

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

Т. Є. Масицька

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА: СИНТАКСИС

Навчально-методичні матеріали

Луцьк
Вежа-Друк
2019

УДК 811.161.2'367 (072)

М 31

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету філології та журналістики
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Протокол № 5 від 24 січня 2019 року

Рецензенти:

Громик Ю. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Васейко Ю. С. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Масицька Т. Є.

М31 Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. Навчально-методичні матеріали. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. Вид. 3-тє, випр. і доп. с., 2019. – 112 с.

У навчально-методичних матеріалах представлено структуру курсу «Синтаксис української мови», запропоновано тематичний план лекційного курсу, зміст практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, схему оцінювання знань студентів та список рекомендованої літератури.

Для викладачів та студентів-філологів III, IV курсів підготовки бакалаврів, галузей знань 03 «Гуманітарні науки»; 01 «Освіта»; спеціальності 035 «Філологія», 014 «Середня освіта»; за освітньою програмою «Українська мова та література. Світова література».

УДК 811.161.2'367 (072)

© Масицька Т.Є., 2019

© Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета та завдання навчальної дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	7
Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	11
Словосполучення і просте речення	13
Просте ускладнене речення.....	34
Складні синтаксичні конструкції	52
Індивідуальні завдання	68
Питання для перевірки	73
Питання до екзамену.....	75
Тестові завдання	77
Контрольна робота. Тема «Просте речення».....	87
Контрольна робота. Тема «Ускладнене просте речення»	91
Контрольна робота. Тема «Складні синтаксичні конструкції»	95
Методи та засоби діагностики успішності навчання	100
Розподіл балів	100
Шкала оцінювання	102
Методичне забезпечення	102
Список джерел.....	103
Додаток.....	107

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Синтаксис української мови» складена відповідно до освітньо-професійного рівня галузей знань 03 «Гуманітарні науки»; 01 «Освіта» спеціальностей 035 Філологія; 014 Середня освіта освітньої програми «Українська мова та література. Світова література»; освітнього ступеня «бакалавр».

Теоретичний курс «Синтаксис української мови» посідає центральне місце в сукупності лінгвістичних дисциплін, які викладають для студентів спеціальності «Українська мова та література. Світова література». Синтаксичний ярус є завершальною ланкою мовної структури, тому всебічне вивчення цього розділу граматики сприяє закріпленню в студентів попередньо набутих знань з фонетики, лексикології, словотвору, морфології, а також ще глибшому засвоєнню словниково-граматичних та інформаційних можливостей мови як найважливішого засобу людського спілкування. Крім того, знання із синтаксису допоможуть студентам краще опанувати відповідні розділи таких дисциплін, як історична граMATика, діалектологія, культура мови, стилістика, загальне мовознавство, логіка та ін.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є типи синтаксичних одиниць (члени речення, словосполучення і речення різної будови) та їхні функції, рівнева структура синтаксичних одиниць, синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення.

Програма навчальної дисципліни містить такі **змістові модулі**:

1. Словосполучення і просте речення.
2. Ускладнене просте речення.
3. Складні синтаксичні конструкції.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 300 години / 10 кредитів ECTS

Опис навчальної дисципліни

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1. (3 курс, 6 семестр)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	галузь знань 03 «Гуманітарні науки»; 01 «Освіта» спеціальності 035 Філологія; 014 Середня освіта освітня програма Українська мова та література. Світова література Освітній ступінь бакалавр	нормативна
Загальна кількість годин 150		Рік навчання 3
Кількість кредитів 5		Семестр 6-ий
		Лекції 48 год.
		Практичні 30 год.
		Самостійна робота 64 год.
ІНДЗ: є		Консультації – 8
		Форма контролю: контрольна робота

Таблиця 1а. (4 курс, 7 семестр)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	галузь знань 03 «Гуманітарні науки»; 01 «Освіта» спеціальності 035 Філологія; 014 Середня освіта освітня програма Українська мова та література. Світова література Освітній ступінь бакалавр	нормативна
Загальна кількість годин 150		Рік навчання 4
Кількість кредитів 5		Семестр 7-ий
		Лекції 46 год.
		Практичні 22 год.
		Самостійна робота 72 год.
ІНДЗ: є		Консультації – 10
		Форма контролю: екзамен

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Синтаксис української мови» – висвітлити основні теоретичні положення цього розділу, які ґрунтуються на здобутках вітчизняної та зарубіжної лінгвістичної науки, здійснити синтаксичний аналіз мовних одиниць, виділених в сучасному мовознавстві, забезпечити фахову підготовку з сучасної української літературної мови.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис» є: синтезуючи знання з усіх рівнів мовної системи, забезпечити глибоке оволодіння теоретичними відомостями про синтаксичні явища, сформувані в майбутніх фахівців творчий підхід до аналізу граматичних одиниць, виробити науковий лінгвістичний світогляд та навички вести самостійну дослідницьку роботу, уміти застосувати на практиці правила граматики, оволодіти культурою усного та писемного мовлення. До важливих аспектів викладання курсу «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис» належить постійна увага до питань, пов'язаних з висвітленням відповідних мовних явищ у лінгвістичній літературі, постійна орієнтація студентів на професійне застосування знань.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- ключові поняття курсу;
- синтаксичні категорії речення;
- традиційні й сучасні вчення про члени речення;
- типологію синтаксичних одиниць;
- структуру семантично елементарного та ускладненого простого речення;
- різновиди синтаксичних зв'язків і семантико-синтаксичних відношень;
- формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний та комунікативний аспекти речення;
- особливості синтаксичної організації складних речень різного типу, тексту, засобів передачі чужого мовлення;
- специфіку використання різнотипних синтаксичних одиниць в усіх стилях сучасної української мови;
- пунктуаційні норми сучасної української літературної мови.

вміти:

- розрізняти семантично елементарні та ускладнені прості та складні речення;
- аналізувати синтаксичні категорії та одиниці формального, семантичного і комунікативного плану;
- визначати структурно-семантичні типи речень, синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення;
- застосовувати трансформаційну методику при аналізі граматичних одиниць і категорій;
- будувати семантико-граматичні моделі речень;
- наводити приклади конструкцій з відповідним мовним явищем;
- розставляти розділові знаки в реченнях та правильно їх інтонувати;
- аналізувати і редагувати тексти з різнотипними реченнєвими конструкціями.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Словосполучення і просте речення

Тема 1. Загальні питання синтаксису сучасної української літературної мови.

Предмет і завдання синтаксису, зв'язок синтаксису з іншими науками. Фундаментальні поняття синтаксису. Синтаксичні одиниці, їхні основні ознаки та принципи виділення. Формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний рівні синтаксису. Види синтаксичних зв'язків у реченні та словосполученні. Семантико-синтаксичні відношення в синтаксисі.

Тема 2. Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення. Виділення типів синтаксичних зв'язків. Предикативний зв'язок у двоскладному реченні. Різновиди підрядного зв'язку. Детермінантний підрядний зв'язок. Прислівний підрядний зв'язок, його форми. Сурядний зв'язок. Опосередкований синтаксичний зв'язок. Подвійний синтаксичний зв'язок. Поділ семантико-синтаксичних відношень на типи. **Семантико-синтаксичні відношення у простому реченні.** Розмежування семантико-синтаксичних відношень і синтаксичних зв'язків. Ознаки семантико-синтаксичних відношень. Погляди лінгвістів на семантико-синтаксичні відношення. Диференційна структура семантико-синтаксичних відношень. Проблематика синтаксису залежностей.

Тема 3. Словосполучення як одиниця синтаксису. Поняття про словосполучення, його місце в системі синтаксичних одиниць української мови. Короткі відомості з історії вчення про словосполучення. Різне тлумачення словосполучення в сучасній лінгвістиці. Вільні (синтаксичні), зв'язані (нерозкладні) та фразеологічні словосполучення. Типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку. Підрядні словосполучення, принципи їх класифікації. Різновиди підрядних словосполучень за морфологічним характером головного компонента. Синтаксичні зв'язки й семантико-синтаксичні відношення у підрядних словосполученнях. Види сурядного зв'язку у словосполученні – відкритий і закритий. Семантико-синтаксичні відношення у сурядних словосполученнях. Питання про належність сурядних словосполучень до одиниць синтаксису. Прості та складні словосполучення.

Тема 4. Речення як основна синтаксична одиниця. Проблема визначення речення. Основні ознаки речення. Речення і судження. Принципи класифікації речень у сучасній лінгвістиці. Структурно-семантичні типи речень. Стверджувальні та заперечні речення. Типи речень за комунікативним призначенням і експресивним забарвленням. Парадигма речення. Формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти речення. Структурна схема речення. Поняття валентності в граматиці. Типологія синтаксем в елементарних і ускладнених простих реченнях. Актуальне членування речення, засоби його вираження. Синтаксичні категорії речення.

Тема 5. Граматична основа простого двоскладного речення. Поняття про двоскладне речення, вираження предикативності в ньому. Характер синтаксичного зв'язку між підметом і присудком у двоскладному реченні. Історія та сучасний стан учення про головні члени речення. Диференційні ознаки головних членів речення. Способи вираження простого підмета в сучасній українській мові. Різновиди складеного підмета. Способи вираження простого присудка. Структурно-семантичні характеристики складного (подвійного) присудка. Структурно-семантичні характеристики складеного іменного присудка. Способи вираження складеного дієслівного присудка. Поняття про суб'єктний і об'єктний інфінітиви.

Тема 6. Система і структура другорядних членів речення. Історія та сучасний стан учення про другорядні члени речення. Омонімія другорядних членів. Нове вчення про другорядні члени речення. Поняття про прислівні, детермінантні члени речення та дуплексиви. Узгоджені та неузгоджені означення, засоби їх вираження. Роль означення у структурі поширеного речення. Прикладка як особлива форма означення. Прямі та непрямі додатки, способи їх вираження. Розмежування приіменних додатків і неузгоджених озна-

чень. Обставини. Семантико-синтаксичні різновиди обставин та їх роль у структурно-семантичній організації двоскладного речення.

Тема 7. Односкладні речення в граматичній системі української мови. Поняття про односкладні речення, характер головного члена в них. Особливості семантичної структури односкладних речень. Історія та сучасний стан учення про односкладні речення. Класифікації односкладних речень. Особливості означено-особових, неозначено-особових і узагальнено-особових односкладних речень, їх кваліфікація в сучасній граматиці. Безособові односкладні речення, способи вираження головного члена в них. Проблеми визначення інфінітивних односкладних речень, принципи їх класифікації у різних граматичних працях. Номінативні односкладні речення, їх класифікації. Специфіка вокативних та генітивних речень, проблеми кваліфікації їх у граматичній науці.

Тема 8. Нечленовані речення (слова-речення). Основні ознаки та структурно-семантичні різновиди нечленованих речень. Історія та сучасний стан учення про слова-речення.

Тема 9. Неповні речення в сучасній українській літєратурній мові. Історія вивчення неповних речень. Структурно-семантичні характеристики неповних речень. Контекстуальні та ситуативні неповні речення. Приєднувальні конструкції як специфічні різновиди неповних і повних речень. Поняття про еліптичні речення.

Тема 10. Формально-синтаксичний аспект простого речення. Розвиток учення про формально-синтаксичний аспект простого речення. Формально-синтаксичні ознаки речення. Формально-синтаксичний мінімум простого речення. Непоширені (елементарні) і поширені (неелементарні) прості речення. Формально-синтаксичні категорії речення. Категорія члена речення.

Тема 11. Семантико-синтаксичний аспект простого речення. Семантика речення як об'єкт синтаксису. Об'єктивні та суб'єктивні значення в семантико-синтаксичній структурі речення. Способи опису об'єктивного змісту речення в сучасній теорії синтаксису. Поняття пропозиції. Семантична валентність предиката і семантико-синтаксична структура простого речення. Класи семантично елементарних простих речень. Семантично неелементарні прості речення. Типи синтаксем у структурі простого речення. Предикат як центральна синтаксема простого елементарного речення. Субстанціальні синтаксеми простого елементарного речення. Вторинні предикатні й субстанціальні синтаксеми.

Тема 12. Комунікативний аспект простого речення. Речення як комунікативна одиниця, його зумовленість консітуацією. Поняття про актуальне членування речення, засоби його вираження. Співвідношення актуального, формально-синтаксичного і семантико-синтаксичного членування речення. Речення і висловлення. Типи висловлень.

Тема 13. Парадигма речення. Поняття парадигми речення. Підходи до аналізу парадигм. Парадигма речення як сукупність форм одного структурного типу. Морфологічна парадигма предиката-дієслова і синтаксична парадигма речення. Комунікативна парадигма речення. Семантико-синтаксична парадигма речення. Дериваційна парадигма речення. Проблема похідності синтаксичних одиниць. Семантичні модифікації структурних типів речення. Класи модифікаційних конструкцій. Явища синтаксичної конденсації в дериваційних процесах. Дериваційні відношення однорівневих та різнорівневих синтаксичних одиниць.

Змістовий модуль 2 Ускладнене просте речення

Тема 14. Поняття про ускладнене просте речення. Термін «ускладнене просте речення» в лінгвістичній літературі. Місце ускладнених простих речень у граматичній системі мови. Напівпредикативність як характерна ознака ускладнених простих речень. Поняття про ускладнення в традиційній граматиці. Різновиди ускладнених простих речень. Поняття про ускладнення в сучасних дослідженнях функціонального спрямування. Визначальні формальні та семантичні ознаки ускладнених простих речень. Аналіз та побудова речень з прислівними та детермінантними компонентами, дуплексивами.

Тема 15. Однорідні члени речення: загальний огляд. Історія та сучасний стан учення про однорідні члени речення. Сучасний стан учення про однорідність. Диференційні ознаки однорідних членів речення. Засоби вираження однорідності. Характер семантико-синтаксичних відношень у межах однорідних членів речення. Прийменники при однорідних членах речення. Узагальнюючі слова при однорідних членах речення. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами та узагальнюючими словами.

Тема 16. Однорідність головних членів речення. Питання про речення з однорідними присудками в лінгвістичній літературі. Принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій. Однорідність головних членів односкладних речень як лінгвістична проблема. Однорідність підметів. Координація присудка з однорідними підметами.

Тема 17. Однорідність другорядних членів речення. Розмежування однорідних та неоднорідних означень. Однорідні прикладки. Однорідність додатків та обставин.

Тема 18. Відокремлення в синтаксисі: загальний огляд. Історія та сучасний стан учення про відокремлені члени речення. Відокремлення як багатоаспектне синтаксичне і значеннєво-стилістичне явище. Напівпредикативні відношення при відокремленні. Причини та умови відокремлення другорядних членів речення. Питання про речення з уточнюючими членами в граматичних дослідженнях. Умови відокремлення членів речення.

Тема 19. Відокремлення означень. Синтаксичні особливості відокремлених дієприкметникових означень. Речення з відокремленими прикметниковими означеннями, їх синтаксичні характеристики. Умови відокремлення узгоджених означень. Правила відокремлення неузгоджених означень. Відокремлені прикладки.

Тема 20. Відокремлення додатків і обставин. Відокремлені обставини, виражені одиничними дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами, їхні синтаксичні ознаки. Загальні правила відокремлення обставин. Питання про речення з відокремленими додатками в лінгвістичній літературі. Особливості відокремлення додатків.

Тема 21. Відокремлені уточнювальні члени речення. З історії вчення про уточнення. Розмежування уточнювальних членів речення і напівпредикативних зворотів. Уточнення другорядних членів речення. Уточнення до підмета і присудка. Сучасні погляди на уточнення.

Тема 22. Вставні компонент и речення. Історія та сучасний стан учення про вставні одиниці. Поняття про вставні одиниці (слова, сполучення слів, речення). Морфологічні засоби вираження вставних слів і сполучень. Синтаксичні особливості вставних одиниць. Розмежування вставних речень, словосполучень та вставних слів. Семантичні групи вставних одиниць.

Тема 23. Вставлені компонент и речення. Історія та сучасний стан учення про вставлені одиниці. Поняття про вставлені одиниці (речення, сполучення слів, слова). Принципи розмежування категорій вставності і вставленості. Синтаксична будова вставлених одиниць. Особливості інтонації речень зі вставленими компонентами та розділові знаки в них.

Тема 24. Звертання. Історія і сучасний стан учення про звертання. Способи вираження звертання. Звертання у структурі простого ускладненого речення. Вокативні речення (кличні комунікати) та їх модифікації. Стилiстична роль звертань.

Тема 25. Порівняльні звороти. Синтаксичні особливості порівняльних зворотів. Проблема розрізнення підрядних порівняльних речень та порівняльних зворотів – членів простого речення в граматичних дослідженнях. Основні критерії розмежування підрядних неповних порівняльних речень і порівняльних зворотів.

Змістовий модуль 3 **Складні синтаксичні конструкції**

Тема 26. Поняття про складне речення. Складне речення як синтаксична одиниця, історія і сучасний стан його вивчення. Визначальні семантико-синтаксичні та формально-граматичні ознаки складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Поділ складних речень за основними засобами зв'язку на сполучникові та безсполучникові. Загальна характеристика складносурядних і складнопідрядних речень. Елементарні та ускладнені (багатокомпонентні) складні речення.

Тема 27. Складносурядні речення. Поняття сурядності і характер формальних ознак складносурядного речення. Сміслові відношення між частинами складносурядного речення. Засоби зв'язку частин складносурядних речень. Основні різновиди складносурядних речень: а) складносурядні речення відкритої структури; б) складносурядні речення закритої структури. Семантичні типи складносурядних речень. Загальні проблеми складносурядних речень в сучасній українській мові.

Тема 28. Складнопідрядні речення. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові, історія їх вивчення. Структура та семантика складнопідрядного речення. Логіко-граматична, формально-граматична, структурно-семантична класифікації складнопідрядних речень. Основні типи складнопідрядних речень: а) загальна характеристика складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структури; б) аналіз семантичних різновидів прислівних складнопідрядних речень; в) складнопідрядні речення займенниково-співвідносного типу; г) складнопідрядні речення з детермінантними підрядними частинами; д) складнопідрядні речення з підрядними супровідними як перехідний тип речення. Класи неелементарних (багатокомпонентних) складнопідрядних речень.

Тема 29. Безсполучникові складні речення. Проблема визначення і класифікації безсполучникових конструкцій. Питання про семантико-синтаксичні співвідношення між безсполучниковими, складносурядними та складнопідрядними реченнями. Формально-синтаксична і семантико-синтаксична структура безсполучникових складних речень. Безсполучникові утворення закритої та відкритої структури. Основні різновиди смислових відношень у безсполучникових конструкціях з однорідними та неоднорідними предикативними частинами. Безсполучникові складні речення ускладненого типу. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.

Тема 30. Багатоконпонентні складні речення. Загальна характеристика багатоконпонентних складних речень як комбінацій мінімальних конструкцій. Типи багатоконпонентних складних речень. Варіанти поєднання сурядно-підрядних конструкцій в українській мові. Складні багатоконпонентні сполучниково-безсполучникові речення та їхні структурні властивості. Період.

Тема 31. Засоби передачі чужого мовлення. Пряма мова, форми непрямої і невластивої прямої мови. Співвідношення форм прямої та непрямої мови. Різні типи зв'язку прямої мови з непрямою (авторською). Заміна прямої мови непрямою. Невласне пряма мова, її структурні особливості та застосування.

Тема 32. Складні форми синт аксичної організації мовлення. Питання про текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу. Тлумачення категорії тексту лінгвістами. Основні ознаки тексту. Функціонально-комунікативні різновиди текстів. Одиниці тексту. Зв'язок тексту з реченням. Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту. Співвідношення між абзацом і складним синтаксичним цілим. Засоби зв'язку речень у складному синтаксичному цілому. Структурні типи складних синтаксичних цілих. Монологічне та діалогічне мовлення як форми усного і писемного тексту.

Тема 33. Основи української пунктуації. Пунктуація і синтаксична система мови. Основні етапи розвитку української пунктуації. Теоретичні принципи сучасної української пунктуації. Основні типи пунктуаційних знаків та огляд їх уживання в простому та складному реченнях.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем практичних, консультацій та самостійної роботи	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практична робота	Самостійна робота	Консультації
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Словосполучення і просте речення					
Тема 1. Загальні питання синтаксису сучасної української літературної мови.	4	2		2	
Тема 2. Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення	5	2		2	1
Тема 3. Словосполучення як одиниця синтаксису.	6	2	2	2	
Тема 4. Речення як основна синтаксична одиниця.	4	2		2	
Тема 5. Граматична основа простого двоскладного речення.	7	2	2	2	1
Тема 6. Система і структура другорядних членів речення.	11	4	4	2	1
Тема 7. Односкладні речення в граматичній системі української мови.	8	4	2	2	
Тема 8. Нечленовані речення (слова-речення).	6	2		4	
Тема 9. Неповні речення в сучасній українській літературній мові.	6		2	4	
Тема 10. Формально-синтаксичний аспект простого речення.	4	2		2	
Тема 11. Семантико-синтаксичний аспект простого речення.	5		2	2	1
Тема 12. Комунікативний аспект простого речення.	4			4	
Тема 13. Парадигма речення.	6	2		4	
Разом за змістовим модулем 1	76	24	14	34	4

Змістовий модуль 2. Ускладнене просте речення					
Тема 14. Поняття про ускладнене просте речення.	7	2		4	1
Тема 15. Однорідні члени речення: загальний огляд.	4	2		2	
Тема 16. Однорідність головних членів речення.	7	2	2	2	1
Тема 17. Однорідність другорядних членів речення.	6	2	2	2	
Тема 18. Відокремлення в синтаксисі: загальний огляд.	7	2		4	1
Тема 19. Відокремлення означень.	8	2	2	4	
Тема 20. Відокремлення додатків і обставин.	6	2	2	2	
Тема 21. Відокремлені уточнювальні члени речення.	6	2	2	2	
Тема 22. Вставні компоненти речення.	7	2	2	2	1
Тема 23. Вставлені компоненти речення.	6	2	2	2	
Тема 24. Звертання.	6	2	2	2	
Тема 25. Порівняльні звороти.	4	2		2	
Разом за змістовим модулем 2	74	24	16	30	4
Змістовий модуль 3. Складні синтаксичні конструкції					
Тема 26. Поняття про складне речення.	13	4	2	6	1
Тема 27. Складносурядні речення.	15	6	2	6	1
Тема 28. Складнопідрядні речення.	23	8	4	10	1
Тема 29. Безсполучникові складні речення.	15	4	4	6	1
Тема 30. Багатокомпонентні складні речення.	19	8	4	6	1
Тема 31. Засоби передачі чужого мовлення.	7	2	2	2	1
Тема 32. Складні форми синтаксичної організації мовлення.	28	8	2	16	2
Тема 33. Основи української пунктуації.	26	6	2	16	2
Разом за змістовим модулем 3	150	46	22	72	10
Усього годин	300	94	52	136	18

Словосполучення і просте речення

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СИНТАКСИСУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

1. Предмет і завдання синтаксису як граматичного рівня сучасної української літературної мови. Зв'язок синтаксису з іншими науками.
2. Фундаментальні поняття синтаксису.
3. Типи основних синтаксичних одиниць та принципи їх виділення.
4. Синтаксичні зв'язки у реченні та словосполученні. Поняття про предикативний, підрядний та сурядний зв'язки.
5. Семантико-синтаксичні відношення у реченні та словосполученні.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 5–40.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 5–50.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 7–19.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С.354–360.
5. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. К.: Вища шк., 1994. С. 5–54.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ: Наук. думка, 1972. С. 5–50.
7. Савицький М. П. Український синтаксис з погляду діахронічної типології. *Мовознавство*. 2006. №2–3. С. 45–49.
8. Плиско К. М. Синтаксис української мови в опорних конспектах, таблицях і завданнях : метод. рекомендації. Харків : Видавнича група «Основа», 2004. 96 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 7–16.

Тема 2. СИНТАКСИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ВІДНОШЕННЯ

1. Принципи виділення типів синтаксичних зв'язків.
2. Предикативний зв'язок, його форма.
3. Два різновиди підрядного зв'язку: детермінантний і прислівний.
4. Особливості детермінантного підрядного зв'язку.
5. Узгодження, керування і прилягання як форми прислівного підрядного зв'язку.
6. Сурядний зв'язок, його ознаки.
7. Опосередкований підрядний зв'язок.
8. Подвійний синтаксичний зв'язок.
9. Поділ семантико-синтаксичних відношень на типи: предикатні та субстанційні.
10. Семантико-синтаксичні відношення у простому неускладненому реченні.
11. Проблематика синтаксису залежностей.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови: [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 5–25.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Наук. думка, 1983. С. 9–25.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 17–47.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 360–389.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 5–21.
6. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних залежностей : [монографія]. Луцьк : ПДВ «Твердиня», 2016. С. 56–79.
7. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. Вид 2-ге, переробл. С. 232–257.
8. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 16–26.

Тема 3. СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯК ОДИНИЦЯ СИНТАКСИСУ

1. Словосполучення в синтаксичній системі української мови:
 - а) з історії вчення про словосполучення;
 - б) поняття про словосполучення, його місце в системі синтаксичних одиниць української мови;
 - в) типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку.
2. Підрядні словосполучення, принципи їх класифікації. Різновиди підрядних словосполучень за категорійно-морфологічним характером головного компонента.
3. Форми підрядного зв'язку в словосполученні:
 - а) узгодження;
 - б) керування;
 - в) прилягання.
4. Типи семантико-синтаксичних відношень у підрядних словосполученнях.
5. Сурядні словосполучення, семантико-синтаксичні відношення між їхніми компонентами. Відкриті та закриті сурядні словосполучення.
6. Прості та складні словосполучення. Вільні (синтаксичні) і зв'язані словосполучення. Питання про стосунок фразеологічних сполук до словосполучень.

Література

1. Балко М. В. Актуальні проблеми теорії словосполучення сучасної української мови : [монографія]. Дніпропетровськ : Свідлер А. Л., 2014. 349 с.
2. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови: [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С.52–58.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 181–213.
4. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 20–61.
5. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 389–408.
6. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 55–68.

7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 51–116.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 227–237.
9. Удовиченко Г. М. Словосполучення у сучасній українській мові : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1968. 227 с.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 31–42.

Тема 4. РЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВНА СИНТАКСИЧНА ОДИНИЦЯ

1. Поняття про речення. Речення і судження.
2. Основні ознаки речення.
3. Формально-синтаксична, семантико-синтаксична і комунікативна організація речення. Поняття про структурну схему речення.
4. Синтаксичні категорії речення.
5. Поняття про просте та складне речення. Структурно-семантичні типи простих речень.
6. Загальна характеристика двоскладних та односкладних речень, поширених і непоширених речень, повних і неповних речень.
7. Типи речень за комунікативним призначенням та експресивним забарвленням. Стверджувальні й заперечні речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 51–54.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 62–71.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 424–458.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 5–33.
5. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. Вид 2-ге, переробл. С. 9–24
6. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 69–102.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 118–149.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 237–244.
9. Лобода В. В., Скуратівський Л. В. Українська мова в таблицях: [довідник]. Київ : Вища шк., 1993. С. 215–216.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 43–64.
11. Ющук І. Д. До методики синтаксичного аналізу речення. *Дивослово*. 2003. №10. С. 33–37.

Тема 5. ГРАМАТИЧНА ОСНОВА ПРОСТОГО ДВОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ

1. Поняття про двоскладне речення, вираження предикативності в ньому.
2. З історії вчення про головні члени речення.
3. Диференційні ознаки головних членів речення. Зв'язок підмета з присудком.
4. Простий підмет і способи його вираження.
5. Складений підмет і його структурні типи.
6. Простий присудок, його вираження.
7. Типи складених присудків:
 - а) дієслівний складений присудок;
 - б) іменний складений присудок;
8. Структурно-семантичні особливості складного (подвійного) присудка.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 63–76.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 72–81.
3. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 69–102.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 483–488.
5. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. – С. 29–62.
6. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 23–34.
7. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. Вид 2-ге, переробл. С. 232–239.
8. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 103–128, 148–182.
9. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. – С. 154–179.
10. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 246–250.
11. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 67–84.

Тема 6. СИСТЕМА І СТРУКТУРА ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Короткі відомості з історії вчення про другорядні члени речення. Сучасний стан учення про члени речення. Омонімія другорядних членів речення.
2. Прямі й непрямі додатки, способи їх вираження. Придієслівні та приіменникові додатки. Розмежування приіменникових додатків і неузгоджених означень.
3. Узгоджені й неузгоджені означення, способи їхнього вираження.
4. Прикладка як особлива форма означення.
5. Обставини, типи обставин за значенням. Способи їх вираження.
6. Нове функціональне вчення про другорядні члени речення в українській граматиці. Поняття про прислівні, детермінантні члени речення та дуплекси.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 76–92.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 70–72, 83–94, 230–243, 266–268.
3. Дудик П. С. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 106–121.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 488–519.
5. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. – С. 34–47.
6. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 129–147.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 252–262.
8. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. К. : Наук. думка, 1972. С. 179–224.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 84–112.

Тема 7. ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ В ГРАМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. З історії вивчення односкладних речень.
2. Поняття про односкладне речення. Типи односкладних речень.
3. Особливості означено-особових, неозначено-особових та узагальнено-особових односкладних речень, їх кваліфікація у сучасній лінгвістиці.
4. Безособові речення.
5. Інфінітивні речення.
6. Номінативні речення.
7. Специфіка вокативних речень. Питання про слова-речення в лінгвістичній літературі.
8. Генітивні речення, кваліфікація їх у традиційній та сучасних синтаксичних теоріях.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 73–76.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 98–100.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 130–170.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 519–540.
5. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 125–150.
6. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 47–59.
7. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 182–285.

8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л.Ю.Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 262–269.
9. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 232–283, 307–309.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 112–132.

Тема 8. НЕЧЛЕНОВАНІ РЕЧЕННЯ (СЛОВА-РЕЧЕННЯ)

1. З історії вчення про слова-речення.
2. Основні ознаки слів-речень, принципи їх класифікації.
3. Характеристика різновидів нечленованих речень.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 58–62.
2. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. – С. 59–60.
3. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 290–296.
4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 289–309.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 138–150.

Тема 10. ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

1. Розвиток учення про формально-синтаксичний аспект простого речення у вітчизняній і зарубіжній граматиці.
2. Формально-синтаксичні ознаки речення.
3. Два розуміння формально-синтаксичного мінімуму простого речення.
4. Непоширені (елементарні) і поширені (неелементарні) прості речення.
5. Формально-синтаксичні категорії речення.
6. Категорія члена речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 66–70, 105–107.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 80–85.
3. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 77–86.
4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 148–224.
5. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1986. С. 5–92.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 64–67.

Тема 13. ПАРАДИГМА РЕЧЕННЯ

1. Поняття парадигми речення. Підходи до аналізу парадигм.
2. Парадигма речення як сукупність форм одного структурного типу.
3. Морфологічна парадигма предиката-дієслова і синтаксична парадигма речення.
4. Комунікативна парадигма речення. Семантико-синтаксична парадигма речення.
5. Дериваційна парадигма речення. Проблема похідності синтаксичних одиниць.
6. Семантичні модифікації структурних типів речення. Класи модифікаційних конструкцій. Явища синтаксичної конденсації в дериваційних процесах.
7. Дериваційні відношення однорівневих та різнорівневих синтаксичних одиниць.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 5–58.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 158–180.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища шк., 1985. С. 177–178.
4. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 85–87.
5. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 618–625.
6. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1991. – С. 7–15.
7. Гуйванюк Н. До поняття комунікативної парадигми речення. *Мовознавство*. 2005. №5. С.75–87.
8. Лопатецька А. В. Деякі аспекти вивчення речення. *Науковий вісник ВДУ*. 2003. №8. С. 194–197.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 55–58.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема 3. СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯК ОДИНИЦЯ СИНТАКСИСУ

1. Словосполучення як синтаксична непредикативна одиниця.
2. Слово і словосполучення, словосполучення і речення.
3. Типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку.
4. Сурядні словосполучення, типи відношень між їхніми компонентами.
5. Відкриті та закриті сурядні словосполучення, засоби їхнього вираження.
6. Підрядні словосполучення, принципи їх класифікації.
7. Елементарні та ускладнені словосполучення.
8. Вільні і зв'язані словосполучення. Питання про стосунок фразеологічних сполук до словосполучень.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С.181–213.
2. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 55–69.
3. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ: Вища шк., 1994. С. 55–68.
4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 51–116.
5. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 227–237.
6. Удовиченко Г. М. Словосполучення у сучасній українській мові : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1968. 227 с.
7. Дідук Г. Словосполучення і речення. *Урок української*. 2000. № 9. С. 32–33.
8. Квашук А. Словосполучення. *Дивослово*. 1996. № 17. С. 37–39.
9. Василенко О.О. До питання про вільні словосполучення. *Наук. вісник ВДУ*. 1997. №4. С. 67–68 .
10. Дудик П. С. Словосполучення, сполучення слів і слово. *Система і структура східнослов'янських мов*: Міжкафедральний зб. наук. праць. Київ, 1998. С. 208–212.

Законспектувати

1. Вихованець І. Р. Типи словосполучень. *Філологічні студії*. 2000. № 1. С. 6–9.
2. Дідук Г. Словосполучення і речення. *Урок української*. 2000. № 9. С. 32–33.
3. Юшук І. Словосполучення. *Дивослово*. 2009. № 10. С. 26–30.

Ключові поняття: словосполучення, синтаксичні зв'язки, семантико-синтаксичні відношення, сурядні словосполучення, підрядні словосполучення, узгодження, керування, прилягання, атрибутивні відношення, субстанціальні відношення, адвербіальні відношення.

Студент повинен знати: визначення словосполучення, його найважливіші ознаки, принципи класифікації словосполучень.

Студент повинен уміти: виділяти словосполучення з тексту, відрізнити їх від інших синтаксичних одиниць, аналізувати за схемою, розмежовувати формально-синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення між компонентами словосполучень, добирати синонімічні словосполучення з різними видами зв'язку.

Питання для самоперевірки

1. Поясніть відмінність між словом, словосполученням і реченням? Назвіть диференційні ознаки вказаних синтаксичних одиниць.
2. Як взаємодіють синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення у межах словосполучень?
3. Які поєднання слів не є словосполученнями?
4. Як трактується питання про сурядні словосполучення в лінгвістичній літературі?
5. У чому сутність відмінкового прилягання? Наведіть приклади словосполучень.

Завдання

1. Виконати вправи 19, 23, 38, 44 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з текстів художнього стилю 5 речень, виділити у них підрядні та сурядні словосполучення, виконати синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема 5. ГРАМАТИЧНА ОСНОВА ПРОСТОГО ДВОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ

1. Поняття про двоскладне речення. Аналіз двоскладних реченнєвих структур на тлі односкладних.
2. Вираження предикативності у двоскладному реченні. Особливості синтаксичного зв'язку підмета з присудком.
3. Підмети прості і складені. Засоби їх вираження в українській мові.
4. Структурно-семантичні типи присудків, способи їхнього вираження.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 72–81.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 92–106.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 34–54.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 23–34.
5. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 103–128, 148–182.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 149–179.
7. Сучасна українська мова : [підручник]. Київ : Либідь, 1997. С. 244–252.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 69–73.

Законспектувати

1. Мирончук В. Двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення / Валентина Мирончук. *Дивослово*. 2002. №5. С. 34–36.
2. Чернобай Н. Головні члени речення. *Українська мова та література*. 2005. Березень (Число 10). С. 22–25.
3. Ющук І. Труднощі вивчення членів речення. *Дивослово*. 2011. №9. С. 5–11.

Ключові поняття: простий підмет, складений підмет, простий присудок, складений іменний присудок, складений дієслівний присудок, дієслівна зв'язка, складний (подвійний) присудок, предикативний зв'язок, координація.

Студент повинен знати: визначення головних членів речення, їхні формальні та семантичні диференційні ознаки, різновиди головних членів речення з урахуванням їхньої будови.

Студент повинен уміти: виділяти в реченні присудок, характеризувати його з урахуванням частиномовної належності, визначати структурно-семантичні особливості головних членів речення, відрізнити складений дієслівний присудок від складного (подвійного) та складений іменний присудок від його ускладненої моделі.

Питання для самоперевірки

1. З'ясуйте специфіку подвійного присудка.
2. Які диференційні ознаки характерні для підмета та присудка?
3. Вкажіть морфологічні засоби вираження простого присудка.
4. У чому полягає відмінність між складеним іменним присудком та складеним дієслівним?
5. З'ясуйте особливості взаємозалежної координації як форми зв'язку підмета й присудка.

Завдання

1. Виконати вправи 69, 75, 81, 97 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з текстів художнього стилю 20 речень, схарактеризувати в них головні члени речення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3–4

Тема 6. СИСТЕМА І СТРУКТУРА ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Другорядні члени речення як компоненти поширених синтаксичних конструкцій.
2. Короткі відомості з історії вчення про другорядні члени речення. Сучасний стан учення про члени речення.
3. Обов'язкові й факультативні члени речення.
4. Семантико-граматичні ознаки другорядних членів речення.
5. Узгоджені й неузгоджені означення, способи їхнього вираження.
6. Прикладка як різновид означення. Граматичний зв'язок прикладок з означуваним словом.
7. Прямий та непрямий додатки, специфіка їх вираження.

8. Типи обставин за значенням (способу дії, міри і ступеня дії, місця, часу, причини, мети, умови, допусту, наслідку).
9. Синкретичні члени речення. Дуплексиви.
10. Детермінанти та прислівні поширювачі.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 70–72, 83–94, 230–243, 266–268.
2. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. Київ : Наук. думка, 1991. С. 17–31.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 69–86.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С.34–47.
5. Мірченко М. В. Категорія другорядного члена речення. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г.Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2002. *Філологічні науки. Мовознавство*. № 6. С.130–139.
6. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 129–147.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. С. 179–224.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 244–252.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 84–112.
10. Грищенко А. Додаток : засади парадигматично-синтаксичного функціонування (синтаксичний нарис). *Українська мова*. 2011. № 3. С. 19–28.
11. Могильницька Г. Не такий страшний другорядний член речення (до проблеми розрізнення важкорозрізняваних членів речення). *Дивослово*. 2012. №10. С. 9–12.

Законспектувати

1. Мірченко М. В. Категорія другорядного члена речення. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г.Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2000. *Філологічні науки. Мовознавство*. № 6. С. 130–139.
2. Вихованець І. Р. Студії про члени речення: приреченнєвик. *Українська мова*. 2005. №2. С. 22–27.
3. Слинько І. І. Другорядні чи поширюючі члени речення? *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 3–11.

Ключові поняття: другорядні члени речення, обов'язкові члени речення, факультативні члени речення, узгоджені означення, неузгоджені означення, прикладка, прямий додаток, непрямий додаток, придієслівний додаток, приіменний додаток, обставина, синкретичні члени речення, детермінанти, дуплексиви.

Студент повинен знати: формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні ознаки другорядних членів речення, їх традиційну та сучасну класифікації; критерії розрізнення обов'язкових і факультативних членів речення, додатків та неузгоджених означень.

Студент повинен уміти: виділяти в тексті другорядні члени речення, аналізувати їх за схемою, відрізнити неузгоджені означення від додатків, прикладку від узгодженого та неузгодженого означення, прикладку від підпорядковуючого слова.

Питання для самоперевірки

1. Порівняйте морфологічні засоби вираження узгоджених і неузгоджених означень.
2. Як називається синтаксичний зв'язок прикладки з опорним іменником?
3. Чи завжди додаток є формально-синтаксичним вираженням об'єкта?
4. З урахуванням яких критеріїв відрізняють додатки від обставин?
5. Якими частинами мови виражаються обставини?
6. Що таке синкретизм у системі другорядних членів речення?

Завдання

1. Виконати вправи 121, 129, 138, 147 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з текстів художнього стилю 20 речень, виділити у них другорядні члени речення, зробити їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема 7. ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ В ГРАМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. З історії питання про односкладне речення.
2. Принципи класифікації односкладних речень. Іменні та дієслівні конструкції.
3. Означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові речення.
4. Безособові речення.
5. Питання про інфінітивні речення в науковій літературі та шкільному курсі мови.
6. Номінативні (називні) речення, їх семантичні різновиди і стилістичні функції.
7. Вокативні та генітивні речення.

Література

1. Болюх В. О. Власне-семантична і формально-граматична інтерпретація безособових речень. *Мовознавство*. 1992. № 3. С. 44–48.
2. Брицин В. М. Односкладні речення в українській мові. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 81–88.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 98–100.
4. Городенська К. Г. Предикатно-валентна основа елементарного односкладного речення. *Українська мова*. 2001. № 1. С. 69–73.
7. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 125–150.
8. Матвеев С. Б. Семантична специфіка українського безособового речення з модальним предикатом. *Мовознавство*. 1997. № 4–5. С. 27–32.
9. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови (односкладне речення). *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 22–29.
10. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 182–285.
11. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 232–283, 307–309.
12. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 112–131.

Законспектувати

1. Коцюба З. Г. Семантична структура номінативних речень англійської та української мов. *Мовознавство*. 2002. № 2–3. С. 56–62.

2. Слинько І. І. Чи є односкладні речення? *Мовознавство*. 1985. № 4. С. 48–53.

3. Брицин В. М. Односкладні речення в українській мові: до питання методології їхнього дослідження. *Мовознавство*. 2001. №3. С. 81–88.

Ключові поняття: односкладне речення, означено-особові односкладні речення, неозначено-особові односкладні речення, узагальнено-особові односкладні речення, безособові односкладні речення, інфінітивні односкладні речення, номінативні (називні) односкладні речення, вокативні речення, поширені односкладні речення, непоширені односкладні речення, повні односкладні речення, неповні односкладні речення.

Студент повинен знати: визначення односкладного речення, типи односкладних реченнєвих структур та особливості їх виділення.

Студент повинен уміти: виділяти в тексті односкладні речення, визначати їх тип, аналізувати за схемою.

Питання для самоперевірки

1. Як відрізнити односкладне речення від неповного?
2. Як репрезентована категорія предикативності в односкладних реченнях?
3. У чому полягає відмінність між означено-особовими, неозначено-особовими та узагальнено-особовими реченнями? Чи всі мовознавці кваліфікують їх як односкладні структури?
4. Чому слід розмежовувати безособові та інфінітивні конструкції в системі односкладних речень?
5. Чим відрізняються номінативні речення від вокативних і генітивних?

Завдання

1. Виконати вправи 150, 156, 164, 167 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

2. Виписати з текстів художнього стилю 25 односкладних речень, дати їм повну характеристику.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема 9. НЕПОВНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

1. З історії вивчення неповних речень.
2. Основні питання теорії неповних речень. Класифікації неповних речень.
3. Контекстуальні та ситуативні неповні речення.
4. Неповні речення в структурі діалогу.
5. Еліптичні речення.
6. Приєднувальні неповні речення. Парцеляція.

Література

1. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 625–631.
2. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 61–65.
3. Морозова І. Б. Еліптичні речення в діалозі. *Мовознавство*. 1988. № 4. С. 39–42.
4. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 269–272.
5. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. С. 262–289.
6. Шульгіна В. І. Еліптичні конструкції і мовленнєва варіантність. *Мовознавство*. 1992. № 4. С. 47–51.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 132 – 138.
8. Силка А. Вивчення односкладних і неповних речень. *Дивослово*. 2010. №4. С.2.

Законспектувати

1. Плющ Н. П. Парцеляція як засіб експресивного синтаксису. *Укр. мова і літ. в шк.* 1981. № 1. С. 38–43.
2. Різніберг В. Л. Приєднувальні конструкції та їх статико-динамічні параметри / В. Л. Різніберг. *Мовознавство*. 1979. № 1. С. 30–38.
3. Тараненко О. О. Метонімія і еліпсис. *Мовознавство*. 1988. № 5. С. 29–32.
4. Ятель Г. П. Про еліптичні прийменникові структури. *Мовознавство*. 1982. № 2. С. 30–36.

Ключові поняття: повне речення, неповне речення, еліптичне речення, ситуативно неповне речення, контекстуально неповне речення.

Студент повинен знати: визначення повних і неповних речень, критерії їх розмежування, різновиди неповних речень.

Студент повинен уміти: розрізняти повні й неповні речення, розмежовувати двоскладні еліптичні речення та односкладні називні речення, неповні контекстуальні й неповні ситуативні структури.

Питання для самоперевірки

1. Чи можна вважати неповні речення неповноцінними структурами ?
2. Чим відрізняються контекстуальні та ситуативні неповні речення?
3. Які синтаксичні та стилістичні функції еліпсису?
4. Чому парцеляція є синтаксису?

Завдання

1. Виконати вправи 184, 186 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. З художньої літератури виписати 10 неповних речень. Проаналізувати їх.
3. Виписати ключові поняття до теми, вміти їх пояснити.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема 11. СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

1. Речення як багатоаспектна синтаксична одиниця.
2. Семантико-синтаксична структура простого речення:
3. Поняття залежності в синтаксисі;
4. Семантично елементарні прості речення;
5. Семантико-синтаксична субстанційна залежність, її диференціація.

Література

1. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Наук. думка, 1983. С. 5–66.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 594–613.
3. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних залежностей : [монографія]. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. С. 10–198.
4. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 2-ге вид., переробл. С. 64–81.
5. Теньєр Л. Основы структурного синтаксиса. Москва : Прогресс, 1988. С. 117–130.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 182 – 205.

Законспектувати

1. Масицька Т. Є. Теорія залежностей у сучасному синтаксисі. *Волинь філологічна: текст і контекст*: зб. наук. пр. /упоряд. І. П. Левчук. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. Вип. 14. С. 133–143.
2. Масицька Т. Є. Функційні типи семантичних залежностей у структурі простого речення. *Українська мова*. 2012. № 2. С. 24–33.
3. Межов О. Г. Специфіка адресатно-суб'єктної синтаксеми в сучасній українській мові. *Волинь філологічна : текст і контекст : Актуальні проблеми сучасного мовознавства* [зб. наук. пр.]. Вип. 14. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т філол. та журналістики ; [редкол. Г. Л. Аркушин та ін. ; упоряд. І. М. Констанкевич]. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2012. С. 144–150.

Ключові поняття: семантико-синтаксичні відношення, пропозиція, семантико-синтаксична валентність, синтаксема, предикат, суб'єкт, об'єкт, локатив, інструменталь, адресат, семантично елементарне просте речення, семантично неелементарне просте речення.

Студент повинен знати: визначення семантично елементарних та семантично неелементарних простих речень, класи семантично елементарних конструкцій, типи синтаксем у простому реченні, засоби та способи ускладнення неелементарних конструкцій.

Студент повинен уміти: вирізняти елементарні речення, аналізувати їх з урахуванням синтаксемної будови, трансформувати ускладнені конструкції в елементарні й навпаки, перетворювати вторинні предикатні та субстанціальні синтаксеми на вихідні елементарні реченнєві структури.

Питання для самоперевірки

1. У чому відмінність традиційного і функціонального підходів до аналізу граматичних одиниць?

2. Як ви розумієте поняття семантико-синтаксичної валентності?
3. Які компоненти-синтаксеми можна виділити в семантично елементарному простому реченні?
4. Назвіть типи вторинних предикатних синтаксем.
5. Назвіть усі синтаксичні категорії речення.
6. Охарактеризуйте семантико-синтаксичні категорії речення.

Завдання

Виділіть у поданих реченнях субстанціальні синтаксеми, які зумовлені залежністю предиката. Визначте тип предиката у поданих реченнях.

Рудий пірат ножем розрізав мотузки (М.Трублаїні); Олександра застелила стіл чистою скатертиною (Б. Харчук); До джерела несуть птахи світання (П. Мах); Діти несуть у школу завити в хустки книжки (М. Рильський); Сповивала мене мати Сповивальницями (А. Малишко); А літо йде полями і галями (А. Малишко); Але чому я думаю про Вас? (Л. Костенко); Я вже давно отак не їхав поїздом у снігову Україну (І.Драч). [Уляна] глиною хлів обтинькувала (В. Дрозд); Я вирішив писати <...> щоденник... (В. Лис); Петрушина вантажівкою віз мене Халявинським шляхом Володя Богуля (В. Дрозд); Я ж серпом кропиву жала для курей! (Ю. Винничук); Максим Гайдук ударив себе кулаком в груди (Н. Рибак); Андрій їхав через Сінну площу (Іван Багряний); Третій місяць князував у Лучеську Ярослав Ингваревич (М. Мартинюк); Нехай тоді моя маленька доня Руками шию міцно обів'є... (Н. Горик); Третій місяць князував у Лучеську Ярослав Ингваревич (М. Мартинюк); Нехай тоді моя маленька доня Руками шию міцно обів'є... (Н. Горик); Все до її серця горнеться (Б. Олійник); Вже далеченько відійшли від хати (Є. Гуцало); А жінка <...> внуків чекає (Н. Гуменюк); Вони [волиняни] виготовляли різноманітні вироби... («Волинські новини», 2016); Кий дістав з торби хлібину (Володимир Малик); Я слухала тебе... (В. Штинько); Не треба класти руку на плече (Л. Костенко); А дівчинці захотілося кожен краплинку підмалювати (Й. Струцюк).

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема 4. РЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВНА СИНТАКСИЧНА ОДИНИЦЯ МОВНОЇ СИСТЕМИ

1. Визначення речення в граматичних дослідженнях. Співвідношення речення і судження.
2. Предикативність як основна ознака речення.
3. Інтонаційна та відносна змістова завершеність речення.
4. Принципи поділу речень на прості та складні.
5. Ускладнені прості та складні конструкції.
6. Загальна характеристика двоскладних та односкладних речень.
7. Аналіз поширених і непоширених, повних і неповних речень.
8. Типи речень за метою висловлювання (категорією настанови). Різновиди окличних речень.
9. Стверджувальні та заперечні речення.
10. Розділові знаки у простому реченні.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 51–54.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 62–71.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 424–458.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 5–33.
5. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 2-ге вид., переробл. С. 9–24
6. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 69–102.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 118–149.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л.Ю.Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 237–244.
9. Лобода В. В., Скуратівський Л. В. Українська мова в таблицях: [довідник]. Київ : Вища шк., 1993. С. 215–216.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 43–64.
11. Ющук І. Д. До методики синтаксичного аналізу речення. *Дивослово*. 2003. № 10. С. 33–37.

Законспектувати

2. Іваницька Н. Л. Формально-граматичне і семантико-граматичне моделювання структури простого речення (на матеріалі двоскладних речень української мови). *Мовознавство*. 1986. № 1. С. 20–27.
1. Масицька Т. Є. Особливості семантико-синтаксичних відношень у реченнєвій конструкції «С+Пд+О+Ад». *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки (Мовознавство). №1. 2012. С. 83–88.

Ключові поняття: речення, судження, предикативність, модальність, часова співвіднесеність, просте речення, складне речення, односкладне речення, двоскладне речення, поширене речення, непоширене речення, повне речення, неповне речення, розповідність, питальність, спонукальність, окличні речення, неокличні речення, стверджувальні речення, заперечні речення.

Студент повинен знати: визначення речення, його основні ознаки та категорії, критерії розрізнення речення та судження, класифікаційні схеми речень.

Студент повинен уміти: аналізувати речення з урахуванням їх формально-синтаксичної, семантико-синтаксичної та комунікативної організації, характеризувати речення за будовою (прості, прості ускладнені, складні), за способом вираження предикативності (односкладні, двоскладні), за наявністю другорядних членів речення (поширені, непоширені), за повнотою структури (повні, неповні), відрізнити повні односкладні речення від неповних двоскладних.

Питання для самоперевірки

1. Які ви знаєте категорії речення?
2. Як розрізнити речення за структурою?
3. Чим зумовлене розмежування двоскладних і односкладних речень?
4. Що лежить в основі розмежування поширених і непоширених речень?
5. Що лежить в основі розмежування повних та неповних речень?

Завдання

1. Виконати вправи 53, 57, 60, 64 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

2. Виписати з текстів художнього стилю 20 речень, охарактеризувати їхні синтаксичні ознаки.

Тема 8. НЕЧЛЕНОВАНІ РЕЧЕННЯ (СЛОВА-РЕЧЕННЯ)

1. Проблеми граматичного статусу слів-речень.
2. Синтаксичні особливості нечленованих речень.
3. Принципи класифікації слів-речень.
4. Семантичні групи нечленованих конструкцій.
5. Нечленовані речення, виражені частками.
6. Нечленовані модальні речення.
7. Нечленовані вигуківі речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ : Наук. думка, 1992. С. 58–62.

2. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 59–60.

3. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 290–296.

4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 289–309.

5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.138–150.

Законспектувати

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 114–144.
2. Шиць А. Граматичний статус нечленованих синтаксичних одиниць в українській мові. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Філологія (мово-знавство). 2014. Вип. 19. С. 73–79. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2014_19_16.

Студент повинен знати: визначальні формальні та семантичні ознаки нечленованих речень, критерії розрізнення речень і слів-речень, основні типи синтаксично нечленованих конструкцій, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти нечленовані речення, визначати їх типи, правильно вживати розділові знаки.

Завдання

1. Виконати вправи 174, 175 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. З художніх творів, газет виписати 10 прикладів різнофункційних слів-речень, проаналізувати їхні особливості.
3. Виписати ключові поняття до теми, вміти їх пояснити.

Тема 11. СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТ ПРСТОГО РЕЧЕННЯ

1. Семантика речення як об'єкт синтаксису.
2. Об'єктивні та суб'єктивні значення в семантико-синтаксичній структурі речення.
3. Способи опису об'єктивного змісту речення в сучасній теорії синтаксису.
4. Поняття пропозиції.
5. Поняття семантико-синтаксичної залежності в сучасному синтаксисі.
6. Класи семантично елементарних простих речень.
7. Семантично неелементарні прості речення.
8. Типи синтаксем у структурі простого речення.
9. Предикат як центральна синтаксема простого елементарного речення.
10. Субстанціальні синтаксеми простого елементарного речення.
11. Вторинні предикатні й субстанціальні синтаксеми.

Література

1. Вихованець І. Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Наук. думка, 1983. С. 5–66.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С.594–613.
3. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови : [монографія]. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – С.185–288.
4. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія]. Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 2-ге вид., переробл. С. 64–81.
5. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних залежностей : [монографія]. Луцьк : ПВД «Гвердиня», 2016. С. 10–198.
6. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса. – Москва : Прогресс, 1988. С. 117–130.

7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 182 – 205.

Законспектувати

1. Масицька Т. Є. Агентивна семантико-синтаксична залежність. *Мовний простір граматики : актуальні студії* : [зб. наук. пр. на честь 60-річчя член-кореспондента НАН України Анатолія Загнітка]. Донецьк : Дон НУ, 2014. С. 137 – 142.
2. Масицька Т. Є. Семантико-синтаксичні реченнєві відношення і синтаксичні зв'язки (на матеріалі поезій Тараса Шевченка). *Науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 2 (289). – С. 24 – 30.
3. Межов О. Г. Семантична диференціація об'єктної синтаксеми. *Українська мова*. 2005. №1. С. 17–32.

Ключові поняття: семантико-синтаксичні відношення, пропозиція, семантико-синтаксична валентність, синтаксема, предикат, суб'єкт, об'єкт, локатив, інструменталь, адресат, семантично елементарне просте речення, семантично неелементарне просте речення.

Студент повинен знати: визначення семантично елементарних та семантично неелементарних простих речень, класи семантично елементарних конструкцій, типи синтаксем у простому реченні, засоби та способи ускладнення неелементарних конструкцій.

Студент повинен уміти: вирізняти елементарні речення, аналізувати їх з урахуванням синтаксемної будови, трансформувати ускладнені конструкції в елементарні й навпаки, перетворювати вторинні предикатні та субстанціальні синтаксеми на вихідні елементарні реченнєві структури.

Завдання

1. Погрупуйте подані предикати за кількістю їхніх семантико-синтаксичних залежних субстанційних компонентів.

Накривати, шанувати, їхати, віднести, возити, в'янути, вечоріти, різати, схожий, любити, сумний, понести, відвозити, летіти, називати, боляче, світати, перебувати, прибувати, винести, відбити, завозити, іти, піднести, видно, будувати, дрімати, гарний, малювати, співати, світлішати, червоніти, думати, пишатися, читати, розмовляти, пвадати, летіти, вчити, зеленіти, розташуватися, жити.

2. Наведіть приклади одно–восьмикомпонентних семантично елементарних простих речень.

3. Зробити синтаксемний аналіз поданих речень. Ускладнені структури трансформувати у вихідні елементарні.

1. *Шипшина важко віддає плоди* (Л. Костенко). 2. *Біля тихого ставу Осінь косить отаву* (О. Богачук). 3. *Дівчина од несподіванки здригнулась* (В. Дарда). 4. *Князь і княжич простували під сонцем простоволосі* (Д. Міщенко). 5. *Моя любов була сильніша од слова!* (П. Мах). 6. *Зароблена копійка краще за крадений карбованець* (Є. Березняк).

Тема 12. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

1. Речення як комунікативна одиниця, його зумовленість конституцією.
2. Поняття про актуальне членування речення, засоби його вираження.
3. Співвідношення актуального, формально-синтаксичного і семантико-синтаксичного членування речення.
4. Речення і висловлення. Типи висловлень.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 145–157.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 631–638.
3. Вінтонів М. О. Актуальні питання комунікативного синтаксису. Мовознавчі студії : зб. наук. статей. Донецьк : ДІСО, 2006. С. 12–23.
4. Вінтонів М. О. Актуальні членування речення і тексту : формальні та функційні вияви : [монографія]. Донецьк : Донецький ун-т, 2013. С. 50–173.
5. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения. *Пражский лингвистический кружок*. Москва : Прогресс, 1967. С. 239–245.
6. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис. Київ : Довіра, 2000. 152 с.

Законспектувати

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 145–157.
2. Вінтонів М. Засоби оформлення актуального членування речення. *Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту*: зб. наук. пр. Донецьк, 2004. – С. 23–27.

Ключові поняття: актуальне членування речення, висловлення, тема, рема.

Студент повинен знати: визначення теми й реми, засоби вираження актуального членування речення, типи висловлень.

Студент повинен уміти: розрізняти компоненти формально-синтаксичної, семантико-синтаксичної та комунікативної організації речення; виділяти тему й рему, розмежовувати висловлення часткового та загального характеру, з-поміж останніх вирізняти розчленовані й нерозчленовані конструкції.

Завдання

1. Визначте комунікативні позиції суб'єктної та предикатної синтаксем у поданих реченнях.
Врожай половіє і в'яне (П. Воронько); *А я ж Вас знав* (В. Коротич); *Врятував мене генерал* (П. Загребельний); *Не спалося Петрові* (Б. Харчук); *Лиш Ганна стояла сумна* (Б. Харчук); *А за річкою – Ковпак* (П. Воронько).
2. Назвіть засоби виділення теми й реми у поданих реченнях.
Арсен же розмірковував по-іншому (А. Дімаров); *Боязко лише мені чогось* (Б. Харчук); *За вигоном – поле* (Б. Харчук); *І друзі там є* (Л. Костенко); *Всі моєї Батьківщини мову розуміють на планеті. Всі!* (І. Нехода).
3. Наведіть приклади речень, які не поділяються на тему й рему.
4. Випишіть із художньої літератури прості речення, які б демонстрували асиметрію їхньої семантичної та комунікативної структур. Побудуйте відповідні моделі.

Змістовий модуль 2

Просте ускладнене речення

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 14. ПОНЯТТЯ ПРО УСКЛАДНЕНЕ ПРОСТЕ РЕЧЕННЯ

1. Термін «ускладнене просте речення» в лінгвістичній літературі.
2. Місце ускладнених простих речень у граматичній системі мови.
3. Напівпредикативність як характерна ознака ускладнених простих речень.
4. Поняття про ускладнення в традиційній граматиці. Різновиди ускладнених простих речень.
5. Поняття про ускладнення в сучасних дослідженнях функціонального спрямування. Визначальні формальні та семантичні ознаки ускладнених простих речень.
6. Аналіз та побудова речень з прислівними та детермінантними компонентами, дуплексивами.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 44–47, 76–92.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 112–113, 127–144.
3. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 16–48, 121–140.
4. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–243.
5. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С.540–548.
6. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 296–319.
7. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 66.
8. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С.224–232, 465–504.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.273.

Тема 15. ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

1. З історії вчення про однорідні члени речення. Сучасний стан учення про однорідність.
2. Диференційні ознаки однорідних членів речення.
3. Засоби вираження однорідності. Характер семантико-синтаксичних відношень у межах однорідних членів речення.
4. Прийменники при однорідних членах речення.
5. Узагальнюючі слова при однорідних членах речення.

Література

1. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 53–56.

2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–203.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 557–566.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 103–109.
5. Лобода В. В. Однорідність у простому реченні. Синтаксис словосполучення і простого речення. Київ : Наук. думка, 1985. С. 70–80.
6. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 66–76.
7. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 296–319.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 465–472.
9. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 339.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 152–160.

Тема 16. ОДНОРІДНІСТЬ ГОЛОВНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Питання про речення з однорідними присудками у лінгвістичній літературі.
2. Принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій.
3. Однорідність головних членів односкладних речень як лінгвістична проблема.
4. Однорідність підметів. Координація присудка з однорідними підметами.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–203.
2. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення. Київ : Вища шк., 1985. С. 63–77.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 105–109.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 68–71.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 317–319.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 339.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 273–280.
8. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 465–472.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 152–160.

Тема 17. ОДНОРІДНІСТЬ ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Розмежування однорідних та неоднорідних означень.
2. Однорідні приклади.
3. Однорідність додатків та обставин.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–203.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 557–566.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 105–109.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 72–74.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 296–317.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 339–340.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 152–160.

Тема 18. ВІДОКРЕМЛЕННЯ В СИНТАКСИСІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

1. З історії вчення про відокремлені члени речення.
2. Відокремлення як багатоаспектне синтаксичне і значеннєво-стилістичне явище.
3. Напівпредикативні відношення при відокремленні.
4. Причини та умови відокремлення другорядних членів речення.
5. Питання про речення з уточнювальними компонентами в граматичних дослідженнях.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 203–224.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 86.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 77–78.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 319–327.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 340–341.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 483–503.
8. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 280–282.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 160–166.

Тема 19. ВІДОКРЕМЛЕННЯ ОЗНАЧЕНЬ

1. Синтаксичні особливості речень з відокремленими дієприкметниковими означеннями.
2. Семантико-граматична характеристика речень з відокремленими прикметниковими означеннями.
3. Умови відокремлення узгоджених означень.
4. Правила відокремлення неузгоджених означень.
5. Відокремлені прикладки.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 203–224.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 87–97.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 78–81.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 335–360.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 342–343.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 483–503.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 160–166.

Тема 20. ВІДОКРЕМЛЕННЯ ДОДАТКІВ ТА ОБСТАВИН

1. Синтаксичні ознаки відокремлених обставин, виражених дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами.
2. Умови відокремлення обставин.
3. Питання про речення з відокремленими додатками в лінгвістичній літературі. Особливості відокремлення додатків.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 203–224.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 83–87.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 327–335.
5. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 287–291.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 344–346.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 160–166.

Тема 21. ВІДОКРЕМЛЕНІ УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. Історія вчення про уточнення.
2. Розмежування уточнювальних членів речення і напівпредикативних зворотів.
3. Уточнення другорядних членів речення.
4. Уточнення підмета і присудка.
5. Сучасні погляди на уточнення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С.240–241.
2. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 54–55.
3. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 87–88.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 363–375.

Тема 22. ВСТАВНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ

1. Історія вчення про вставні одиниці.
2. Поняття про вставні одиниці (слова, сполучення слів, речення).
3. Морфологічні засоби вираження вставних слів і сполучень.
4. Синтаксичні особливості вставних одиниць. Розмежування вставних речень, словосполучень та вставних слів.
5. Семантичні групи вставних компонентів.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 225–231.
2. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 572–590.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 159–166.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 89–92.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С.375–403.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 297–301.
7. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 347–350.
8. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 227–232.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 166–171.

Тема 23. ВСТАВЛЕНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ

1. Виникнення і розвиток учення про вставлені компоненти речення у вітчизняній граматиці.
2. Принципи розмежування категорій вставності і вставленості.

3. Синтаксична будова вставлених одиниць.

4. Поняття про вставлений текст.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 225–231.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 572–590.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 159–166.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 89–92.
5. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 375–403.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 347–350.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 227–232.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 166–171.

Тема 24. ЗВЕРТАННЯ В ГРАМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Історія і сучасний стан вчення про звертання.
2. Способи вираження звертання.
3. Звертання у структурі простого ускладненого речення.
4. Вокативні речення (кличні комунікати) та їх модифікації.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 186–194.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 234–242.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 590–594.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 146–150.
5. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 93–94.
6. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 404–416.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 291–297.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 171–176.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема 16. ОДНОРІДНІСТЬ ГОЛОВНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Основні погляди вчених на речення з кількома присудками.
2. Принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних синтаксичних конструкцій.
3. Virізнення однорідності головних членів простих односкладних речень з-поміж складносурядних і безсполучникових складних речень.
4. Засоби синтаксичного зв'язку однорідних підметів.
5. Правила координації присудка з однорідними підметами.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–203.
2. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення. – Київ: Вища шк., 1985. С. 63–77.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 105–109. 4. С.68–71.
2. 5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 317–319.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 339.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 73–280.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 465–472.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 152–160.

Законспектувати

1. Лобода В. В. Однорідність у простому реченні. Синтаксис словосполучення і простого речення. Київ: Наук. думка, 1985. С. 186–201.
2. Солдатова Л. Однорідні члени речення. *Урок української*. 2003. № 8–9. С. 41–45.

Студент повинен знати: принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: розмежовувати прості ускладнені речення з однорідними присудками та складні синтаксичні конструкції; вирізняти однорідність головних членів простих односкладних речень з-поміж складносурядних і безсполучникових складних речень; правильно координувати присудки з однорідними підметами.

Питання для самоперевірки

1. Які існують три основні погляди лінгвістів на речення з однорідними присудками?
2. За яких умов речення з кількома присудками слід вважати складними?
3. У яких випадках головні члени односкладних речень становлять однорідний ряд?
4. Від чого залежить координація присудка з однорідними підметами?

Завдання

1. Виконати вправи 205, 208, 209 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з однорідними головними членами речення, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема 17. ОДНОРІДНІСТЬ ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

1. Лексико-семантичні, морфологічні та синтаксичні критерії розмежування однорідних та неоднорідних означень.
2. Синтаксичні та стилістичні функції однорідних прикладок.
3. Сполучники та інтонація при однорідних додатках.
4. Семантико-синтаксичні відношення між однорідними обставинами.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 190–203.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 557–566.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 105–109.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 296–317.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 339–340.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 152–160.

Законспектувати

1. Бондаревська О. Д., Жиглій О. Д. Однорідні й неоднорідні прикладки. *Укр. мова і літ. в шк.* 1981. № 12. С. 53–55.
2. Козороз Н. Однорідні члени речення. *Українська мова та література.* 1997. Ч. 40. С. 8.

Студент повинен знати: визначальні формальні та семантичні ознаки однорідних та неоднорідних означень, додатків, обставин, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти однорідні та неоднорідні означення, обставини, додатки, визначати їх типи, правильно вживати розділові знаки.

Питання для самоперевірки

1. Який аспект є основним у розмежуванні однорідних і неоднорідних означень? Охарактеризуйте його.
2. Яку роль відіграють морфологічні та синтаксичні критерії у розрізненні однорідних і неоднорідних означень?
3. Які семантико-синтаксичні відношення найчастіше виникають між однорідними додатками?
4. За яких умов обставини не вступають в однорідний зв'язок?
5. Чи можуть однорідні обставини виражатися словами різних частин мови?

Завдання

1. Виконати вправи 211, 212 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з однорідними другорядними членами речення, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема 19. ВІДОКРЕМЛЕННЯ ОЗНАЧЕНЬ

1. Особливості вираження напівпредикативних відношень у реченнях з відокремленими дієприкметниковими означеннями.
2. Засоби вираження синтаксичних категорій часу, модальності та особи в конструкціях з відокремленими прикметниковими означеннями.
3. Основні чинники, що впливають на відокремлення різних видів означень.
4. Умови відокремлення узгоджених означень.
5. Правила відокремлення неузгоджених означень.
6. Приклади, способи їх граматичного вияву та принципи відокремлення.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 203–224.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ: НМК ВО, 1992. С. 87–97.
4. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 78–81.
5. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 335–360.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 342–343.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 483–503.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 160–166.

Законспектувати

1. Дудик П. С. Відокремлення в синтаксисі: Загальний огляд. *Наук. записки Вінницького держпедуніверситету. Сер. Філологія*. 2000. № 2. С. 74–78.
2. Беценко Т. П. Конструкції з відокремленими прикладами в думках. *Наук. вісник ВДУ ім. Лесі Українки*. Луцьк. 2002. № 5. С. 44–47.

Студент повинен знати: особливості відокремлення дієприкметникових та прикметникових означень, неузгоджених означень та прикладок, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: виділяти відокремлені означення в реченні, визначати їхні типи, правильно відокремлювати в усному і писемному мовленні узгоджені, неузгоджені означення та приклади.

Питання для самоперевірки

1. Які синтаксичні одиниці зараховують до речень з відокремленими означеннями?
2. Вкажіть синтаксичні особливості відокремлених дієприкметникових означень.
3. У чому специфіка прикметникових відокремлених означень?
4. Порівняйте умови відокремлення прикладок і неузгоджених означень.

Завдання

1. Виконати вправи 215(1), 216, 218(1) // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з відокремленими означеннями, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема 20. ВІДОКРЕМЛЕННЯ ДОДАТКІВ ТА ОБСТАВИН

1. Морфологічні варіанти відокремлених обставин.
1. Способи репрезентації синтаксичних значень часу, модальності та особи у напівпредикативних конструкціях з дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами.
2. Умови відокремлення обставин.
3. Проблема граматичного статусу відокремлених додатків в наукових дослідженнях.
4. Особливості відокремлення додатків та їх морфологічного вираження.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 203–224.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посібн.]. Київ : ІЗМН, 1997. С. 83–87.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 327–335.
5. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 287–291.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 344–346.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 160–166.

Законспектувати

1. Врем'янська О. Відокремлені члени речення. *Дивослово*. 2003. № 1. С. 35–37.
2. Куликова Т. Відокремлені члени речення: Розробка уроку. *Все для вчителя*. 2006. Листопад (№22). С. 25–27.

Студент повинен знати: синтаксичні особливості відокремлених дієприслівникових обставин, загальні правила відокремлення обставин, особливості відокремлення додатків, їхню специфіку в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: виділяти в реченні дієприслівникові обставини, відокремлені додатки, визначати їх типи, правильно відокремлювати.

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте синтаксичні особливості відокремлених дієприслівникових зворотів.
2. Які обставини завжди відокремлюються?
3. За яких умов не відокремлюються одиничні дієприслівники?
4. Чому не всі граматисти визнають наявність “відокремлених додатків”?

Завдання

1. Виконати вправи 221(1), 223, 224(1) // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з відокремленими додатками та обставинами, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема 21. ВІДОКРЕМЛЕНІ УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. Виникнення і розвиток граматичного вчення про уточнення.
2. Розмежування уточнювальних членів речення і напівпредикативних зворотів.
3. Уточнювальні обставини й означення, способи їх вираження.
4. Уточнювальні підмети і додатки та відокремлені прикладки.
5. Уточнення присудка. Уточнення до уточнення як синтаксико-стилістичний засіб увиразнення.
6. Принципи розрізнення уточнювальних компонентів і однорідних членів речення.
7. Сучасні погляди на уточнення. Поняття про опосередковані члени речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 240–241.
2. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць : [монографія]. – Київ: Наук. думка, 1991. С. 54–55.
3. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 363–375.
4. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 164–166.

Законспектувати

Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. – Київ : Наук. думка, 1992. С.86–88.

Студент повинен знати: особливості розмежування уточнювальних членів речення і напівпредикативних зворотів, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти уточнювальні члени речення з-поміж напівпредикативних зворотів, правильно відокремлювати уточнювальні члени речення.

Питання для самоперевірки

1. Чому потрібно розмежовувати речення з напівпредикативними зворотами і конструкції з уточнювальними компонентами?
2. Хто запровадив поняття про уточнення в граматичній теорії?
3. Поясніть сутність опосередкованого синтаксичного зв'язку.
4. Які члени речення можуть виконувати функцію уточнення?

Завдання

1. Виконати вправи 225, 226 (5 речень), 227// Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з відокремленими уточнювальними членами речення, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема 22. ВСТАВНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ

1. Поняття про вставні слова, сполучення слів, речення.
2. Морфологічне походження вставних компонентів.
3. Синтаксичні моделі вставних одиниць. Розмежування вставних речень, словосполучень та вставних слів з урахуванням їх синтаксичної похідності.
4. Семантична диференціація категорії вставності.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 225–231.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 572–590.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С.159–166.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 375–403.
5. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 297–301.
6. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 347–350.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 227–232.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 166–171.

Законспектувати

1. Бондаренко О. В. Вставні слова, словосполучення, речення як елементи інфраструктури простого речення. *Наук. вісник ВДУ ім. Лесі Українки*. 2005. № 6. С. 189–198.
3. Завальнюк І. Комунікативно-прагматичні функції та стилістичні вияви вставних одиниць у сучасному українському газетному мовленні. *Українська мова*. 2009. №1. С.15–32.

Студент повинен знати: синтаксичні особливості вставних компонентів, їхнє граматичне оформлення, семантику, функціонально-стилістичне застосування.

Студент повинен уміти: розрізняти вставні слова, словосполучення та речення; визначати семантичні групи вставних одиниць, їх морфологічне походження, правильно інтонувати вставні компоненти і розставляти розділові знаки при них.

Питання для самоперевірки

1. Чи цілком виправдане традиційне тлумачення вставних компонентів як синтаксично ізольованих частин речення?
2. Встановіть морфологічне походження вставних слів.
3. За якими критеріями слід розрізняти вставні слова, словосполучення та речення?
4. Які ви знаєте семантичні класифікації вставних компонентів?

Завдання

1. Виконати вправи 236, 237, 239 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень з вставними компонентами, вміти їх проаналізувати.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Тема 23. ВСТАВЛЕНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ

1. Принципи розмежування категорій вставності і вставленості.
2. Синтаксичні моделі вставлених речень.
3. Вставлені словосполучення та слова, їх походження і морфологічне вираження.
4. Поняття про вставлений текст.
5. Розрізнення синонімічних конструкцій із вставленими та відокремленими компонентами.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 225–231.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 572–590.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 159–166.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 375–403.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 347–350.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 227–232.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 166–171.

Студент повинен знати: визначення вставлених одиниць, їхні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: розрізняти вставні та вставлені компоненти, визначати їх синтаксичну будову, правильно інтонувати і розставляти розділові знаки.

Питання для самоперевірки

1. Чи цілком виправдане традиційне тлумачення вставлених компонентів як синтаксично ізольованих частин речення?
2. Встановіть синтаксичне походження вставлених компонентів.

3. За якими критеріями слід розрізняти вставні слова, словосполучення та речення від вставлених?

Законспектувати

Загнітко А. Семантика і прагматика вставлених одиниць в українському реченні / Анатолій Загнітко. *Вісник Львівського університету. Сер.: Філологічна*. 2000. Вип. 28. С.301–309.

Завдання

1. Виконати вправи 234, 239 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати ключові поняття до теми, вміти їх пояснити.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Тема 24. ЗВЕРТАННЯ У ГРАМАТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Сучасне функціональне вчення про вокатив.
2. Морфологічні та лексико-семантичні способи вираження звертань.
3. Місце звертання у структурі речення.
4. Стилїстична роль звертань.
5. Семантико-синтаксичні функції речень-звертань.
6. Інтонанція та розділові знаки при звертаннях.

Література

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1992. С. 186–194.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 234–242.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 590–594.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 146–150.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 404–416.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 291–297.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 171–176.

Законспектувати

1. Алексєєва Н. О. Звертання як синтаксична одиниця : теоретичний і дидактичний аспекти. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. №35–36. С. 14–24.
2. Ганич В. Проблеми формування норм шанобливого звертання до людей в сучасній українській літературній мові. *Філологічні студії*. 1999. №2. С. 14–21.
3. Михайленко В. Звертання у фокусі парадигматичних зсувів. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г. Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2010. *Філологічні науки. Мовознавство*. №5. – С. 39–42.
4. Олікова М. Форми звертань як соціологічний маркер. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г. Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2009. *Філологічні науки. Мовознавство*. № 6. С. 322–326.

5. Скаб М. Вокативні речення сучасної української мови. *Українська мова*. 2002. №1. С. 32–41.

Студент повинен знати: визначення звертань, їхні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: виділяти звертання в реченні, визначати способи їх вираження, правильно інтонувати і розставляти розділові знаки.

Завдання

1. Виконати вправи 230(11), 231, 232 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 20 речень, у яких функціонують звертання, вміти їх проаналізувати.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема 15. ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. Кома і крапка з комою між однорідними членами речення.
2. Однорідні та неоднорідні означення, розділові знаки при них.
3. Двокрапка і тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами.
4. Стилiстичнi функцiї однорiдностi. Градацiя, амплiфiкацiя, асиндентон, полiсиндентон у реченнях з однорiдними компонентами.

Лiтература

1. Городенська К. Г. Дериwацiя синтаксичних одиниць : [монографiя]. Київ : Наук. думка, 1991. С.53–56.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [пiдручник]. Київ : ВЦ «Академiя», 2010. С.190–203.
3. Загнiтко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологiя. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С.557–566.
4. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української лiтературної мови : [посiбник]. Київ : НМК ВО, 1992. С.103–109.
5. Лобода В. В. Однорiднiсть у простому реченнi. Синтаксис словосполучення i простого речення. Київ : Наук. думка, 1985. С.70–80.
6. Мiрченко М. В. Функцiональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : [навч. посiбн.]. Київ : IЗМН, 1997. С.66–76.
7. Слинько I. I., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посiбн.]. Київ : Вища шк., 1994. С.296–319.
8. Сучасна українська мова : [пiдручник] / О. Д. Пономарiв, В. В. Різун, Л.Ю.Шевченко та iн. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либiдь, 1997. С.275–279.
9. Сучасна українська лiтературна мова: Синтаксис / За заг. ред. I. К. Бiлодiда. Київ : Наук. думка, 1972. С.465–472.
10. Сучасна українська лiтературна мова : [пiдручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. – С.339.
11. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [пiдручник] / К. Ф. Шульжук. Київ : Видав. центр «Академiя», 2004. С.152–160.

Завдання

Написати твiр-роздум з використанням однорiдних членiв речення.

Тема 18. ВiДОКРЕМЛЕНI ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. Роздiлові знаки при вiдокремлених узгоджених та неузгоджених означеннях.
2. Вiдокремленi прикладки. Роздiлові знаки при них.
3. Роздiлові знаки при вiдокремлених обставинах i додатках.
4. Уточнюючi слова i звороти, роздiлові знаки при них.
5. Роздiлові знаки при порiвняльних зворотах.
6. Стилiстичнi функцiї вiдокремлення. Явище парцеляцiї в художньому тексті.

Лiтература

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [пiдручник]. Київ : ВЦ «Академiя», 2010. С. 203–224.

2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 546–548.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 86.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 319–327.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 340–346.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С.483–503.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С.280–282.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.160–166.

Завдання

Дібрати з текстів різних стилів 20 речень з різними видами відокремлення, побудувати їх граматичні моделі, пояснити розділові знаки.

Тема 22-24. ВСТАВНІ ТА ВСТАВЛЕНІ КОМПОНЕНТИ РЕЧЕННЯ. ЗВЕРТАННЯ

1. Пунктуація при вставних словах і словосполученнях.
2. Вставлені речення. Розділові знаки при вставних і вставлених реченнях.
3. Розділові знаки при звертаннях.
4. Пунктуація у реченнях із звертаннями при вигуках та частках.
5. Розділові знаки у вокативних реченнях.
6. Стилiстичне використання вставних, вставлених компонентів і звертань.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови / Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. – К. : Рад. шк., 1982. – С.191–193.
2. Козачук Г. О. Українська мова : Практикум / Г. О. Козачук. – К. : Вища шк., 1991. – С.280–290.
3. Ладоня І. О. Українська мова: Навч. посібник для вузів / І. О. Ладоня. – К.: Вища шк., 1993. – С.86–90.
4. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. – К.: Вища шк., 1994. – С.335–350.
5. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т української мови НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. – С.129–145.
6. Дацюк І. Причини пунктуаційних помилок в простому ускладненому реченні / І. Дацюк // Дивослово. – 1996. – № 10. – С.28–30.

Завдання

Виписати з текстів різних стилів 20 речень із вставними та вставленими компонентами.

Тема 25. ПОРІВНЯЛЬНІ ЗВОРОТИ

1. Синтаксичні функції порівняльних зворотів у структурі простого речення:
 - а) структура порівняльних присудків;
 - б) порівняння у функції відокремленого означення;

- в) порівняння у функціях відокремленого додатка і обставини.
2. Сучасні погляди граматистів на розрізнення підрядних порівняльних речень та порівняльних зворотів – членів простого речення.
 3. Принципи розмежування неповних порівняльних частин складнопідрядних речень і порівняльних зворотів у простих ускладнених реченнях.
 4. Стилiстичне навантаження порівняльних конструкцій в художніх творах.

Література

1. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С.179–183.
2. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 345–346.
3. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови у світлі граматики. Київ, 1959. С. 5–80.
4. Заборна М. С. Порівняльні конструкції в системі складнопідрядного речення української мови: [навч.-метод. посібн.]. Тернопіль, 2001. 28 с.
5. Рошко С. М. Проблема розрізнення підрядних порівняльних речень та порівняльних зворотів – членів простого речення. *Філологічні студії: наук. часовис.* Луцьк, 2001. №1. С.188–193.
6. Рошко С. М. Функціонально-структурні типи (види) порівнянь як семантичні різновиди підрядних речень. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : [зб. наук. праць]. Ужгород, 2000. Вип. 2. С.186–191.

Законспектувати

1.Рошко С. М. Типи порівняльних синтаксем. *Наук. вісн. ВДУ ім. Лесі Українки.* 2002. № 5. С. 48–51.

2. М'яснянкiна Л. Порівняння як семантична категорiя. *Вiсник Львiв. нац. ун-ту ім. І. Франка. Сер. «Журналістика».* Львiв, 2003. Вип.22. Ч.2. С. 415–419.

4. М'яснянкiна Л. Порівняння в системі образних засобів мови. *Вiсник Львiв. нац. ун-ту ім. І. Франка. Сер. «Журналістика».* Львiв, 2003. Вип. 23. С. 80–85.

Студент повинен знати: принципи розмежування неповних порівняльних частин складнопідрядних речень і порівняльних зворотів у простих ускладнених реченнях, їхні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилiстичному застосуванні.

Студент повинен уміти: визначати синтаксичні функції порівнянь у простому реченні, розрізняти неповні порівняльні частин складнопідрядних речень і порівняльні звороти у простих ускладнених реченнях.

Завдання

1.Виконати вправу 222 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

2.Виписати з художньої літератури 20 порівняльних конструкцій. Зробити їхній синтаксичний аналіз.

Змістовий модуль 3 (VII семестр) Складні синтаксичні конструкції

Тема 26. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Складне речення як одиниця синтаксису.
2. Визначальні формально-граматичні, семантико-синтаксичні та комунікативні ознаки складного речення.
3. Засоби зв'язку частин складного речення (сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок частин та ін.).
4. Принципи класифікації складних речень у традиційній і сучасній функційній граматиці.
5. Загальна характеристика основних типів складних речень.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 280–288.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 243–250.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 639–654.
4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 310–417.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 416–424.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С.303–305.
7. Сучасна українська мова: Синтаксис : [підручник] / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева та ін. ; за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. С. 152–161.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 206–230.

Тема 27. СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1. Поняття про складносурядне речення, його основні ознаки.
2. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядного речення.
3. Семантико-синтаксичні відношення між частинами складносурядного речення. Структурно-семантичні типи складносурядних речень.
4. Складносурядні речення відкритої та закритої структур.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 297–317.
2. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській мові : [монографія]. К.: Наук. думка, 1969. 156 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 250–260.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 656–659.

5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 597–626.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 387–409.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 305–311.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.231–248.

Тема 28. СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1. Поняття про складнопідрядне речення, історія його вивчення. Синтаксичне значення понять «головна частина» та «підрядна частина», засоби їхнього зв'язку.
2. Принципи класифікації складнопідрядних речень в історії синтаксичної науки. Сучасна функційна класифікація складнопідрядних речень в українській граматиці.
3. Лінгвістичні ознаки розмежування складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структур.
4. Характеристика основних типів складнопідрядних речень: а) складнопідрядне речення з підрядним означальним; б) складнопідрядне речення займенниково-співвідносного типу; в) складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним; г) складнопідрядні речення з підрядними обставинними частинами; д) складнопідрядні речення з підрядними супровідними як перехідний тип речення.
5. Функційне співвідношення другорядних членів речення та підрядних частин складнопідрядних речень.
6. Класи неелементарних (багатокомпонентних) складнопідрядних речень.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 313–345.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 260–295.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 671–722.
4. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 446–597.
5. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 310–387.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 311–342.
7. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові Київ : Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 249–342.

Тема 29. БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

1. Поняття про безсполучникове складне речення. Засоби синтаксичного зв'язку в ньому. Роль інтонації.
2. Питання про семантико-синтаксичні співвідношення між безсполучниковими, складносурядними та складнопідрядними реченнями.
3. Семантико-синтаксичні відношення між частинами безсполучникових складних речень.

4. Структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень:
 - а) безсполучникові речення з однотипними частинами;
 - б) безсполучникові речення з різнотипними частинами.
5. Сучасні погляди вчених на граматичний статус і класифікацію безсполучникових складних речень.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 256–301.
2. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові : [монографія]. Харків: Вид-во Харків. ун-ту, 1980. 151 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 295–305.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 731–743.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 628–649.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 342–349.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 409–428.
8. Шульжук К.Ф. Складне речення в українській мові : [навч. посібник]. Київ : Рад. шк., 1989. С. 99–100.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 343–357.

Тема 30. БАГАТОКОМПОНЕНТНІ СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

1. Поняття про ускладнене складне речення. Типи багатоконпонентних складних речень.
2. Характеристика багатоконпонентних складносурядних, безсполучникових конструкцій.
3. Складнопідрядні багатоконпонентні речення, їх різновиди.
4. Варіанти поєднання сурядно-підрядних конструкцій в українській мові.
5. Складні багатоконпонентні речення з різними видами зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим).
6. Період як багатоконпонентна синтаксична структура. Стилiстична роль періоду.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 351–354.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 305–310.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 210–349.
4. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 356–360.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 302–342, 353–364.
6. Шульжук К. Ф. Складні багатоконпонентні речення в українській мові. Київ : Вища шк., 1986. 260 с.

ТЕМА 8. ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ ТЕКСТУ

1. Текст як лінгвістична категорія.
2. Категорія тексту у визначенні сучасних лінгвістів.
3. Граматичні категорії тексту.
4. Особливості надфразної єдності.
5. Усний і писемний різновиди тексту.
6. Специфіка художнього тексту.
7. Текст як семантично цілісна синтаксична структура.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 339–343.
2. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 5–54.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 743–798.
4. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 397–402.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 371–376.

Тема 33. ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ

1. Пунктуація і синтаксична система мови.
2. Основні етапи розвитку української пунктуації.
3. Теоретичні принципи сучасної української пунктуації.
4. Вплив структури речення та інтонації на пунктуацію.
5. Система розділових знаків та їхні основні функції.
6. Огляд уживання розділових знаків у простому та складному реченнях.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 351–365.
2. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 403–405.
3. Плиско К. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. Харків, 1992. С. 25–90.
4. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2007. С. 126–155.
5. Громик Ю. В. Український правопис. Київ : Центр учбової літератури С. 116–163.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 377–387.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 26. ПОНЯТТЯ ПРО СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ

1. Складне речення як синтаксична одиниця.
2. Визначальні семантико-синтаксичні, формально-граматичні та комунікативні ознаки складного речення.
3. Засоби зв'язку частин складного речення.
4. Поділ складних речень за основними засобами зв'язку на сполучникові та безсполучникові.
5. Загальна характеристика елементарних складносурядних, складнопідрядних і безсполучникових складних речень.
6. Поняття про ускладнене складне речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 280–288.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 243–250.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 639–654.
4. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 310–417.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 416–424.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 303–305.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 206–230.

Законспектувати

1. Шульжук К.Ф. Актуальні проблеми дослідження складного речення. *Суспільствознавчі науки та відродження нації*: Зб. наук. праць. Кн.3. Луцьк, 1997. С. 143–145.
2. Островська В. Складне речення. *Дивослово*. 1999. № 5. С. 20–22.

Студент повинен знати: особливості складного речення як синтаксичної одиниці, його специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти складні речення різного типу, визначати їх типи, поділяти складні речення за основними засобами зв'язку на сполучникові та безсполучникові.

Питання для самоперевірки

1. Які погляди мовознавців на складне речення?
2. Що лежить в основі розмежування простого і складного речення?
3. У чому сутність граматичного значення складного речення?
4. Які складні речення є елементарними, а які – неелементарними?
5. Якими засобами поєднуються частини складного речення?

Завдання

1. Виконати вправи 242, 244, 246 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 10 складних речень, виконати їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 27. СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1. Формальні та семантичні ознаки складносурядних речень.
2. Принципи класифікації складносурядних речень
3. Складносурядні речення відкритої структури.
4. Складносурядні речення закритої структури.
5. Семантичні типи складносурядних речень. Змістові відношення між частинами складносурядних речень.
6. Розділові знаки в складносурядному реченні.
7. Багатокomпонентні складносурядні речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 297–317.
2. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській мові : [монографія]. Київ : Наук. думка, 1969. 156 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 250–260
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С.656–659.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 597–626.
6. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 387–409.
7. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 305–311.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 231–248.

Законспектувати

1. Лаврінець О. «Спільні слова» у складносурядному реченні. Дивослово. 2002. № 2. С. 21–23.
2. Городенська К.Г. Деривація синтаксичних одиниць : [монографія]. Київ: Наук. думка, 1991. С. 49–59.

Студент повинен знати: особливості класифікації складносурядних речень, принципи їх виділення, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти складносурядні речення, визначати їх типи, розрізняти складносурядні речення закритої і відкритої структур.

Питання для самоперевірки

1. Як Ви розумієте поняття сурядності?

2. Чи завжди у складносурядному реченні предикативні частини є незалежними, рівноправними?
3. Які сполучники вживаються у складносурядних реченнях відкритої структури?
4. Які змістові відношення виникають між предикативними частинами складносурядних речень закритої структури?

Завдання

1. Виконати вправи 252, 258, 260 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 10 складносурядних речень, виконати їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3–4

Тема 28. СКЛАДНОПІРЯДНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1. Складнопірядні речення у системі складних речень.
2. Формально-граматична класифікація складнопірядних речень.
3. Логіко-граматична класифікація складнопірядних речень.
4. Структурно-семантична класифікація складнопірядних речень.
5. Складнопірядні речення з прислівними та детермінантними пірядними частинами, їх диференційні формально-синтаксичні і семантико-синтаксичні ознаки.
6. Аналіз класів складнопірядних речень нерозчленованої та розчленованої структур (з пірядними означальними, з'ясувальними, обставинними частинами та ін.).
7. Складнопірядні речення займенниково-співвідносного типу, їх характеристика.
8. Аналіз складнопірядних речень з пірядними супровідними частинами.
9. Класи неелементарних складнопірядних речень: а) конструкції з супірядністю; б) конструкції з послідовною пірядністю; в) конструкції з супірядністю і послідовною пірядністю.
10. Шкільна класифікація складнопірядних речень. Розділові знаки в них.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 313–345.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 260–295.
3. Заборна М. Порівняльні конструкції в системі складнопірядних речень української мови : [навчально-методичний посібник]. Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. 28 с.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 671–722.
5. Заскалета В.П. До історії розвитку складнопірядних речень із пірядними означальними. *Наук. вісн. ВДУ ім. Лесі Українки*. 2002. №5. С. 52–56.
6. Козицька О. Порядкова залежність послідовності розташування предикативних одиниць у контамінованих складнопірядних багатокомпонентних реченнях. *Українська мова*. 2005. № 3. С. 54–61.
7. Кулик О. Вивчення складних комбінованих речень. *УМЛШ*. 2010. №3. С.8–13.
8. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С.446–597.

9. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С.310–387.
10. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С.311–342.
11. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові. Київ : Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
12. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.249–342.

Законспектувати

1. Христіанінова Р. Підрядний зв'язок як визначальний елемент структури складнопідрядного речення. *УМЛШ*. 2007. №1. С.20–29.
2. Христіанінова Р. Традиційні й нові класифікації складнопідрядних речень. *УМЛШ*. 2010. №1. С.35–39.

Студент повинен знати: особливості розмежування складнопідрядних речень із підрядними різного типу, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти складнопідрядні речення, визначати їх типи, характеризувати класи неелементарних складнопідрядних речень.

Питання для самоперевірки

1. З'ясуйте синтаксичне значення понять «головна частина» та «підрядна частина».
2. Які функції виконують сполучники й сполучні слова у складнопідрядних реченнях?
3. Вкажіть основні принципи розрізнення складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структур.
4. Яка роль займенниково-співвідносного зв'язку у формуванні структури складнопідрядного речення?
5. З'ясуйте функціональне співвідношення другорядних членів речення та підрядних частин складнопідрядних речень.

Завдання

1. Виконати вправи 274, 278, 308 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 10 складнопідрядних речень, виконати їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема 29. БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

1. Диференційні ознаки безсполучникових складних речень, проблема їх граматичного статусу.
2. Формально-синтаксична та семантико-синтаксична структура безсполучникового складного речення.
3. Основні типи безсполучникових складних речень. Різновиди змістових відношень між предикативними частинами безсполучникових складних речень.
4. Безсполучникові складні речення відкритої та закритої структури.
5. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.
6. Багатокомпонентні безсполучникові складні речення.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С. 256–301.
2. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові : [монографія]. Харків: Вид-во Харків. ун-ту, 1980. 151 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 295–305.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 731–743.
5. Слинько І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібн.]. Київ : Вища шк., 1994. С. 628–649.
6. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 342–349.
7. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 409–428.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 343–357.

Законспектувати

1. Беляєва Т. Семантичне наповнення і сфера використання безсполучникових складних речень з транспонованим імперативом. *Філологічні студії*. Луцьк, 2000. № 1. С. 22–28.
2. Тележкіна О. Речення обґрунтування як вид безсполучникових складних речень. *Філологічні студії*. Луцьк, 2000. № 1. С. 204–208.
3. Коцура Т. Стилїстична роль безсполучникових складних речень. *Українська мова та література*. 2006. Вересень (№ 35/36). С. 38–39.
4. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові речення як окремий тип складних конструкцій. *Мовознавство*. 1987. № 1.– С. 47–50.

Студент повинен знати: визначення безсполучникового складного речення, вирізняти диференційні ознаки безсполучникових складних речень.

Студент повинен уміти: вирізняти безсполучникові складні речення у тексті, аналізувати їх з урахуванням синтаксичної будови, вирізняти безсполучникові складні речення відкритої та закритої структури, правильно вживати розділові знаки у безсполучниковому складному реченні

Питання для самоперевірки

1. Яка роль інтонації в організації безсполучникового складного речення?
2. Вкажіть місце безсполучникових конструкцій у системі складних речень.
3. Охарактеризуйте систему розділових знаків у безсполучникових конструкціях. Яким змістовим відношенням між предикативними частинами вони відповідають?
4. Які Ви знаєте сучасні погляди вчених на граматичний статус і класифікацію безсполучникових конструкцій?

Завдання

1. Виконати вправи 311, 313 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 10 складних безсполучникових речень, виконати їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6–7

Тема 30. БАГАТОКОМПОНЕНТНІ СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

1. Поняття про ускладнене складне речення. Типи багатокомпонентних складних речень.
2. Характеристика багатокомпонентних складносурядних безсполучникових конструкцій.
3. Складнопідрядні багатокомпонентні речення, їх різновиди.
4. Варіанти поєднання сурядно-підрядних конструкцій в українській мові.
5. Складні багатокомпонентні речення з різними видами зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим).
6. Період як багатокомпонентна синтаксична структура. Стилiстична роль періоду.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. С.351–354.
2. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С.305–310.
3. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С.210–349.
4. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С.356–360.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С.302–342, 353–364.
6. Шульжук К. Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. Київ : Вища шк., 1986. 260 с.

Законспектувати

Шульжук К.Ф. Мовленнєва реалізація моделей складних багатокомпонентних речень. *Мовознавство*. 1991. № 3. С. 49–52.

Студент повинен знати: особливості розмежування багатокомпонентного складного речення як комбінації мінімальних конструкцій, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилiстичному застосуванні.

Студент повинен уміти: вирізняти багатокомпонентне складне речення, визначати його типи, характеризувати класи багатокомпонентних складних речень.

Питання для самоперевірки

1. Які типи сполучників вживають у багатокомпонентних складносурядних реченнях?
2. Поясніть поняття однорідної, неоднорідної та послідовної підрядності. Що таке супідрядність?
3. Назвіть варіанти поєднань безсполучниково-сполучникових конструкцій. Намалуйте схеми.
4. Які синтаксичні та стилістичні функції періоду?

Завдання

1. Виконати вправи 319, 320 (1), 321 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати з творів сучасної художньої літератури 10 складних багатокомпонентних речень, виконати їхній синтаксичний аналіз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема 31. ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ

1. Структурно-семантичні особливості прямої мови. Різні типи зв'язку прямої мови з авторською.
2. Співвідношення форм прямої та непрямой мови.
3. Невласне-пряма мова, її структурні ознаки та застосування.
4. Діалог. Цитати.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 343–351.
2. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 367–382.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 428–430.
4. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 360–370.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 393–397.
6. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ : Рад. шк., 1994. С. 212–274.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 364–370.

Законспектувати

1. Вавринюк Т. Невласне пряма мова як засіб суб'єктивізації тексту. *Мандрівець*. 2004. № 2. С. 45–47.

2. Рінберг В. Л. Конструкції прямої мови в системі складних структур. *Мовознавство*. 1980. № 23. С. 17–25.

Студент повинен знати: структурно-семантичні ознаки прямої мови, способи заміни прямої мови непрямою, особливості вживання невластне-прямої мови в художньому стилі.

Студент повинен уміти: правильно вживати розділові знаки при прямій, непрякій та невластне-прякій мові, оформляти діалоги в художньому тексті, цитати в науковому стилі мови.

Завдання

1. Виконати вправи 332, 333, 335 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати ключові поняття до теми, вміти їх пояснити.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9–10

Тема 32. СКЛАДНІ ФОРМИ СИНТАКСИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ

1. Питання про текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу. Тлумачення категорії тексту лінгвістами.
2. Основні ознаки тексту. Функціонально-комунікативні різновиди текстів.
3. Одиниці тексту. Зв'язок тексту з реченням.
4. Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту. Співвідношення між абзацом і складним синтаксичним цілим.
5. Засоби зв'язку речень у складному синтаксичному цілому.
6. Структурні типи складних синтаксичних цілих.
7. Монологічне та діалогічне мовлення як форми усного і писемного тексту.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 339–343.
2. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 5–54.
3. Мельничайко В. Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. Київ : Рад. шк., 1986. С. 5–75.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 743–798.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М.Я.Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 397–402.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 371–376.

Законспектувати

Скрипняк Т. Л. Сприйняття розуміння тексту реципієнтом. *Наук. вісник Вол. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2011. №2. Ч.2. С. 84–88.

Студент повинен знати: особливості тексту як компоненту мовленнєвої комунікації, його тлумачення лінгвістами, особливості структурних компонентів тексту, засоби зв'язку частин тексту.

Студент повинен уміти: вирізняти основні функції тексту, категорії тексту, вміти членувати текстові величини.

Завдання

1. Виконати вправи 338,339 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
2. Виписати ключові поняття до теми, вміти їх пояснити.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11–12

Тема 33. ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ

1. Пунктуація і синтаксична система мови.
2. Основні етапи розвитку української пунктуації.
3. Теоретичні принципи сучасної української пунктуації.
4. Вплив структури речення та інтонації на пунктуацію.
5. Система розділових знаків та їхні основні функції.
6. Огляд уживання розділових знаків у простому та складному реченнях.
7. Особливості пунктуації в текстах різного функціонального призначення.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 351–365.
2. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 403–405.
3. Сергієнко В. Двокрапка й тире в безсполучникових складних реченнях. *Дивослово*. 2003. № 12. С. 39–40.
4. Плиско К. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. Харків, 1992. С. 25–90.
5. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2007. С.126–155.

6. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ : Рад. шк., 1994. С. 212–274.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 377–387.

Студент повинен знати: основні етапи розвитку української пунктуації, теоретичні принципи сучасної української пунктуації, вплив структури речення та інтонації на пунктуацію, систему розділових знаків та їхні основні функції.

Студент повинен уміти: правильно вживати розділові знаки у простому та складному реченнях, при засобах передачі чужого мовлення.

Завдання

1. Опрацюйте тему «Найголовніші правила пунктуації» §115–119 (с. 151–171) / Український правопис / Національна академія наук України, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні, Інститут української мови. Київ : Наук. думка, 2015. 286 с. Дібрати з художніх текстів по 1–2 приклади до кожного правила.

2. Виконати вправу 366 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема 31. ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ

1. Способи заміни прямої мови непрямою.
2. Особливості вживання невласне-прямої мови в художньому тексті, її стилістичне навантаження.
3. Розділові знаки при прямій мові.
4. Розділові знаки при непрякій та невласне-прякій мові.
5. Правила оформлення діалогів у художньому тексті.
6. Правила оформлення цитат у науковому стилі мови. Розділові знаки.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 343–351.
2. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ : НМК ВО, 1992. С. 367–382.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 428–430.
4. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ : Либідь, 1997. С. 360–370.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 393–397.
6. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ : Рад. шк., 1994. С. 212–274.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 364–370.

Законспектувати

1. Бондаренко О. Слова автора при прямій мові як визначник адресанта та складник інфраструктури речення. *Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки*. 2006. №6. С. 253–264.

2. Тишківська Н. Деякі нерозв'язані питання пунктуації. *Українська мова та література*. 2006. №46. С. 4–6.

Студент повинен знати: способи заміни прямої мови непрямою, особливості вживання невласне-прямої мови в художньому стилі, їхні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функціонально-стилістичному застосуванні.

Студент повинен уміти: правильно вживати розділові знаки при прямій, непрякій та невласне-прякій мові, правила оформлення діалогів у художньому тексті, правила оформлення цитат у науковому стилі мови.

Завдання

Виконати вправи 324(2), 330, 331 // Кобилянська М. Ф., Гуйванюк Н. В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.

Тема 32. СКЛАДНІ ФОРМИ СИНТАКСИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ

1. Текст як компонент мовленнєвої комунікації.
2. Тлумачення тексту лінгвістами.
3. Структурні компоненти тексту.
4. Членування текстових величин.
5. Основні функції тексту.

6. Категорії тексту.
7. Характеристика мовленнєвої комунікації як процесу.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 339–343.
2. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. С. 5–54.
3. Мельничайко В. Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. Київ : Рад. шк., 1986. С. 5–75.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. С. 743–798.
5. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М.Я.Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С. 397–402.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 371–376.
7. Новичкова Р. М. Про однофразові тексти. Мовознавство. 1981. №3. С. 32–38.

Законспектувати

1. Марич С. М. Складне синтаксичне утворення в системі синтаксису української мови. Наук. вісн. ВДУ ім.Лесі Українки. Луцьк, 2002. № 6. С. 223–230.

2. Пономарьова Л. Текстотвірний потенціал складного речення. *Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту*: зб. наук. праць. Донецьк, 2004. С. 70–75.

Студент повинен знати: особливості тексту як компоненту мовленнєвої комунікації, його тлумачення лінгвістами, особливості структурних компонентів тексту.

Студент повинен уміти: вирізняти основні функції тексту, категорії тексту, вміти членувати текстові величини.

Завдання

Дібрати з сучасної української художньої літератури невеликий текст, визначити його структурні компоненти, засоби зв'язку речень та структурні типи складних синтаксичних цілих у ньому.

Тема 33. ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ

1. Основні типи пунктуаційних знаків.
2. Вживання крапки, знака питання і знака оклику.
3. Вживання коми.
4. Вживання тире.
5. Вживання двокрапки.
6. Вживання крапки з комою.
7. Вживання лапок.
8. Вживання дужок.
9. Вживання крапок.
10. Огляд уживання розділових знаків у простому реченні.
11. Огляд уживання розділових знаків у простому ускладненому реченні.
12. Огляд уживання розділових знаків у складному реченні.
13. Розділові знаки при прямій мові, цитатах, діалогах.
14. Розділові знаки як засіб увиразнення мовлення.

Література

1. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 351–365.

2. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / [За ред. М. Я. Плющ]. Київ : Вища шк., 1994. С.403–405.
3. Сергієнко В. Двокрапка й тире в безсполучникових складних реченнях. Дивослово. 2003. № 12. С. 39–40.
4. Плиско К. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. Харків, 1992. С. 25–90.
5. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2015. С. 151 –171.
6. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ : Рад. шк., 1994. С. 212–274.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. С. 377–387.
8. Кравченко О. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. *Укр. мова і літ. в шк.* 2001. № 1. С. 21–22.

Законспектувати

Правила вживання розділових знаків у різних типах речень (Український правопис / Ін-т мовознавства ім. НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. – К.: Наук. думка, 2015. – С.151–171).

Студент повинен знати: вплив структури речення та інтонації на пунктуацію, систему розділових знаків та їхні основні функції.

Студент повинен уміти: правильно вживати розділові знаки у простому та складному реченнях, при засобах передачі чужого мовлення.

Завдання

Дібрати уривок з художнього або публіцистичного стилів мови (до 5 сторінок). Проаналізувати систему розділових знаків, їхні функції та правила вживання.

Індивідуальні завдання

Модуль 1 (6 семестр).

Написати реферат на одну із запропонованих тем:

1. Синтаксис сучасної української мови. Його зв'язок з іншими науками.
 2. Прислівні і неprisлівні зв'язки. Засоби вираження підрядних зв'язків.
 3. Види підрядних зв'язків. Відношення при підрядних зв'язках.
 4. Узгодження та кореляція як форми підрядного синтаксичного зв'язку.
 5. Керування як форма підрядного синтаксичного зв'язку.
 6. Прилягання як форма підрядного синтаксичного зв'язку.
 7. Визначення словосполучення, історія його вивчення. Словосполучення й інші синтаксичні одиниці.
 8. Значення і форма словосполучення. Функції словосполучень.
 9. Поділ словосполучень в синтаксичній науці.
 10. Визначення простого речення. Синтаксичні функції простих речень.
 11. Формально-граматична будова речення.
 12. Семантична будова речення.
 13. Комунікативна будова речення.
 14. Класифікація простих речень.
 15. Функції підмета в дієслівних двоядерних реченнях.
 16. Функції присудка в дієслівних двоядерних реченнях.
 17. Розвиток учення про другорядні члени речення у вітчизняній граматиці.
 18. Функції другорядних членів в дієслівних двоядерних реченнях.
 19. Субстантивні двоядерні речення.
 20. Ад'єктивні і партиципні двоядерні речення.
 21. Партиципні двоядерні речення.
 22. Двоядерні речення з некоординованими головними членами.
 23. Загальна характеристика простих одноядерних речень, історія їх вивчення.
 24. Одноядерні дієслівні речення.
 25. Одноядерні речення з предикативними прислівниками і предикативами.
 26. Одноядерні речення з предикативами на *-но*, *-то*.
 27. Одноядерні інфінітивні речення, їх грамати́чний статус і класифікації в грамати́чних дослідженнях.
 28. Одноядерні інфінітивні речення з ускладненою основою.
 29. Одноядерні власне інфінітивні речення.
 30. Одноядерні номінативні речення, історія та сучасний стан їх вивчення.
 31. Одноядерні однокомпонентні номінативні речення.
 32. Одноядерні двокомпонентні номінативні речення.
 33. Квантитативно-генітивні речення та їх варіанти.
 34. Генітивні заперечні речення та їх модифікації.
 35. Загальна характеристика комунікативів, їх різновиди.
 36. Розвиток грамати́чного вчення про неповні речення у вітчизняній науці.
 37. Основні підходи до вивчення нечленованих речень у вітчизняній граматиці.
 38. Стилiстичні функції неповних еліптичних і парцельованих речень в художньому творі.
 39. Стилiстичне навантаження односкладних конструкцій в художньому творі.
 40. Синтаксична омонімія в системі другорядних членів речення.
2. Підібрати газетно-журнальні та наукові публікації до запропонованих тем лекційних та практичних занять.
3. З різностильових текстів дібрати ілюстративний матеріал (30 реченнєвих конструкцій) до тем першого змістового модуля (див. Тематичний план змістових модулів).

Модуль 2 (6 семестр).

1. Прості ускладнені речення з прислівними другорядними членами речення, не зумовленими валентністю предиката.
 2. Функціональний аналіз простих речень, ускладнених детермінантними другорядними членами речення.
 3. Прості ускладнені речення з дуплексивами.
 4. Поняття про речення з сурядними рядами, історія та сучасний стан їх вивчення.
 5. Прості ускладнені речення з сурядними рядами.
 6. Напівскладні речення з сурядними рядами.
 7. Речення з напівпредикативними зворотами.
 8. Історія вчення про напівпредикативні звороти.
 9. Речення з дієприслівниковими зворотами.
 10. Другорядний дієприкметниковий присудок.
 11. Другорядний прикметниковий присудок.
 12. Другорядний субстантивний присудок.
 13. Речення з пояснювально-уточнюючими зворотами, історія та сучасний стан їх вивчення.
 14. Речення зі вставними одиницями, історія та сучасний стан їх вивчення.
 15. Морфологічні засоби вираження і синтаксична структура вставних компонентів.
 16. Різні підходи до семантичної класифікації вставних одиниць.
 17. Вставлені одиниці: основні підходи до їх вивчення, структурно-семантичні ознаки.
 18. Речення з вигуками та частками, їх граматичний статус і класифікації в синтаксичній науці.
 19. Речення з кличними комунікатами, їх кваліфікація в різних граматичних концепціях.
 20. Кличні комунікати та їх модифікації.
 21. Синтаксеми в семантично ускладненому простому реченні.
 22. Семантична співвіднесеність простого ускладненого і складного речення.
 23. Прості ускладнені речення з прислівними другорядними членами речення, не зумовленими валентністю предиката.
 24. Функціональний аналіз простих речень, ускладнених детермінантними другорядними членами речення.
 25. Прості ускладнені речення з дуплексивами.
 26. Стилiстичнi функцiї однорiдностi в художньому творi.
 27. Стилiстичне навантаження вiдокремлених членiв речення в художньому творi.
 28. Стилiстична роль вставних i вставлених одиниць в рiзних стилях мовлення.
 29. Стилiстичнi можливостi звертань в художньому, публiцистичному мовленнi, народнописаннiй творчостi.
 30. Структурно-семантичнi особливостi порiвняльних зворотiв та їх стилiстичнi функцiї в художньому творi.
2. Підібрати газетно-журнальні та наукові публікації до запропонованих тем лекційних та практичних занять.
 3. З різностильових текстів дібрати ілюстративний матеріал (30 реченнєвих конструкцій) до тем першого змістового модуля (див. Тематичний план змістових модулів).

Модуль 3 (7 семестр).

Написати реферат на одну із запропонованих тем.

1. Історія та сучасний стан учення про складне речення.
2. Визначення і класифікації складнопідрядних речень в історії синтаксичної науки.

3. Будова складнопідрядних речень.
 4. Складнопідрядні присубстантивно-означальні речення.
 5. Складнопідрядні предметно-ототожені та якісно-ототожені речення.
 6. Складнопідрядні просторово-ототожені речення.
 7. Складнопідрядні речення з якісно-кількісним значенням.
 8. Складнопідрядні з'ясувальні речення.
 9. Складнопідрядні речення розчленованого типу: загальна характеристика.
 10. Складнопідрядні речення часу.
 11. Складнопідрядні умовні речення.
 12. Складнопідрядні речення причини.
 13. Складнопідрядні допустові речення.
 14. Складнопідрядні речення мети і наслідку.
 15. Складнопідрядні порівняльні та зіставлявальні речення.
 16. Складнопідрядні компаративні та відносно-репродуктивні речення.
 17. Історія та сучасний стан вчення про складносурядні речення.
 18. Складносурядні речення з єднальним значенням.
 19. Складносурядні речення із зіставно-протиставним значенням.
 20. Складносурядні речення з розділовим, пояснювальним і градаційним значеннями.
 21. Складні безсполучникові комунікати, основні підходи до їх граматичного статусу і класифікації у вітчизняній науці.
 22. Складні безсполучникові комунікати із значенням перелічення, зіставлення і протиставлення.
 23. Складні безсполучникові комунікати з умовним, допустовим і часовим значеннями.
 24. Складні безсполучникові комунікати з однібічним відношенням частин.
 25. Формально-граматична, семантико-синтаксична і комунікативна організація складного речення.
 26. Стилїстичні функції безсполучникових складних речень у художньому творі.
 27. Синтаксичні та стилїстичні особливості багатокомпонентних складних речень і періоду в художньому творі.
 28. Стилїстичні навантаження сполучних засобів складносурядних і складнопідрядних речень в художньому творі.
 29. Стилїстична роль невластне-прямої мови в художньому творі.
 30. Текст як об'єкт лїнгвістичних досліджень.
 31. Синтаксис тексту.
 32. Монологїчне та діалогїчне мовлення як форми усного і писемного тексту.
 33. Історія та сучасний стан української пунктуації.
2. Підібрати газетно-журнальні та наукові публікації до запропонованих тем лекційних та практичних занять.
 3. З різностильових текстів дібрати ілюстративний матеріал (30 реченнєвих конструкцій) до тем першого змістового модуля (див. Тематичний план змістових модулїв).

Структура реферату

Титульний аркуш

Повинен містити всі найбільш суттєві для ідентифікації видання вихідні відомості. Зразок:

Міністерство освіти і науки України

Факультет філології та журналістики

Кафедра української мови

Назва реферату

Прізвище, ім'я, по батькові студента,

шифр академічної групи, де навчається студент

Прізвище, ім'я, по батькові,

науковий ступінь, вчене звання наукового керівника

Місто – рік

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату. Його включають до загальної нумерації сторінок, проте на титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Анотація та ключові слова

Анотація – коротка характеристика тематичного змісту реферату. Обсяг – 200–300 знаків.

Сукупність ключових слів повинна відображати основний зміст реферату. Загальна кількість ключових слів – не менше трьох і не більше десяти.

Аркуш, на якому розташована анотація та ключові слова, є другою сторінкою реферату. Її включають до загальної нумерації сторінок, проте на аркуші, де розміщено анотацію та ключові слова, номер сторінки не ставлять.

Зміст

Зміст повинен містити найменування та номери початкових сторінок усіх структурних частин: вступу, усіх розділів основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків (якщо необхідно). Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака №. у правому верхньому кутку.

Вступ

Розкриває зміст наукової проблеми та її значущість. Потрібно обґрунтувати необхідність проведення дослідження, його актуальність, сформулювати мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризувати використані у дослідженні методи, обґрунтувати теоретичну та практичну цінність роботи, вказати, де було оприлюднено результати роботи.

Основна частина

Складається із розділів та підрозділів, в яких стисло, логічно і аргументовано викладено зміст і результати проведеного дослідження.

Під час написання основної частини реферату студент обов'язково повинен посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріал або окремі положення.

Кожний розділ починається з нової сторінки.

Висновки (та пропозиції)

Викласти найбільш важливі наукові та (чи) практичні результати проведеного дослідження.

Важливо висловити власну думку з приводу основних положень досліджуваної теми, аргументувати свою позицію. Якщо ж у рефераті висвітлюються питання з історії синтаксичної науки, слід показати спадкоємність традицій у лінгвістиці.

Список використаної літератури

Повинен містити бібліографічні описи використаних джерел.

Додатки (за необхідності)

Вимоги до оформлення реферату

Обсяг – до 10 друкованих сторінок, формат А–4, відстань між рядками – 1,5 інтервала, кегль – 14, гарнітура – Times New Roman, поля: ліворуч, угорі, внизу – 2,5 см, праворуч – 1 см, абзац – 5 знаків.

Методи навчання

- пояснювальний (словесний);
- дослідницький;
- ілюстративний (наочний);
- репродуктивний (практичний).

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контрольні роботи (6 семестр), екзамен (7 семестр).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ

Змістовий модуль 1. Словосполучення і просте речення

1. Фундаментальні поняття синтаксису. Типи синтаксичних одиниць і визначальні формальні та семантичні принципи їх виділення.
2. Предмет і завдання синтаксису як граматичного рівня сучасної української літературної мови. Зв'язок синтаксису з іншими науками.
3. Історія та сучасний стан учення про словосполучення. Місце словосполучення в системі синтаксичних одиниць української мови.
4. Принципи класифікації підрядних словосполучень. Різновиди підрядних словосполучень за категоріально-морфологічним характером головного компонента.
5. Узгодження як форма підрядного синтаксичного зв'язку в словосполученні та реченні.
6. Керування як форма підрядного синтаксичного зв'язку в словосполученні та реченні.
7. Прилягання як форма підрядного синтаксичного зв'язку в словосполученні та реченні.
8. Семантико-синтаксичні відношення в межах синтаксичних одиниць.
9. Сурядні словосполучення. Відношення між компонентами сурядних словосполучень. Поділ їх на відкриті та закриті.
10. Прості, складні і комбіновані словосполучення. Вільні та зв'язані сполуки слів. Розмежування словосполучень і фразеологізмів.
11. Поняття про речення як основну одиницю синтаксису. Співвідношення речення і судження. Синтаксичні категорії речення.
12. Типи речень за комунікативним призначенням та експресивним забарвленням. Стверджувальні та заперечні речення.
13. Формально-синтаксична організація речення. Поняття про структурну схему речення.
14. Семантико-синтаксичний аспект простого речення. Поняття валентності в граматиці. Типологія синтаксем в елементарних і ускладнених простих реченнях.
15. Комунікативний аспект речення. Поняття про актуальне членування речення, засоби його вираження.
16. Основні ознаки речення. Парадигма речення.
17. Поняття про двоскладне речення, вираження предикативності в ньому. Характер синтаксичного зв'язку між підметом і присудком у двоскладному реченні. Диференційні ознаки головних членів речення. Способи вираження простого присудка.
18. Історія та сучасний стан учення про головні члени речення. Структурно-семантичні характеристики складного (подвійного) присудка.
19. Способи вираження підмета в сучасній українській мові. Однорідність підметів. Координація присудка з однорідними підметами.
20. Структурно-семантичні характеристики складеного іменного присудка.
21. Способи вираження складеного дієслівного присудка. Поняття про суб'єктний і об'єктний інфінітиви.
22. Поняття про поширене речення. Історія та сучасний стан учення про другорядні члени речення. Омонімія другорядних членів.
23. Нове вчення про другорядні члени речення. Поняття про прислівні, детермінантні члени речення та дуплексиви.
24. Узгоджені та неузгоджені означення, засоби їх вираження. Роль означення у структурі поширеного речення.
25. Прямі та непрямі додатки, способи їх вираження. Розмежування приіменних додатків і неузгоджених означень.
26. Обставини. Семантико-синтаксичні різновиди обставин та їх роль у структурно-семантичній організації двоскладного речення.
27. Поняття про односкладне речення, характер головного члена в них. Особливості семантичної структури односкладних речень.

28. Історія та сучасний стан учення про односкладні речення. Класифікації односкладних речень.
29. Особливості означено-особових, неозначено-особових і узагальнено-особових односкладних речень, їх кваліфікація в сучасній граматиці.
30. Безособові односкладні речення, способи вираження головного члена в них.
31. Проблеми визначення інфінітивних односкладних речень, принципи їх класифікації у різних граматичних працях.
32. Номінативні односкладні речення, їх класифікації.
33. Специфіка вокативних та генітивних речень, проблеми кваліфікації їх у граматичній науці.
34. Нечленовані речення, їх основні ознаки та структурно-семантичні різновиди. Історія та сучасний стан учення про слова-речення.
35. Структурно-семантичні характеристики неповних речень. Контекстуальні та ситуативні неповні речення.
36. Приєднувальні конструкції як специфічні різновиди неповних і повних речень. Поняття про еліптичні речення.

Змістовий модуль 2. Ускладнене просте речення

1. Поняття про ускладнене просте речення, напівпредикативні відношення в ньому.
2. Основні різновиди ускладнених речень.
3. Історія та сучасний стан учення про речення з однорідними членами.
4. Диференційні ознаки однорідних членів речення.
5. Засоби вираження однорідності.
6. Семантико-синтаксичні відношення у межах однорідних членів речення.
7. Узагальнюючі слова при однорідних членах речення.
8. Питання про речення з однорідними присудками в науковій літературі.
9. Критерії розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій.
10. Однорідність головних членів односкладних речень як лінгвістична проблема.
11. Принципи розмежування однорідних і неоднорідних означень.
12. Однорідність додатків і обставин.
13. Відокремлення як багатоаспектне синтаксичне та значеннєво-стилістичне явище.
14. Загальні та часткові умови відокремлення другорядних членів.
15. Напівпредикативні відношення при відокремленні.
16. Умови відокремлення узгоджених означень.
17. Умови відокремлення неузгоджених означень.
18. Умови відокремлення обставин, пунктуація при їх відокремленні.
19. Умови відокремлення додатків, пунктуація при їх відокремленні.
20. Прикладка як різновид означення. Відокремлення прикладок.
21. Засоби вираження непоширених і поширених відокремлених прикладок. Пунктуація.
22. Історія та сучасний стан учення про уточнюючі слова та звороти.
23. Принципи розмежування уточнюючих членів речення та напівпредикативних зворотів.
24. Уточнення головних і другорядних компонентів.
25. Історія та сучасний стан учення про вставні одиниці.
26. Семантичні групи вставних одиниць.
27. Синтаксичні особливості вставних компонентів.
28. Морфологічні засоби вираження вставних слів.
29. Поняття про вставлені компоненти речення, історія та сучасний стан їх вивчення.
30. Принципи розмежування категорій вставності та вставленості.
31. Синтаксична будова вставлених одиниць.
32. Історія та сучасний стан учення про звертання.
33. Значення та способи вираження звертання, його місце в реченні. Інтонація при звертанні.

34. Порівняльні звороти в простому ускладненому реченні, їх типи.
35. Критерії розрізнення простих ускладнених речень з порівняльними зворотами та складнопідрядних порівняльних конструкцій.
36. Історія та сучасний стан учення про порівняльні конструкції.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет і завдання синтаксису. Типи головних синтаксичних одиниць та принципи їх виділення.
2. Поняття про словосполучення, його місце у системі синтаксичних одиниць. Типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку.
3. Елементарні та ускладнені словосполучення. Вільні і зв'язані словосполучення.
4. Типи синтаксем у структурі простого речення: предикатні і субстанціальні синтаксеми.
5. Сурядні словосполучення, типи відношень між їхніми компонентами. Відкриті і закриті сурядні словосполучення, засоби їх вираження.
6. Підрядні словосполучення, принципи їх класифікації.
7. Речення як основна одиниця-конструкція, його співвідношення із судженням. Основні ознаки речення.
8. Семантично елементарні прості речення у сучасній українській мові.
9. Типи речень за метою висловлювання, їх інтонаційне оформлення. Стверджувальні і заперечні речення.
10. Комунікативна організація речення.
11. Безособові речення. Питання про інфінітивні речення.
12. Специфіка виділення означено-особових, неозначено-особових та узагальнено-особових речень.
13. Семантико-синтаксичні відношення у структурі речення.
14. Загальна характеристика синтаксичних зв'язків у структурі речення.
15. Класифікація односкладних речень у сучасній лінгвістиці.
16. Повні і неповні речення. Еліптичні речення.
17. Семантично елементарні прості речення.
18. Підмети прості і складені, засоби їх вираження в українській мові.
19. Присудок, його формальні і семантичні диференційні ознаки. Різновиди присудків.
20. Другорядні члени речення у двоскладних та односкладних реченнях, їхні формально-синтаксичні і семантико-синтаксичні ознаки.
21. Поняття про двоскладне речення. Вираження предикативності у двоскладному речення. Співвідношення головних членів речення з членами судження.
22. Обставина як другорядний член речення. Типи обставин за значенням.
23. Додаток як формально-синтаксичне вираження об'єкта.
24. Типи багатокомпонентних складних речень.
25. Прямі і непрямі додатки. Придієслівні і приіменні додатки.
26. Нове вчення про другорядні члени речення. Детермінанти і прислівні поширювачі.
27. Типи предикатних синтаксем у структурі речення.
28. Типи субстанціальних синтаксем у структурі простого речення.
29. Поняття про структурну схему у реченні. Структурно-семантичні типи речень.
30. Семантико-синтаксична валентність предиката і семантична структура простого речення.
31. Формально-синтаксичні, семантико-синтаксичні і комунікативні ознаки складного речення.
32. Семантико-синтаксична організація речень.
33. Синтаксичні категорії речення.
34. Вставні і вставлені конструкції у структурі простого речення, їх значення і граматичне вираження.
35. Місце звертань у структурі речення.

36. Звертання, їх значення і способи вираження.
37. Відокремлені означення, додатки, обставини. Уточнюючі члени речення.
38. Прості ускладнені конструкції з відокремленими членами речення. Основні різновиди ускладнених конструкцій.
39. Поняття про ускладнення у сучасній лінгвістиці. Формальні і семантичні ознаки ускладнених речень.
40. Узгоджені і неузгоджені означення. Способи їхнього вираження. Прикладка як різновид означення.
41. Прості ускладнені конструкції з однорідними членами речення.
42. Вставні, вставлені одиниці у структурі речення.
43. Звертання у структурі речення.
44. Структурно-значеннєві характеристики ряду однорідних членів речення.
45. Логіко-граматична, формально-синтаксична та структурно-семантична класифікація складнопідрядних речень.
46. Структурно-семантична організація складнопідрядних речень.
47. Основні різновиди складносурядних речень. Складносурядні речення відкритої і закритої структури.
48. Багатокомпонентні складні речення у сучасній українській мові.
49. Основні різновиди безсполучникових речень.
50. Безсполучникове складне речення у сучасній українській мові.
51. Принципи класифікації складносурядних речень.
52. Поняття про складносурядні речення.
53. Поняття про складне речення. Відмінності між простим і складним реченням.
54. Засоби зв'язку частин складного речення.
55. Принципи класифікації складних речень.
56. Пряма, непряма, невласне пряма мова. Діалог. Цитати.
57. Текст і його складники. Абзац. Період.
58. Текст як компонент мовленнєвої комунікації. Основні функції тексту.
59. Уживання розділових знаків у простому реченні.
60. Уживання розділових знаків у складному реченні.

Тестові завдання

1. Термін «синтаксис» вперше використаний стоїками – представниками філософської школи епохи еллінізму у

1) 3 ст. до н. е.; 2) 3 ст. н. е.; 3) 5 ст. до н. е.; 4) 5 ст. до н. е.;

2. У сучасному мовознавстві набуло поширення вчення про

1) три синтаксичні одиниці; 2) чотири синтаксичні одиниці; 3) п'ять синтаксичних одиниць; 4) речення і словосполучення.

3. Словосполучення виступає як

1) предикативна одиниця; 2) одиниця-конструкція; 3) непередикативна одиниця; 4) модальна одиниця.

4. Мінімальну синтаксичну одиницю виділяють на основі

1) предикативного зв'язку; 2) непередикативного зв'язку; 3) синтаксичного зв'язку або семантико-синтаксичного відношення; 4) підрядного зв'язку.

5. Типовими засобами вираження синтаксичного зв'язку є

1) сурядні і підрядні сполучники і сполучні слова; 2) семантико-синтаксичні відношення; 3) керування і прилягання; 4) елементарні і неелементарні словосполучення.

6. У перекладі з латинської термін «валентність» означає

1) поєднання; 2) сполучення; 3) сила; 4) тяжіння.

7. Предикативний зв'язок виражений

1) формами слова; 2) керуванням; 3) приляганням; 4) головними і другорядними членами речення.

8. Підмет і присудок є

1) взаємозалежними; 2) взаємонезалежними; 3) односпрямованими; 4) пов'язаними узгодженням, керуванням і приляганням.

9. Диференційними ознаками сурядного зв'язку є

1) відсутність залежності; 2) відкритість/закритість; 3) взаємозалежність; 4) прислівний / детермінантний характер зв'язку.

10. Виділіть неелементарні словосполучення:

1) моя рідна Україна; 2) мужній захисник; 3) лісове джерело; 4) нова цікава книжка.

11. Підрядному зв'язку притаманні

1) узгодження, керування, прилягання; 2) координація; 3) взаємонезалежність; 4) відкритість / закритість зв'язку.

12. Периферію системи синтаксичних зв'язків становлять

1) недиференційований синтаксичний зв'язок; 2) подвійний синтаксичний зв'язок; 3) предикативний зв'язок; 4) підрядний зв'язок.

13. У сучасній українській мові виділяють

1) п'ять форм синтаксичних зв'язків; 2) три форми синтаксичних зв'язків; 3) чотири форми синтаксичних зв'язків; 4) дві форми синтаксичних зв'язків.

14. Хто автор цитати: *«Щоб поняття керування не перейшло в туман, потрібно розуміти під ним тільки такі випадки, коли відмінок додатка визначається формальним значенням доповнюваного ...»?*

- 1) І. К. Білодід; 2) О. О. Потебня; 3) І. Р. Вихованець; 4) М. В. Мірченко;
5) О. М. Пешковський.

15. Із поданих словосполучень виділіть ті, що поєднані за допомогою прилягання

- 1) місто Луцьк; 2) наполегливо вчиться; 3) гарно танцює; 4) любити малювання; 5) їхати поїздом; 6) відпочинок у лісі.

16. Із поданих словосполучень виділіть ті, що поєднані за допомогою керування

- 1) швидко бігти; 2) зустріч в університеті; 3) сидів за партою; 4) зустрів товариша;
5) читав після вечері; 6) розмова пошепки.

17. Із поданих словосполучень виділіть ті, що поєднані за допомогою узгодження

- 1) кава по-східному; 2) голосно співати; 3) весняні квіти; 4) слухав лекцію; 5) швидко говорити; 6) жовтокоса осінь.

18. Хто автор цитати: *« ... структурний і семантичний плани не залежать один від одного. Але ця незалежність має силу лише в теорії»*

- 1) І. К. Білодід; 2) О. О. Потебня; 3) Л. Теньєр; 4) М. В. Мірченко; 5) А. М. Мухін.

19. Визначіть вторинні семантико-синтаксичні відношення

- 1) суб'єктні; 2) атрибутивні; 3) об'єктні; 4) адвербіальні; 5) адресатні; 6) модальні;
7) предикативні.

20. У реченні: *«Я птахом був, та світ мене зловив (Д. Павличко)»* функціонують

- 1) єднальні відношення; 2) зіставні відношення; 3) протиставні відношення; 4) розділові відношення.

21. В усному мовленні невід'ємною властивістю, постійною характеристикою речення є

- 1) пунктуація; 2) інтонація; 3) прості речення; 4) стверджувальність.

22. Основу формально-синтаксичної організації речення становлять

- 1) семантико-синтаксичні відношення; 2) тема і рема; 3) синтаксичні зв'язки й виділювані на їх основі компоненти речення; 4) предикатні і субстанційні синтаксеми.

23. Чи є різниця між компонентним складом простого і складного речення?

- 1) так; 2) ні.

24. Предикативний зв'язок є визначальним для

- 1) простого речення; 2) складного речення.

25. Комунікативна організація речення спрямована

- 1) у сферу мови; 2) у сферу мовлення.

26. У славістиці комунікативний аспект речення став окремим об'єктом вивчення

- 1) у 20-40 роки ХХ століття; 2) у 50-60 роки ХХ століття; 3) наприкінці 90-х років ХХ століття.

27. За структурними ознаками предикативного центру розрізняють

1) основні типи простого речення – двоскладні й односкладні; 2) основні типи складного речення: складносурядні, складнопідрядні та безсполучникові; 3) прості та складні речення.

28. Які реченнєві конструкції не виражають предикативності з формально-синтаксичного погляду

1) двоскладні речення; 2) односкладні речення; 3) нечленовані речення.

29. Який член речення має такі ознаки: а) входить у структурну схему речення як його головний компонент; б) позначає носія предикативної ознаки; в) у типових випадках співвіднесений з темою при актуальному членуванні речення; г) співвіднесений з суб'єктною позицією семантико-синтаксичної структури речення:

1) підмет; 2) присудок; 3) додаток; 4) означення; 5) обставина.

30. Яка форма дієслова, виражаючи значення часу і способу та здійснюючи синтаксичний зв'язок з іншим головним членом – підметом, найбільшою мірою пристосована до виконання функції присудка

1) інфінітив; 2) дійсний спосіб; 3) особова форма; 4) дієприкметник.

31. Який член речення має такі ознаки: а) виражає об'єктні семантико-синтаксичні відношення; б) входить у формально-синтаксичну структуру простого речення як його другорядний компонент; в) у типових випадках виражений іменником (у непрямих відмінках)

1) підмет; 2) присудок; 3) додаток; 4) означення; 5) обставина.

32. У якому реченні функціонують прислівні другорядні члени речення:

1) Джерин садок завітчався білим цвітом (І. Нечуй-Левицький); 2) Для поезії святої Вік творю я ідеали (Г. Чупринка).

33. Термін «парадигма» в перекладі з грецької означає

1) поняття; 2) приклад, взірць; 3) модальність; 4) час.

34. У граматиці якого типу започатковане поняття парадигми

1) функційній; 2) класичній; 3) трансформаційній; 4) когнітивній.

35. Найбільш повно питання синтаксичної парадигматики представлено у праці

1) І. Р. Вихованця; 2) А. П. Загнітка; 3) М. В. Мірченка; 4) У. Чейфа; 5) Д. Уорта;
6) В. Матезіуса.

36. Хто з мовознавців розрізняє систему формозмін (парадигму) і регулярні реалізації (синтаксичні модифікації)?

1) І. Р. Вихованець; 2) А. П. Загнітко; 3) М. В. Мірченко; 4) Г. О. Золотова;
5) Н. Ю. Шведова; 6) В. Матезіус.

37. В яких реченнях функціонує суб'єктна синтаксема дії?

1. Мені одначе не спалося (М. Грушевський); 2. Була весна... (І. Жиленко); 3. Я вчора йшла крізь яблуневий сад (І. Жиленко); 4. І ось зняло маля угору руки... (І. Вихованець); В дитинство стукає дідусь-чаклун, Мов віртуоз роля хвацький (І. Вихованець); Вже в теплих гніздах стихли журавлі... (В.Штинько).

38. Синтаксеми визначають на основі

- 1) синтаксичних зв'язків; 2) семантико-синтаксичних відношень; 3) предикативного зв'язку; 4) сурядного зв'язку.

39. Специфіку формально-синтаксичної структури односкладних речень становить наявність

- 1) підмета і присудка; 2) тільки одного головного члена речення; 3) валентності; 4) підрядного зв'язку.

40. Поняття валентності ввів у мовознавство

- 1) Л. Теньєр; 2) О. М. Пешковський; 3) І. Р. Вихованець; 4) І. К. Білодід; 5) В.М. Русанівський; 6) Г. Хельбіг.

41. Словосполучення – це:

- 1) компонент слова або речення; 2) предикативна одиниця; 3) підпорядкована реченню синтаксична одиниця-конструкція.

42.Мінімальна синтаксична одиниця – це:

- 1) компонент речення або словосполучення; 2) предикативна одиниця; 3) складна структура.

43.Типи синтаксичних одиниць визначаються на основі:

- 1) формально-синтаксичних і семантико-синтаксичних функцій; 2) комунікативних функцій; 3) лексичних і граматичних функцій.

44. Що формує предикативний зв'язок?

- 1) речення і словосполучення; 2) мінімальну синтаксичну одиницю; 3) структурну основу простого речення.

45. Специфіка предикативного зв'язку полягає в тому, що він:

- 1) поєднує слова у реченнях; 2) поєднує такі два компоненти, які однаковою мірою передбачають один одного; 3) поєднує синтаксичні одиниці.

46. Який спосіб підрядного синтаксичного зв'язку називається узгодженням?

- 1) залежне слово вживається в тому ж роді, числі та відмінку, що й головне; 2) залежне слово (без прийменника чи з прийменником) стоїть при головному слові в певному відмінку; 3) залежне слово є незмінним і приєднується до головного лише за змістом.

47. Який спосіб підрядного синтаксичного зв'язку називається приляганням?

- 1) залежне слово вживається в тому ж роді, числі та відмінку, що й головне; 2) залежне слово (без прийменника чи з прийменником) стоїть при головному слові в певному відмінку; 3) залежне слово є незмінним і приєднується до головного лише за змістом.

48. Який спосіб підрядного синтаксичного зв'язку називається керуванням?

- 1) Залежне слово вживається в тому ж роді, числі та відмінку, що й головне; 2) Залежне слово (без прийменника чи з прийменником) стоїть при головному слові в певному відмінку; 3) Залежне слово є незмінним і приєднується до головного лише за змістом.

49.За будовою речення поділяють на:

- 1) прості, складні, складені; 2) прості і складні; 3) прості, складносурядні, складнопідрядні.

50. Залежно від лексичного значення дієслів або їх еквівалентів виділяємо такі різновиди субстанційних відношень:

- 1) суб'єктні і предикатні; 2) субстанційні і вторинні предикатні;
- 3) суб'єктні, об'єктні, адресатні, інструментальні, локативні.

51. Координація – це:

- 1) однібічна залежність; 2) взаємозалежність; 3) відсутність залежності.

52. Узгодження – це:

- 1) форма підрядного зв'язку; 2) форма сурядного зв'язку; 3) форма предикативного зв'язку.

53. Керування – це:

- 1) форма підрядного зв'язку; 2) форма сурядного зв'язку; 3) форма предикативного зв'язку.

54. Прилягання – це:

- 1) форма підрядного зв'язку; 2) форма сурядного зв'язку; 3) форма предикативного зв'язку.

55. Як поділяються речення за наявністю/відсутністю другорядних членів речення?

1. Повні/неповні. 2. Односкладні /двоскладні. 3. Поширені/непоширені. 4. Ускладнені/неускладнені. 5. Прості/складні.

56. Які односкладні речення називають означено-особовими?

1. У яких присудок означає дію або стан, що стосується певної особи або осіб. 2. У яких присудок означає дію або стан невизначених осіб. 3. У яких присудок означає дію, що може стосуватися будь-кого з людей. 4. У яких присудок означає дію або стан, що відбувається стихійно чи без активної участі особи. 5. Якими стверджується наявність, існування якого-небудь явища, предмета, названого головним членом-підметом.

57. Які односкладні речення називають узагальнено-особовими?

1. У яких присудок означає дію або стан, що стосується певної особи або осіб. 2. У яких присудок означає дію або стан невизначених осіб. 3. У яких присудок означає дію, що може стосуватися будь-кого з людей. 4. У яких присудок означає дію або стан, що відбувається стихійно чи без активної участі особи. 5. Якими стверджується наявність, існування якого-небудь явища, предмета, названого головним членом-підметом.

58. Які односкладні речення називають безособовими?

1. У яких присудок означає дію або стан, що стосується певної особи або осіб. 2. У яких присудок означає дію або стан невизначених осіб. 3. У яких присудок означає дію, що може стосуватися будь-кого з людей. 4. У яких присудок означає дію або стан, що відбувається стихійно чи без активної участі особи. 5. Якими стверджується наявність, існування якого-небудь явища, предмета, названого головним членом-підметом.

59. Які односкладні речення називають неозначено-особовими?

1. У яких присудок означає дію або стан, що стосується певної особи або осіб. 2. У яких присудок означає дію або стан невизначених осіб. 3. У яких присудок означає дію, що може стосуватися будь-кого з людей. 4. У яких присудок означає дію або стан, що відбувається стихійно чи без активної участі особи. 5. Якими стверджується наявність, існування якого-небудь явища, предмета, названого головним членом-підметом.

60. Які односкладні речення є називними?

1. У яких присудок означає дію або стан, що стосується певної особи або осіб. 2. У яких присудок означає дію або стан невизначених осіб. 3. У яких присудок означає дію, що може

стосуватися будь-кого з людей. 4. У яких присудок означає дію або стан, що відбувається стихійно чи без активної участі особи. 5. Якими стверджується наявність, існування якогонебудь явища, предмета, названого головним членом-підметом.

61. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Як не любити ту мову нашу? Мені вона найкраща в світі, Гарніша, ніж весняні квіти* (П. Вакуленко). 2. *Мова це звуки, Смысл, Душа народу* (М. Луків). 3. *Чайка скиглить літаючи мов за дітьми плаче* (Т. Шевченко). 4. *Наче світла музика святкова – Як весняна річечка жива, Пробудилась українська мова, Відродились батьківські слова* (В. Григоренко).

62. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Мова це розум і руки, Сутність народу* (М. Луків). 2. *Рідне слово подорожник свіжий, Прикладеш і серце ожива* (Т. Марусик). 3. *Глянь западає день, і вітер посвіжів. Не в'ються оводи уже над чередою, І тіні довшають* (М. Зеров). 4. *Коли забув ти рідну мову біднієш духом ти щодня* (Д. Білоус).

63. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Самі на себе дивляться ліси, розгублені од власної краси* (Л. Костенко). 2. *О, закуй мені, зозуле, чи я довго проживу* (О. Олесь). 3. *Око бачить далеко, а розум бачить – глибоко* (Народна творчість). 4. *Садів рум'яний цвіт обсипався духмяно, бредуть кудись вітри, по скошеній траві* (В. Сосюра).

64. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Мохнатий джміль із буряків червоних спиває мед* (М. Рильський). 2. *Все піснею стати може, Як квіткою зерно стає* (Л. Первомайський). 3. *Вдихати вітер Батьківщини – найвище щастя на землі* (В. Сосюра). 4. *Ти кобзу любиш ніжнодзвонную, а я – співаючий курай* (П. Тичина).

65. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Книжка – це світ терпіння: дар богів, скарбниця самотників, жерців краси і мудрості, пророків і царів* (М. Яцків). 2. *Гори підступають до самого моря, насторожено височать над водою* (П. Загребельний). 3. *Україна – розкішний вінок із рути і барвінку, що над ним світять заплакані золоті зорі* (С. Васильченко). 4. *Гей, вдарте в струни кобзарі, Натхніть серця піснями!* (П. Тичина).

66. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Людина необхідна для людини – Як для бджоли бджола* (В. Коломієць). 2. *Цвітуть соняшники. Озвучені бджолами вони чомусь схожі для мене на круглі кобзи, яких земля підняла зі свого лона на високих живих стеблах* (Є. Гуцало). 3. *Догоряв короткий осінній день, схилив свою жовтогарячу голову на повитий серпанком обрії ніби вкладався спати* (І. Цюпа). 4. *Великі події – народжують великих співців* (О. Гончар).

67. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Де ліниво працюється: там пожитку не чується* (Народна творчість). 2. *Але більше за все на світі любив я музику* (О. Довженко). 3. *Трудиться має кожен, як бджола* (Д. Павличко). 4. *Завжди щоб зрозуміти твори мистецтва, потрібно знати умови творчості, мету творчості, особистість художника й епоху* (Д. Дихачов).

68. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Є слова, що білі-білі Як конвалії квітки, Лагідні, як усміх ранку, Ніжносяйні, як зірки* (О. Олесь). 2. *Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе* (О. Гончар). 3. *Без поваги, без любові до рідного слова не може бути ні всебічної людської вихованості ні духовної культури* (В. Сухомлинський). 4. *Є слова, як жар, пекучі і отруйні, наче чад... В чарівне якоесь намисто Ти нанизуєш їх в ряд* (О. Олесь).

69. Хто з мовознавців є автором монографії «Структура синтаксичних категорій»?

- 1) І. Р. Вихованець; 2) А. П. Загнітко; 3) М. В. Мірченко; 4) І. К. Білодід;
- 5) В. М. Русанівський; 6) О. С. Мельничук.

70. Синтаксичним критерієм для розмежування керованих і некерованих другорядних членів речення має бути

- 1) синтаксична позиція, зумовлена семантико-синтаксичною валентністю предикатного слова; 2) узгодження, керування, прилягання; 3) підрядний і сурядний зв'язок.

71. Визначіть елементарні речення:

1. *Заплющує повіки Безсилий день* (Є. Маланюк); 2. *Юнак привіз вантаж бабусі машиною.* 3. *Я тебе називаю пташиною* (О. Богачук); 4. *Сплять в росі луги* (О. Богачук); 5. *А на калині зозуля кує* (О. Богачук); 6. *Він побачив його сумним;* 7. *І пролітали над нами Гусоньки* (В. Штинько).

72. У реченні «Неси до людей всі думки, почуття і слова, І серце твоє не згорить, не змовкне, не згасне (М. Рильський)» функціонують відношення:

- 1) єднально-часові; 2) умовно-наслідкові; 3) причиново-наслідкові; 4) протиставні.

73. У реченні «Привчив мене батько трудитись до пот, а мати – любити пісні (П. Воронько)» функціонують відношення:

- 1) єднально-часові; 2) умовно-наслідкові; 3) причиново-наслідкові; 4) протиставні.

74. Хто з мовознавців вважає, що більшість модальних слів української мови мають дієслівне походження?

- 1) М. В. Мірченко; 2) К. Ф. Шульжук; 3) С. П. Бевзенко; 4) О. М. Пешковський;
- 5) О. О. Шахматов.

75. Хто вперше в мовознавчій науці виокремив речення із вставленими словами?

- 1) М. В. Мірченко; 2) К. Ф. Шульжук; 3) С. П. Бевзенко; 4) О. М. Пешковський;
- 5) О. О. Шахматов.

76. Хто автор монографії «Граматика апеляції в українській мові»?

- 1) І. Р. Вихованець; 2) А. П. Загнітко; 3) М. В. Мірченко; 4) І. К. Білодід;
- 5) В. М. Русанівський; 6) М. С. Скаб.

77. Дієслова *рости, в'янути, цвісти, квітнути, молодіти, старіти* є предикатами

- 1) дії; 2) процесу; 3) стану; 4) кількості; 5) якості.

78. Дієслова *любити, мріяти, хворіти, сумувати* є предикатами

- 1) дії; 2) процесу; 3) стану; 4) кількості; 5) якості.

79. Хто з лінгвістів визначав складне речення як «союз речень»?

- 1) М. В. Мірченко; 2) К. Ф. Шульжук; 3) С. П. Бевзенко; 4) О. М. Пешковський;
- 5) О. О. Шахматов.

80. Хто є автором цитати: «Неусталеність підходів до аналізу складного речення як смислової і формальної цілісності зумовлюється відсутністю єдиного визначення понять «синтаксична категорія», «синтаксичне значення», синтаксична форма»?

- 1) І. Р. Вихованець; 2) А. П. Загнітко; 3) М. В. Мірченко; 4) І. К. Білодід;
- 5) В. М. Русанівський; 6) О. С. Мельничук.

81. **Хто є автором цитати: «Речення бувають або прості, або складні, залежно від того, одне чи багато суджень виражаються в них»?**

1) М. Осадца; 2) Л. Теньєр; 3) Л. Якоб; 4) У. Чейф; 5) В. Матезіус; 6) Є. Будде.

82. **Хто з мовознавців уважав основним критерієм диференціації підрядних речень вид синтаксичного зв'язку, яким вони поєднані з головними реченнями?**

1) М. Осадца; 2) Л. Теньєр; 3) Л. Якоб; 4) У. Чейф; 5) В. Матезіус; 6) Є. Будде.

83. **Хто в українському мовознавстві заклав основоположні принципи логіко-граматичної класифікації складнопідрядних речень?**

1) М. Лучкай; 2) К. Шульжук; 3) С. Бевзенко; 4) О. Пешковський; 5) О. Шахматов; 6) Я. Головацький; 7) М. Осадца; 8) І. Нечуй-Левицький.

84. **Хто з мовознавців, аналізуючи складнопідрядне речення, розмежовує з-поміж «побічних» речень речівникові, прикметникові, прислівникові?**

1) М. Лучкай; 2) С. Смаль-Стоцький; 3) С. Бевзенко; 4) Є. Тимченко; 5) О. Шахматов; 6) Я. Головацький; 7) М. Осадца; 8) І. Нечуй-Левицький.

85. **Структурно-семантична класифікація складнопідрядних речень виникла**

1) в першій половині ХХ століття; 2) в другій половині ХХ століття; 3) на початку ХХІ століття.

86. **Визначити різновид складнопідрядного речення.**

Не приховалося від Ягничка, що сестра сьогодні, знов увійшовши в свій звичний будень, і сама якось збуденілась, пригасла, хоча й хвалиться, що здоровішає в клопотах (О. Гончар).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

87. **Визначити різновид складнопідрядного речення.**

Вони перелетять у ту країну, де небо ще синіє, як весняне, де виноград в долині зеленіє, де грає сонця проміння кохане (Леся Українка)

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

88. **Визначити різновид складнопідрядного речення.**

Не приховалося від Ягничка, що сестра сьогодні, знов увійшовши в свій звичний будень, і сама якось збуденілась, пригасла, хоча й хвалиться, що здоровішає в клопотах (О. Гончар).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

89. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Дика у тебе, волошко, натура, що не злама її людська культура, бо ж не скорив тебе той садівник, що дивогляди виводити звик, що простуватих дивує сусідів барвами різних чудесних гібридів (М. Рильський).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

90. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Хлопчик почервонів від того, що раптом став у центрі уваги, хоч до кінця ще й не збагнув, чим це він так зацікавив клас (І. Цюпа).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

91. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Так було і цього дня, який народжувався з синіх присмерків снігів і зелених сосен, що якось бенетежно шуміли навколо школи, відчуваючи весну (І. Цюпа).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

92. Хто вважає експліцитність/імпліцитність сполучників і сполучних слів основним критерієм поділу речень з однорідною супідрядністю ?

1) І. Василенко; 2) М. Ляпон; 3) І. Кучеренко; 4) Т. Шкарбан; 5) О. Вержбицький.

93. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Неначе хтось її поставив на сторожі, щоб душу в кожний день будить від сна, щоб не заглухли в серці дикі рожі, поки нова не зацвіте весна (Леся Українка).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

94. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Шумлять гомінливі міста, неначе співає небес висота, де линуть хмарки пурпурові (В. Сосюра).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

95. У перекладі з латинської мови термін «контамінований» означає

1) зіткнення; 2) переміщення; 3) перетворення; 4) заміна.

96. Визначити різновид складнопідрядного речення.

Коли ми йшли удвох з тобою вузькою стежкою по полю, я гладив золоте колосся, як гладить милому волосся щаслива ніжна наречена (Д. Павличко).

1. Речення з послідовною підрядністю. 2. Речення з однорідною підрядністю. 3. Речення з неоднорідною підрядністю. 4. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю. 5. Речення з неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 6. Речення з однорідною підрядністю та послідовною підрядністю. 7. Речення з однорідною і неоднорідною підрядністю та послідовною підрядністю.

97. У перекладі з латинської мови термін «текст» означає

1) площа; 2) тканина; 3) перетворення; 4) зв'язок.

98. У перекладі з латинської мови термін «пунктуація» означає

1) тире; 2) кома; 3) крапка; 4) кома з крапкою.

99. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Веселий вересень у лісі Повісив ліхтарі І сонце на злотистім списі Гойдається вгорі* (Ю. Клен). 2. *За вікном згори було видно як шуміло, вирувало залите сонцем місто* (С. Скляренко). 3. *Люби музику вона облагороджує твої думки і почуття* (В. Сухомлинський). 4. *Галтує вечір жовтим шовком Блакитні килими, А чорний день зробився вовком Повившись у дими* (Ю. Клен).

100. У котрому реченні правильно поставлені розділові знаки?

1. *Як добре, коли світиться вогонь – у хаті друга, Віщує довгий, теплий, стиск долонь і до розмови затишної кличе* (М. Рильський). 2. *Я знаю, що бійця нащадки спом'януть і нашу віру й кров знесуть – на п'єдестали* (А. Малишко). 3. *Щоб зворушити інших треба бути самому зворушеним* (О. Довженко). 4. *Якщо мить чекання, вічністю вимірюється, То скажи мені, скільки я віків прожила* (Т. Коломієць).

Контрольна робота. Тема «Просте речення»

Варіант № 1

1. Визначте типи головних синтаксичних одиниць та принципи їхнього виділення.
2. Охарактеризуйте повні і неповні речення сучасної української мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

А три шляхи широкії терном заростають (Т. Шевченко).

Варіант № 2

1. Визначте місце словосполучення у системі синтаксичних одиниць.
2. Охарактеризуйте еліптичні речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Іду в розкриті небеса, несучи землі зелену ношу (А. Малишко).

Варіант № 3

1. Проаналізуйте типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку.
2. Охарактеризуйте підмети прості і складені.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Мов водоспаду рев, мов битви гук кривавий, так наші молоти гриміли раз у раз (І. Франко).

Варіант № 4

1. Охарактеризуйте елементарні словосполучення сучасної української мови.
2. Проаналізуйте засоби вираження підметів в українській мові.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

На шлях я вийшла ранньою весною і тихий спів несміло заспівала (Леся Українка).

Варіант № 5

1. Охарактеризуйте ускладнені словосполучення.
2. Проаналізуйте вживання простого дієслівного присудка сучасної української мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Давно відійшло в минуле чумацтво, полишивши нам після себе народні пісні, легенди й перекази про ті далекі нелегкі часи (М. Слабошпицький).

Варіант № 6

1. Охарактеризуйте вільні і зв'язані словосполучення.
2. Проаналізуйте вживання складеного дієслівного присудка сучасної української мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Людські тривоги і боління я прагну в слово перелить (М. Сингаївський).

Варіант № 7

1. Охарактеризуйте сурядні словосполучення.
2. Визначте формальні і семантичні диференційні ознаки присудка.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Тепер, співаючи, дівчата тією стежкою ідуть на спільну працю (М. Рильський).

Варіант № 8

1. Охарактеризуйте відкриті сурядні словосполучення та засоби їхнього вираження.
2. Проаналізуйте різновиди присудків.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Прийде пісня, мов дружня весна, шумовита, рвучка, голосна
(П. Воронько).

Варіант № 9

1. Охарактеризуйте закріті сурядні словосполучення та засоби їхнього вираження.
2. Проаналізуйте вживання другорядних членів речення у двоскладних та односкладних реченнях.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Сонце сміялося серед чистого, безхмарного неба (І. Франко).

Варіант № 10

1. Охарактеризуйте підрядні словосполучення.
2. Проаналізуйте формально-синтаксичні ознаки другорядних членів речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
А маки процвітають і білим, і сивим, і червоним квітом (Марко Вовчок).

Варіант № 11

1. Проаналізуйте принципи класифікації підрядних словосполучень.
2. Охарактеризуйте семантико-синтаксичні ознаки другорядних членів речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Синім холодом од трав віє (В. Сосюра).

Варіант № 12

1. Охарактеризуйте речення як основну одиницю-конструкцію.
2. Проаналізуйте двоскладне речення сучасної української мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
І вітром донесло до мене щebetання солов'їне (М. Рильський).

Варіант № 13

1. Охарактеризуйте співвідношення речення із судженням.
2. Проаналізуйте вираження предикативності у двоскладному реченні.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Золоті бджоли бриніли в золотому сонячному промінні, купчились на вуликах, біля річок, гули весело (Б. Грінченко).

Варіант № 14

1. Охарактеризуйте основні ознаки речення.
2. Проаналізуйте співвідношення головних членів речення з членами судження.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Солов'я збентежив трепет яблуневих віт (І. Вирган).

Варіант № 15

1. Охарактеризуйте семантично елементарне речення сучасної української мови.
2. Проаналізуйте обставину як другорядний член речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Густа мряка чорним напиналом єднала з небом спалену сонцем полонину
(М. Коцюбинський).

Варіант № 16

1. Охарактеризуйте типи речень за метою висловлювання, їх інтонаційне оформлення.
2. Визначте типи обставин за значенням.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Довго я не хотіла коритись весні, не хотіла її вислухати (Леся Українка).

Варіант № 17

1. Охарактеризуйте стверджувальні і заперечні речення.
2. Проаналізуйте означення як другорядний член речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Я ж був сільським веселим агрономом і змалку землю батьківську люблю (М. Сингаївський).

Варіант № 18

1. Охарактеризуйте формально-синтаксичну організацію речення.
2. Проаналізуйте додаток як другорядний член речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Навшпиньки виглядають жоржини через тин (Л. Костенко).

Варіант № 19

1. Охарактеризуйте семантико-синтаксичну структуру речення.
2. Проаналізуйте спільні і відмінні ознаки між реченням і словосполученням.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

І десь летить зима полями на білогривому коні (В. Сосюра).

Варіант № 20

1. Охарактеризуйте комунікативну організацію речення.
2. Визначте спільні і відмінні ознаки між словом і словосполученням.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Ми клянемося віддати народу всі наші сили, думки й почуття (М. Рильський).

Варіант № 21

1. Охарактеризуйте семантико-синтаксичні відношення у структурі речення.
2. Проаналізуйте узгоджені і неузгоджені означення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Хай вічний прометеївський вогонь усі серця окрилює і гріє! (М. Рильський).

Варіант № 22

1. Охарактеризуйте синтаксичні зв'язки у структурі речення.
2. Проаналізуйте способи вираження узгоджених і неузгоджених означень
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Без виміру минулого ми не можемо знати обсяг майбутнього (М. Олійник).

Варіант № 23

1. Охарактеризуйте підрядний синтаксичний зв'язок.
2. Проаналізуйте прикладку як різновид означення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Краса України і матері мова лунає у пісні і в серці дзвенить (М. Сингаївський).

Варіант № 24

1. Охарактеризуйте сурядний синтаксичний зв'язок.
2. Проаналізуйте прямі і непрямі додатки у структурі речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
У далекому полі місяць розвіває срібло і сон (М. Стельмах).

Варіант № 25

1. Охарактеризуйте безсполучниковий синтаксичний зв'язок.
2. Поясніть сутність нового вчення про другорядні члени речення. Детермінанти і прислівні поширювачі.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Тільки в праці невтомній крилатим стаєш (В. Сосюра).

Варіант № 26

1. Охарактеризуйте предикативний синтаксичний зв'язок.
2. Проаналізуйте типи предикатних синтаксем у структурі речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Крізь сотні сумнівів я йду до тебе, добро і правдо віку (В. Стус).

Варіант № 27

1. Охарактеризуйте форми синтаксичних зв'язків.
2. Проаналізуйте субстанціальні синтаксеми у структурі речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Упродовж віків український народ творив і шліфував свою мову, заносючи в мовну скарбницю переплавлені у ніжній душі, добірні перлини пізнання, почуття, мрії (І. Вихованець).

Варіант № 28

1. Охарактеризуйте поняття парадигми речення.
2. Проаналізуйте структурно-семантичні типи речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Буду я навчатись мови золотої у трави-веснянки, у гори крутої (А. Малишко).

Варіант № 29

1. Проаналізуйте предикат як центральну синтаксему простого елементарного речення.
2. Охарактеризуйте ускладнені речення сучасної української мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
І неба бірюза (І. Жиленко).

Варіант № 30

1. Охарактеризуйте семантико-синтаксичну валентність предиката.
2. Проаналізуйте відмінності між простим і складним реченням.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Краса України і матері мова лунає у пісні і в серці дзвенить (М. Сингаївський).

Контрольна робота. Тема «Ускладнене просте речення»

Варіант № 1

1. Охарактеризуйте термін „ускладнене просте речення” в лінгвістичній літературі.
2. Проаналізуйте стилістичну роль звертань.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Тягнуться до сонця і квітки, і трави, віти кучеряві, гори голубі (В. Сосюра).

Варіант №2

1. Визначте місце ускладнених простих речень у граматичній системі мови.
2. Охарактеризуйте вокативні речення (кличні комунікати) та їх модифікації.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Шумить, і шепче, і тривожить зрадливий дощ із-за кутка (М. Рильський).

Варіант №3

1. Охарактеризуйте категорію „напівпредикативності” як ознаку ускладнених простих речень.
2. Проаналізуйте звертання у структурі простого ускладненого речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Збирають світлі, золоті меди веселокрилі та прозорі бджоли (М. Рильський).

Варіант № 4

1. Охарактеризуйте категорію „ускладнення” в традиційній граматиці.
2. Проаналізуйте історію і сучасний стан вчення про звертання.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Так, я буду крізь сльози сміятись, серед лиха співати пісні (Леся Українка).

Варіант № 5

1. Проаналізуйте різновиди ускладнених простих речень.
2. Визначте способи вираження звертання.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Під осінніми високими зорями затихають оселі (М. Стельмах).

Варіант № 6

1. Проаналізуйте поняття „ускладнення” в сучасних дослідженнях функціонального напрямку.
2. Охарактеризуйте синтаксичну будову вставлених одиниць.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
А крізь виноградне листя веранди сонце сходить, росяно, червоно (О. Гончар).

Варіант № 7

1. Проаналізуйте визначальні формальні та семантичні ознаки ускладнених простих речень.
2. Визначіть принципи розмежування категорій „вставності” і „вставленості”
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Хліба, змиті дощем, яскраво зеленіли (О. Гончар).

Варіант № 8

1. Охарактеризуйте речення з прислівними компонентами.

2. Проаналізуйте семантичні групи вставних одиниць.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Метелику, зітканий із ниток світла, не літай у високому небі
Голобородько).

(В.

Варіант № 9

1. Охарактеризуйте речення з детермінантними компонентами.
2. Проаналізуйте синтаксичні особливості вставних одиниць.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Моє життя, немов зів'ялий квіт, впаде, зламавшись, тобі до ніг (М. Джаліль).

Варіант № 10

1. Охарактеризуйте речення з дуплексивами.
2. Визначіть розмежування вставних речень, словосполучень та вставних слів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Прийде пісня, мов дружня весна, шумовита, речка, голосна (П. Воронько).

Варіант № 11

1. Охарактеризуйте історичний аспект вчення про однорідні члени речення.
2. Проаналізуйте морфологічні засоби вираження вставних слів і словосполучень.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Над берегом послався невеликий, густо засвічений білою ромашкою степ (В. Козаченко).

Варіант № 12

1. Охарактеризуйте сучасний стан вчення про однорідність.
2. Проаналізуйте вставні одиниці (слова, сполучення слів, речення).
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Зимовими вечорами, сидячи за прядкою чи ткацьким верстатом, вона співала тихо й сумно, ніби в піснях розмовляла сама з собою (Б. Олійник).

Варіант № 13

1. Охарактеризуйте диференційні ознаки однорідних членів речення.
2. Проаналізуйте історичний аспект вчення про вставні компоненти речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Любив, їдучи на возі з луку, дивитися, лежачи, на зоряне небо (О. Довженко).

Варіант № 14

1. Проаналізуйте засоби вираження однорідності.
2. Визначте характер семантико-синтаксичних відношень у межах однорідних членів речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Тут, на узліссі, розкіш була вітрові (М. Коцюбинський).

Варіант № 15

1. Проаналізуйте вживання прийменників при однорідних членах речення.
2. Охарактеризуйте відокремлені обставини, виражені дієприслівниками.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій не забудьте пом'янути незлим тихим словом (Т. Шевченко).

Варіант № 16

1. Проаналізуйте відокремлені обставини, виражені дієприслівниковими зворотами.
2. Охарактеризуйте речення з однорідними присудками.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Кони іржуть і мчать у вічність, розвіваючи на вітрі свої залізні гриви (І. Цюпа).

Варіант № 17

1. Визначте принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій.
2. Проаналізуйте загальні правила відокремлення обставин.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Під осіннім вогнищем поволі скипав, збігав, рум'янився туман (В. Собко).

Варіант № 18

1. Розкрийте проблематику однорідності головних членів односкладних речень.
2. Охарактеризуйте речення з відокремленими додатками.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

І барвінком, і рудою, і рястом квітчає весна землю, мов дівчину, в зеленому гаю (Т. Шевченко).

Варіант № 19

1. Проаналізуйте однорідність підметів.
2. Визначте особливості відокремлення додатків.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Рожевим цвітом радісно залиті шумлять сади (В. Сосюра).

Варіант № 20

1. Охарактеризуйте координацію присудка з однорідними підметами.
2. Проаналізуйте сучасні погляди на уточнення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Ясні, охоплені багрянцем, гори стояли до самого небокраю (О. Гончар).

Варіант № 21

1. Проаналізуйте як розмежовуються однорідні та неоднорідні означення.
2. Охарактеризуйте історичний аспект вчення про уточнення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Натрудившись у квітні, перецвівши у маю, йдуть дерева передлітні в повінь лагідну свою (М. Рильський).

Варіант № 22

1. Охарактеризуйте однорідні прикладки.
2. Проаналізуйте розмежування уточнюючих членів речення і напівпредикативних зворотів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

Стомився день, облишив косовицю, дмухнув на сонце, заморочив ліс, узяв на плечі хмару-пуховицю та й рушив спати на небесний віз (І. Вирган).

Варіант № 23

1. Охарактеризуйте однорідність додатків.
2. Проаналізуйте уточнення другорядних членів речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.

З дитячих років найдужче вона любила весну з її гомоном неспинної води, цвіріньканням перших пташок, жадобою цвіту, росту кожного дерева, кожного кущика, кожної билінки (О. Іваненко).

Варіант № 24

1. Охарактеризуйте однорідність обставин.
2. Проаналізуйте уточнення до підмета і присудка.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Тут, у тайзі, свій особливий світ, суворий і глухий (О. Донченко).

Варіант № 25

1. Проаналізуйте історичний аспект вчення про відокремлені члени речення.
2. Охарактеризуйте синтаксичні особливості порівняльних зворотів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Налита сонцем і вітрами, хлюпоче веслами весна (М. Стельмах).

Варіант № 26

1. Охарактеризуйте відокремлення як багато аспектне синтаксичне і значеннево-стилістичне явище.
2. Визначте розмежування уточнюючих членів речення і напівпредикативних зворотів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Сірий, припорошений весняною пилюкою степ збігає на південь і стигне там голубим маревом (Г. Тютюнник).

Варіант № 27

1. Охарактеризуйте напівпредикативні відношення при відокремленні.
2. Проаналізуйте правила відокремлення узгоджених і неузгоджених означень.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Уже горіли мохнатими і червоними, як жар, шапками будяки, дихаючи солодким медвяним душком (Г. Тютюнник).

Варіант № 28

1. Визначте у чому полягає проблема розрізнення підрядних порівняльних речень та порівняльних зворотів – членів простого речення в граматичних дослідженнях.
2. Охарактеризуйте причини та умови відокремлення другорядних членів речення.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
А сина (сотник був жонатий, та жінка вмерла), сина дав у бурсу в Київ обучатись (Т. Шевченко).

Варіант № 29

1. Охарактеризуйте відокремлення дієприкметникових означень.
2. Визначте основні критерії розмежування підрядних неповних порівняльних речень і порівняльних зворотів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Праворуч, за десятки чи, може, й сотні кілометрів, стоять мовчазно темно-сині Карпати в клубках срібних, сліпучо-білих хмар (О. Гончар).

Варіант № 30

1. Охарактеризуйте речення з відокремленими прикметниковими означеннями.
2. Проаналізуйте синтаксичні особливості порівняльних зворотів.
3. Синтаксичний розбір словосполучення і речення.
Степ, струснувши з себе росу та зігнавши непримітні тіні, горить рівним жовто-зеленим кольором (П. Мирний).

Контрольна робота. Тема «Складні синтаксичні конструкції»

Варіант № 1

1. Охарактеризуйте складне речення як одиницю синтаксису.
2. Проаналізуйте основні типи пунктуаційних знаків.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

І я кажу: не має переваг душа людська над тілом, ні одної (І. Жиленко).

Варіант № 2

1. Проаналізуйте визначальні формально-граматичні, семантико-синтаксичні та комунікативні ознаки складного речення.
2. Охарактеризуйте текстоутворюючі одиниці.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Якщо ви вдало виберете працю і вкладете в неї всю свою душу, то щастя само вас знайде (К. Ушинський).

Варіант № 3

1. Проаналізуйте засоби зв'язку частин складного речення (сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок частин та ін.).
2. Охарактеризуйте основні проблеми стилістики тексту.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

І в час, коли мене, мов пізня осінь, обляже дріб'язковість почувань, – махну рукою на смутну дорослість і випущу дитинство з рукава (І. Жиленко).

Варіант № 4

1. Охарактеризуйте принципи класифікації складних речень у традиційній і сучасній функціональній граматиці.
2. Проаналізуйте діалогічне мовлення як форму усного і писемного тексту.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

В мене ж дні наповнені були радістю натхненної бджоли: Бо ввібрали найцінніший дар – Мудрої поезії нектар (О. Богачук).

Варіант № 5

1. Охарактеризуйте основні типи складних речень.
2. Проаналізуйте монологічне мовлення як комунікативну та семантико-синтаксичну форму усного і писемного тексту.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Людей, які прийшли з доброю місією, з чистим серцем чи з доброю новиною, на нашій землі завжди зустрічали з хлібиною на вишитому рушнику (В. Яворівський).

Варіант № 6

1. Охарактеризуйте класи неелементарних (багатокомпонентних) складнопідрядних речень.
2. Проаналізуйте засоби зв'язку компонентів у складному синтаксичному цілому.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

На заході небо червоніло червоним жаром, неначе в печі вигорювало; на сході понад зеленим лісом небо було синє-синє, аж чорнувате, а на ньому подекуди плавали невеличкі чорні хмарочки, тліли й жевріли, неначе жар в темних челюстях вечірньою добою (І. Нечуй-Левицький).

Варіант № 7

1. Охарактеризуйте засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядного речення.
2. Проаналізуйте як виявляється співвідношення між абзацом і складним синтаксичним цілим.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Пам'ятаю лиш те, що я росла, і світ був – тайна (І. Жиленко).

Варіант № 8

1. Охарактеризуйте семантико-синтаксичні відношення між частинами складносурядного речення.
2. Проаналізуйте як тлумачиться категорія „тексту” у сучасній лінгвістиці.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
А чорна ніч простелювалась чорним сукном по селу, по садках та лісах; тільки блищали білі стіни хат проти заходу, а на яру ставочки здавались якимись отворами в другий, інший світ з таким же темно-синім небом, з такими ж зорями по небі (І. Нечуй-Левицький).

Варіант № 9

1. Охарактеризуйте структурно-семантичні типи складносурядних речень.
2. Проаналізуйте функціонально-комунікативні різновиди текстів.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Все кругом засинає або спить, а мені непереливки, треба виблуджуватися – лягати грудьми на теплу ще зо дня землю і довго дивитися при самій траві в далечінь (Григорій Тютюнник).

Варіант № 10

1. Проаналізуйте складносурядні речення відкритої і закритої структури.
2. Охарактеризуйте основні функції текстів.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
З таких пишних садків вилинув, як соловей з гаю, Шевченків геній, і його пісня така ж поетична, як і ті садки весняної доби (І. Нечуй-Левицький).

Варіант № 11

1. Проаналізуйте синтаксичне значення понять „головна частина” та „підрядна частина”, засоби їх зв'язку.
2. Охарактеризуйте структурні компоненти тексту.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
А в цей час наді мною робиться диво: хтось невидимим смичком провів по синьому піднебессі, по білих хмарах, і вони забриніли, як скрипка (М. Стельмах).

Варіант № 12

1. Охарактеризуйте принципи класифікації складнопідрядних речень в історії синтаксичної науки.
2. Проаналізуйте засоби зв'язку елементів складного синтаксичного цілого.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
А чули ви, як дзвонять білі роси На схилений колоссям тишині, або коли, лягаючи в покоси, Додзвонюють косою на стерні? (О. Богачук).

Варіант № 13

1. Охарактеризуйте сучасну функціональну класифікацію складнопідрядних речень у функціональній граматиці.
2. Проаналізуйте абзац як композиційно-комунікативну одиницю. Визначте його роль у членуванні тексту.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

*Так великодно засіяли стіни, Побільшало простору і тепла – Небесну синьку, літепло і глину
В старім відерці мама розвела* (В. Штинько).

Варіант № 14

1. Охарактеризуйте лінгвістичні ознаки розмежування складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структур.
2. Проаналізуйте засоби синтаксичного зв'язку в безсполучниковому складному реченні.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Хто має на городі нагідки, той знає, що цвіте ця рослина невтомно все літо, той завжди має під рукою рятівні ліки (А. Коваль).

Варіант № 15

1. Охарактеризуйте складнопідрядне речення з підрядним означальним.
2. Проаналізуйте семантико-синтаксичні співвідношення між безсполучниковими, складносурядними та складнопідрядними реченнями.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
І вже коли звідтам, де вічність, на мене холодом війне, – я відчиню дверцята пічки і побалакаю з вогнем (І. Жиленко).

Варіант № 16

1. Охарактеризуйте складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним.
2. Проаналізуйте семантико-синтаксичні відношення між частинами безсполучникових складних речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Так земля зітхала за сонцем і не знала, що за малу годину вона потоне в його золотих обіймах, і сльози-тумани розвіються, зникнуть од одного ясного променистого погляду (Б. Грінченко).

Варіант № 17

1. Охарактеризуйте складнопідрядні речення з підрядними обставинними частинами.
2. Проаналізуйте структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень з однотипними частинами.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Сюди вертатиму із мандрів дальніх, І знову мене будуть зустрічати На танку мама, біля вікон мальви, Що туляться довірливо до хати (І. Жиленко).

Варіант № 18

1. Охарактеризуйте складнопідрядні речення з підрядними супровідними як перехідний тип речення.
2. Проаналізуйте структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень з різнотипними частинами.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.
Поле з кожною хвилиною все більш темніє; здається, ніби сутінки розтікаються хвилями із балок і ярів, покривають землю, застиляють ліс (І. Цюпа).

Варіант № 19

1. Проаналізуйте функціональне співвідношення другорядних членів речення т підрядних частин складнопідрядних речень.
2. Охарактеризуйте сучасні погляди вчених на граматичний статус і класифікацію безсполучникових складних речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Дівчата любили вогнисті рожі, бо й самі нагадували чимось ці квіти, – і зеленим клечанням, і ніжним шепотом, і юною долею (І. Цюпа).

Варіант № 20

1. Охарактеризуйте принципи класифікації складнопідрядних речень.
2. Проаналізуйте багатокomпонентне складне речення як комбінацію мінімальних синтаксичних конструкцій.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Якось раптово зчух і зів'яв рум'яний красень вечір, швидко густішали сутінки, що невдовзі переросли в темряву, на небі висіялися дрібненькі миготливі зірки, а з широкої долини Росі на круті горби потягло туманом і сирію прохолодою (В. Малик).

Варіант № 21

1. Охарактеризуйте термін „ускладнене складне речення”.
2. Проаналізуйте семантичні типи складносурядних речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Доля не шкодувала йому страждань, але й не пожаліла втіх, що били із здорового джерела життя (І. Франко).

Варіант № 22

1. Охарактеризуйте диференційні ознаки безсполучникових складних речень, у чому виявляється проблема їх граматичного статусу.
2. Проаналізуйте співвідношення форм прямої та непрямої мови.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Не досить народитися на землі, щедрий талантами, щоб уже з колиски самому претендувати на талановитість (П. Загребельний).

Варіант № 23

1. Охарактеризуйте типи багатокomпонентних складних речень.
2. Проаналізуйте різні типи зв'язку прямої мови з непрямою (авторською).
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Там, де Лючка круто в'ється, Де хати в садках, Де мене носила мати В поле на руках, Там я знаю кожну стежку, Кожен камінець, Там узяв я пісню в серце Із людських сердець (Д. Павличко).

Варіант № 24

1. Охарактеризуйте варіанти поєднання сурядно-підрядних конструкцій в українській мові.
2. Проаналізуйте особливості заміни прямої мови непрямою.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

По обидва боки Росі стояли круті горби, поперерізувані й перетяті глибокими, вузькими ярками; і долини, й гори були засипані свіжим білим снігом, неначе лебединим пухом; небо було вкрите білим прозорим туманом; через туман лився срібний тихий світ вечірнього сонця (І. Нечуй-Левицький).

Варіант № 25

1. Охарактеризуйте складні багатокomпонентні сполучниково-безсполучникові речення та їхні структурні властивості.
2. Проаналізуйте період.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Бо де знайдеш слова, Щоб передати Тональність тиші, Коли над Світязем Вечірнє сонце Цей віри допише (В. Штинько).

Варіант № 26

1. Охарактеризуйте вживання розділових знаків в складносурядному реченні.
2. Проаналізуйте вживання сполучників у складносурядних реченнях.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

А мрії зграйкою плили за чайкою, І незабудками цвіла блакить ... (О. Богачук).

Варіант № 27

1. Охарактеризуйте вживання сполучників у складнопідрядному реченні.
2. Проаналізуйте різновиди змістових відношень між предикативними частинами безсполучникових складних речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Ні одна картина природи влітку не може порівнятись до тієї пишної фантастичної картини мертвої зими: то був тихий, мрійний, фантастичний сон заснулої землі (І. Нечуй-Левицький).

Варіант № 28

1. Охарактеризуйте формально-граматичну класифікацію складнопідрядних речень.
2. Проаналізуйте основні типи безсполучникових складних речень.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Золотими віхолами відшуміла осінь, білими хуртовинами вітровіє зима, зеленою повинню розливається весна-красна, а там, дивись, уже й літо на порозі (І. Цюпа).

Варіант № 29

1. Охарактеризуйте логіко-граматичну класифікацію складнопідрядних речень.
2. Проаналізуйте безсполучникові складні речення відкритої і закритої структури.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Подивись, мій друже, подивись в озеро моє, як в таємниче дзеркало, де крізь зелений дим – раптом чайка дзвінко покигиче .. (І. Жиленко).

Варіант № 30

1. Охарактеризуйте структурно-семантичну класифікацію складнопідрядних речень.
2. Проаналізуйте вживання розділових знаків у безсполучниковому складному реченні.
3. Синтаксичний розбір словосполучень і речення.

Де б на світі не був, я вернусь до тієї стежини, Що в дитинство веде і спокою душі не дає (О. Богачук).

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Завдання для практичних занять; комплекти завдань для модульних робіт; індивідуальні завдання; теми рефератів; опитування; модульний контроль; захист індивідуального завдання; тестові завдання; контрольні роботи; іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та проміжний контроль передбачає такі форми:

– робота на практичних заняттях, самостійна робота студентів: усні відповіді на теоретичні питання з відповідної теми; виступи з доповідями; обговорення дискусійних питань; виконання практичних завдань репродуктивного і творчого характеру; конспектування рекомендованої літератури й виконання тренувальних вправ до тем практичних занять і тем, винесених на самостійне опрацювання;

– підсумкова (модульна) контрольна робота .

Робота на практичних заняттях передбачає, що:

- студент глибоко аналізує теоретичні питання;
- вичерпно відповідає на додаткові питання;
- аргументує теоретичні положення необхідними прикладами;
- опрацював основні та вибірково додаткові джерела з теми;
- критично аналізує викладений в опрацьованих джерелах матеріал;
- бере активну участь в обговоренні та дискусіях;
- вміє застосувати набуті знання при виконанні практичних завдань;
- здатен зробити самостійні висновки.

За роботу на практичних заняттях з однієї теми можна максимально отримати 4 бали, за опрацювання тем для самостійної роботи – 4 балів. Крім того, за активне відвідування занять кожного змістового модуля передбачено додаткові бали.

Мета пропонованих **контрольних робіт** – перевірити рівень оволодіння студентами теоретичного матеріалу та вироблення в них відповідних практичних вмінь і навичок. Оскільки робоча програма з синтаксису охоплює три модулі (словосполучення і просте речення; ускладнене просте речення; складні синтаксичні конструкції), то відповідно до кожного з них укладено по 30 варіантів завдань.

До контрольної роботи №1 увійшли питання і завдання з таких тем: „Словосполучення”, „Речення як основна синтаксична одиниця”, „Граматична основа простого двоскладного речення”, „Система і структура другорядних членів речення”, „Односкладні речення”, „Неповні речення”, „Нечленовані речення”, „Семантико-синтаксичний та комунікативний аспекти простого речення”.

Контрольна робота №2 має на меті перевірити знання і вміння студентів з тем : „Поняття про ускладнене просте речення”, „Однорідні члени речення”, „Відокремлені члени речення”, „Уточнювальні одиниці”, „Вставні й вставлені компоненти”, „Звертання”.

Контрольна робота №3 включає питання з таких тем: „Складносурядні речення” , „Складнопідрядні речення”, „Безсполучникові складні речення”, „Багатокомпонентні складне речення” та ін. Кожен варіант контрольної роботи містить два теоретичні питання, що потребують ґрунтовної відповіді з використанням самостійно дібраних прикладів, а також практичне завдання, що вимагає повного аналізу різнотипних синтаксичних одиниць: словосполучень, простих речень, складних синтаксичних конструкцій. Контрольні питання й завдання орієнтовані не тільки на формальне відтворення матеріалу підручників, наукових посібників, а й на осмислення фактів, їх систематизацію, самостійний підбір ілюстрацій. Вони дадуть можливість зробити висновки про якість опрацювання студентами відповідних тем, вироблення в них вмінь і навичок, необхідних для лінгвістичної підготовки.

При оцінюванні відповіді на теоретичні питання враховується дотримання наступних вимог: точність і повнота відповіді, науковий стиль писемного мовлення, вміння передавати

осмислені і засвоєні знання з даної теми своїми словами, покликаючись при цьому на вивчені джерела, самостійність добору прикладів для підтвердження теоретичних положень, грамотність.

При оцінюванні виконання студентом практичного завдання враховується дотримання ним поданих схем синтаксичного розбору, точність і повнота в аналізі відповідних синтаксичних одиниць.

Максимальна кількість балів загалом за перше і друге теоретичні питання – 20 балів (по 10 б. за кожне).

10–9 балів за перше і друге питання студент отримує, продемонструвавши у відповіді глибокі знання теоретичного матеріалу, вміння передавати осмислені і засвоєні знання з даної теми своїми словами, покликаючись при цьому на вивчені джерела; давши чіткі й вичерпні відповіді на них; логічно і послідовно виклавши матеріал з дотриманням усіх граматичних, правописних і стилістичних норм літературної мови; проілюструвавши виклад самостійно дібраними прикладами.

8–6 бали за перше і друге питання студент отримує, продемонструвавши добрі знання теоретичного матеріалу, реферативно виклавши основну проблематику теми.

5-1 бал за перше і друге питання студент отримує, продемонструвавши низькі знання теоретичного матеріалу, допустивши помилки у відповіді на питання.

0 балів – студент не висвітлив питання.

Максимальна кількість балів за третє (практичне) завдання – 10 балів.

10–9 бали за практичне завдання студент отримує, виконавши його правильно і повно з дотриманням послідовності синтаксичного аналізу та норм писемного мовлення.

8–6 бали за практичне завдання студент отримує, виконавши правильно не менше як половину завдання.

5-1 бал за практичне завдання студент отримує, виконавши менше половини завдання, допустивши неточності чи грубі фактичні помилки.

0 балів – студент не виконав завдання.

Індивідуальна робота студентів (10 балів) під час семестру передбачає такі форми:

- опрацювання тем самостійної роботи;
- написання реферату;
- підбір газетно-журнальних та наукових публікацій до тем лекційних і практичних занять;
- добір ілюстративного матеріалу з різностильових текстів до тем лекційних і практичних занять.

Написання реферату передбачає, що студент:

- знає основні і додаткові джерела з теми;
- демонструє вміння користуватися Інтернет-ресурсами;
- критично аналізує опрацьовану літературу;
- глибоко розкриває питання;
- логічно і послідовно викладає матеріал;
- ілюструє виклад фактами, прикладами;
- уміє зробити самостійні висновки;
- своєчасно виконує роботу;
- уміє подати власний матеріал.

Написання реферату спрямоване на те, щоб перевірити розуміння та засвоєння певного матеріалу, вміння самостійно опрацьовувати літературу, здатність осмислити матеріал, уміння публічно виголосити власні наукові здобутки.

Завдання, в яких студенту пропонується знайти та систематизувати газетно-журнальні та наукові публікації, дібрати ілюстративний матеріал до тем змістових модулів, спрямоване на те, щоб:

- привернути увагу студента до важливих напрямів, ідей і проблем сучасної граматики, поглибити теоретичні знання з синтаксису;
- заохотити студента відстежувати потрібний матеріал з певної проблеми серед газетно-журнальних та наукових публікацій;
- навчити самостійно ілюструвати теоретичні положення синтаксичними конструкціями, дібраними з різностильових текстів сучасної української літературної мови.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації та завдання до комплексної контрольної роботи з курсу „сучасна українська літературна мова: синтаксис” для студентів спеціальності 6.030500 «Українська мова і література» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»/ Укл. Масицька Т.Є., Межов О. Г. – Луцьк, 2006. – 50 с.)
2. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Навчально-методичні матеріали до курсу / Укл. Межов О. Г., Масицька Т. Є.– Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. –136 с.
3. Масицька Т. Є. Методичні рекомендації до теми : Типологічний аналіз дієслівної валентності / Т. Є. Масицька. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. – 24 с.
4. Масицька Т. Є. Методичні рекомендації до теми : Семантичні типи дієслівних предикатів у курсі сучасної української літературної мови / Т. Є. Масицька. – Луцьк, 1997. – 24 с.
5. Масицька Т.Є. Методичні рекомендації до вивчення теми : Структурні особливості елементарного простого речення / Т. Є. Масицька. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. – 24с.
6. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності / Т. Є. Масицька. – Луцьк: Ред. Вид. відд. ВДУ, 1998. – 208 с.
7. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. 416 с.

Список джерел

1. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник]. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
4. Кадомцева Л. О. Українська мова. Синтаксис простого речення. Київ : Вища шк., 1985. 127 с.
5. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [посібник]. Київ: НМК ВО, 1992. 400 с.
6. Кобилянська М. Ф., Гуйванюк М. Ф. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : [збірник вправ]. Київ : Вища шк., 1992. 271 с.
7. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць : [монографія]. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.
8. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: [монографія]. Вид.2-ге, переробл. Луцьк: Ред.-вид. Відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.
9. Плиско Н. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. Харків: Основа, 1992. 149 с.
10. Слинко І. І., Гуйванюк М. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [посібник]. Київ : Вища шк., 1994. 670 с.
11. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1972. 515 с.
12. Сучасна українська літературна мова : [підручник]. Київ: Вища шк., 1994. 385 с.
13. Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. [за ред. О. Д. Пономарева]. Київ: Либідь, 1997. 399 с.
14. Сучасна українська мова : Синтаксис : [підручник] / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібджанова, В. В. Коломийцева та ін. ; за ред. А. К. Мойсієнка ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання, 2013. 238 с.
15. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ : Видав. центр «Академія», 2004. 408 с.

Додаткова

1. Алексеева Н. О. Звертання як синтаксична одиниця : теоретичний і дидактичний аспекти. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. №35–36. С.14–24.
2. Баландіна Н. Ф. Предикатно-аргументне представлення семантики речення. *Мовознавство*. 1992. № 5. С. 60–65.
3. Баранник Д. Х. Два рівні граматичної структури речення. *Мовознавство*. 1993. № 6. С. 12–19.
4. Болюх В. О. Власне-семантична і формально-граматична інтерпретація безособових речень. *Мовознавство*. 1992. № 3. С. 44–48.
5. Булаховський Л. А. Питання синтаксису простого речення в українській мові. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. С. 5–28.
6. Вихованець І. Р. Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення // Синтаксис словосполучення і простого речення. Київ : Наук. думка, 1975. С. 29–45.

7. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ : Наук. думка, 1992. 222 с.
8. Вихованець І. Р. Типологія семантико-синтаксичних відношень. Українська мова. Теорія і практика : Темат. зб. наук. праць. К. : ІСДО, 1993. С. 7–10.
9. Вихованець І. Р. Граматичні вияви керування. Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. Донецьк: ДонДУ, 1996. Вип. 2. С. 9–13.
10. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ: Наук. думка, 1983. 219с.
11. Ганич В. Проблеми формування норм шанобливого звертання до людей в сучасній українській літературній мові / В. Ганич // Філологічні студії. – 1999. – №2. – С. 14–21.
12. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – Київ : Наук. думка, 1991. – 192 с.
13. Загнітко А. П. Позиційна модель речення і валентність дієслова. *Мовознавство*. 1994. № 2-3. С. 48–56.
14. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : Тов «Юго-Восток» ЛТД», 2007. 219 с.
15. Зелінська О. Звертання в барокових проповідях. *Українська мова*. №1. С. 65–73.
16. Іваницька Н. Л. Формально-граматичне і семантико-граматичне моделювання структури простого речення (на матеріалі двоскладних речень української мови). *Мовознавство*. 1986. № 1. С. 20–27.
17. Казими́рова І. А. Семантичні основи синтаксичного аналізу інфінітива у придієслівній позиції. *Мовознавство*. 1992. № 5. С. 56–60.
18. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.
19. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності. Луцьк: Ред. Вид. відд. ВДУ, 1998. 208 с.
20. Масицька Т. Є. Функційні типи семантичних залежностей у структурі простого речення. *Українська мова*. №2. 2012. С. 24–33.
21. Масицька Т. Є. Теорія залежностей у сучасному синтаксисі. *Волинь філологічна: текст і контекст*: зб. наук. пр./упоряд. І. П. Левчук. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. Вип.14. С. 133–143.
22. Масицька Т. Є. Іntenційна структура речення. *Типологія та функції мовних одиниць* : наук. журн. [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. № 2. С. 165–173.
23. Масицька Т. Є. Агентивна семантико-синтаксична залежність. *Мовний простір граматики* : актуальні студії : зб. наук. праць /Донецький нац. ун-т; наук. ред. О. М. Вінтонів. Донецьк: ДонНУ, 2014. На честь 60-річчя член-кореспондента НАН України Анатолія Загнітка. С. 137–142.
24. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. 416 с.
25. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения. *Пражский лингвистический кружок*. Москва : Прогресс, 1967. С. 239–245.
26. Межов О. Г. Особливості вживання родового відмінка у вторинній семантико-синтаксичній функції об'єкта. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г. Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2008. Філологічні науки. Мовознавство. №10. С. 69–74.
27. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2012. – 464 с.
28. Михайленко В. Звертання у фокусі парадигматичних зсувів. *Науковий вісник Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки* : [ред. кол.: Г. Аркушин та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки. 2010. Філологічні науки. Мовознавство. № 5. С. 39–42.

29. Плющ М. Я. Категорія суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. Київ : Вища шк., 1986. 175 с.
30. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови (односкладне речення). *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 22–29.
31. Слинько І. І. Чи є односкладні речення? *Мовознавство*. 1985. № 4. С. 48–53.
32. Слинько І. І. Другорядні чи поширюючі члени речення? *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 3–11.
33. Удовиченко Г. М. Словосполучення у сучасній українській мові. Київ : Наук. думка, 1968. 227 с.
34. Христіанінова Р. Комунікативно орієнтовані категорії складнопідрядного речення. *Дивослово*. 2009. № 10. С. 54–57.

СЛОВНИКИ

Тлумачні та термінологічні словники української мови

- Словник української мови: в 11-ти томах. Київ: Наук. думка, 170–1980.
 Словарь української мови; У 4 т. / Ред. з додатком власного матеріалу Б. Грінченка. Київ, 1907–1909 (перевидано: Київ, 1996–1997).
 Білецький-Носенко Н. Словник української мови / Підгот. до вид. В. В. Німчук. Київ, 1996.
 Короткий тлумачний словник української мови / За ред. Д. Г. Гринчишина. Київ, 1998.
 Новий тлумачний словник української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко: У 4 т. Київ, 1998.

Словники омонімів, паронімів, синонімів, антонімів, епітетів

- Багмут А. Словник синонімів української мови. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1982. Т.І: А-П.
 Биби́к С.П., Єрмоленко С.Я., Пустовіт Л.О. Словник епітетів в українській мові. Львів, 1998.
 Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. Київ, 1986.
 Демська О.М., Кульчинський І.М. Словник омонімів української мови. Львів, 1996.
 Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови. Львів; Краків; Париж, 1993.
 Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ, 1993.
 Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Короткий словник перифраз. Київ, 1985.
 Кочерган М. Словник російсько-українських міжмовних омонімів («фальшиві друзі перекладачів»). Київ, 1997.
 Полюга Л. М. Словник антонімів / За ред. Л. С. Паламарчука. Київ, 1987.

Словники іншомовних слів

- Доманицький В. Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів. Київ, 1906.
 Коломієць М. П., Молодова Л. В. Словник іншомовних слів. Київ, 1998.
 Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. Київ, 1985.
 Словник іншомовних слів / За ред. І. В. Льохіна і Ф. М. Петрова. Київ, 1951.

Орфографічні словники української мови

- Орфографічний словник української мови: Близько 120 тис. слів. Київ, 1994.
 Головащук С.І. Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В. М. Русанівського. Київ, 1989.
 Пономарів О. Фонема Г та Ґ. Словник і коментар. Київ, 1997.

Орфоепічні словники

- Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ, 1995.

Горпинич В. А. Русско-український орфоэпический словарь / Под. ред. В. М. Русановского. Київ, 1992.

Російсько-українські перекладні словники

Ганич Д. І., Олійник І. С. Російсько-український і українсько-російський словник. 6-те вид. Київ, 1992.

Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ, 1999.

Практичний російсько-український словник / Уклад. П. Г. Гопченко, Л. Й. Ягодзінський. Київ, 1993.

Російсько-український словник: В 3 т. Київ, 1970. Т. 1–3.

Російсько-український словник: В 3 т. 2 ге вид. Київ, 1980-1988. Т.1–3.

Українсько-російський словник: В 6 т. Київ, 1953–1963. Т. 1–6.

Термінологічні словники

Галич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ, 1985.

Сучасна українська мова. Довідник / За ред. О. Пономарева. Київ, 1993.

ДОДАТОК

Послідовність синтаксичного розбору сурядного словосполучення

1. Початкова форма виділеного з речення словосполучення (встановлюється за початковою формою компонентів).
2. Тип словосполучення за будовою (просте, складне).
3. Відкрита чи закрита структура.
4. Морфологічне вираження компонентів.
5. Семантико-синтаксичні відношення між компонентами (єднальні, зіставно-протиставні, розділові, градаційні та ін.).
6. Засоби синтаксичного зв'язку компонентів (сполучники та інтонація; лише інтонація).
7. Синтаксична функція в реченні.

Послідовність синтаксичного розбору підрядного словосполучення

1. Початкова форма виділеного з речення словосполучення (встановлюється за початковою формою головного слова).
2. Структурний тип (просте, складне, комбіноване).
3. Вид словосполучення за ступенем зв'язку компонентів (синтаксично вільне, цілісне).
4. Різновид словосполучення за морфологічним вираженням головного слова: іменне (іменникове, прикметникове, числівникове, займенникове), дієслівне, прислівникове.
5. Форма підрядного зв'язку: узгодження (повне, неповне), кореляція (повна, неповна), керування (сильне, слабке), прилягання (власне прилягання, відмінкове прилягання).
6. Семантико-синтаксичні відношення між компонентами: субстанційні (об'єктні, суб'єктні, адресатні, локативні, інструментальні), атрибутивні, обставинні (часу, мети, умови, способу дії та ін.).
7. Засоби синтаксичного зв'язку компонентів (з'ясувати, як зв'язані між собою головне й залежне слово: а) за змістом і з допомогою закінчення залежного слова; б) за змістом і з допомогою закінчення залежного слова та прийменника; в) лише за змістом).
8. Синтаксична функція головного і залежного слова в реченні.

Послідовність синтаксичного розбору простого речення

1. Визначити граматичну основу речення і довести, що воно просте.
2. Вид речення за метою висловлювання: розповідне, питальне, спонукальне.
3. Вид речення за емоційним забарвленням: окличне, неокличне.
4. Вказати на особливості будови простого речення:
 - а) за характером граматичної основи: двоскладне, односкладне (означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове, безособове, інфінітивне, номінативне та ін.) чи нечленоване (визначити різновид);
 - б) за наявністю чи відсутністю другорядних членів речення: поширене, непоширене;
 - в) за наявністю необхідних для розуміння змісту членів речення: повне, неповне (контекстуальне, ситуативне, еліптичне, приєднувальне);
 - г) за наявністю чи відсутністю ускладнюючих засобів: неускладнене, ускладнене (однорідними членами; звертаннями; вставними або вставленими словами, словосполученнями, реченнями; відокремленими компонентами); провести детальний аналіз ускладнюючих компонентів (послідовність розборів подано нижче);
 - д) за характером предикативних відношень (стверджувальне, заперечне).

5. Розібрати речення за його членами, вказати їх морфологічне вираження:
 - а) характеристика граматичної основи:
 - форма підмета (проста чи складена);
 - тип присудка (простий дієслівний, складений дієслівний, складений іменний, подвійний);
 - тип головного члена односкладного речення (якщо речення односкладне);
 - б) визначення і характеристика другорядних членів речення (спочатку групи підмета, потім групи присудка):
 - означення (неузгоджене, узгоджене, прикладка);
 - додаток (прямий, непрямий);
 - обставина (місця, часу, причини, умови, мети та ін.).
6. Семантико-синтаксична структура речення (предикат, суб'єкт, об'єкт та ін.).
7. Комуникативна будова речення (тема, рема).
8. Пояснення розділових знаків.

Послідовність синтаксичного розбору однорідних членів речення

1. Виділити в реченні однорідні члени.
2. Знайти опорне слово, визначити його синтаксичну роль і морфологічне вираження.
3. Встановити тип і форму синтаксичного зв'язку опорного слова з однорідними компонентами та характер семантико-синтаксичних відношень між ними.
4. Вказати синтаксичну функцію і морфологічне вираження однорідних членів.
5. Визначити засоби синтаксичного зв'язку однорідних компонентів (сполучники та інтонація чи тільки інтонація) і семантико-синтаксичні відношення між ними (єднально-перелічувальні, зіставно-протиставні, розділові, градаційні тощо).
6. Охарактеризувати узагальнююче слово (якщо воно є) з погляду його морфологічного вираження, синтаксичної ролі та позиції стосовно однорідного ряду (постпозитивне чи препозитивне).
7. Пояснити розділові знаки.

Послідовність синтаксичного розбору відокремлених членів речення

1. Виділити в реченні відокремлений компонент; з'ясувати його функцію (напівпредикативна чи уточнювальна).
2. Знайти опорне слово, визначити його синтаксичну роль і морфологічне вираження.
3. Вказати синтаксичну роль, тип і морфологічне вираження відокремленого компонента, поширений він чи непоширений (наприклад, *відокремлене поширене узгоджене означення, виражене дієприкметниковим зворотом*).
4. Встановити позицію відокремленого члена речення стосовно опорного слова (препозиція чи постпозиція).
5. З'ясувати умови відокремлення.
6. Пояснити розділові знаки.

Послідовність синтаксичного розбору вставних і вставлених компонентів речення

1. Виділити в реченні вставний або вставлений компонент.
2. Визначити його синтаксичну будову (слово, словосполучення чи речення).
3. Вказати морфологічне вираження аналізованих одиниць.
4. Охарактеризувати семантику вставного чи вставленого компонента.
5. Встановити його позицію в реченні (на початку, в середині чи в кінці речення).
6. Пояснити розділові знаки.

Послідовність синтаксичного розбору звертань

1. Виділити в реченні звертання.
2. Визначити: непоширене чи поширене звертання.
3. Вказати морфологічне вираження звертання.
4. Охарактеризувати семантику звертання.
5. Встановити його позицію в реченні (на початку, в середині чи в кінці речення).
6. Пояснити розділові знаки.

Послідовність синтаксичного розбору складного речення

1. Довести, що речення складне, знайшовши граматичні основи предикативних частин, що входять до його складу (якщо 3 і більше основ, то речення багатоконпонентне).
2. З'ясувати вид речення за метою висловлювання (розповідне, питальне, спонукальне).
3. Вид речення за емоційним забарвленням: окличне, неокличне.
4. Вказати тип речення за характером зв'язків у ньому предикативних частин — сполучникове (складносурядне чи складнопідрядне), безсполучникове чи складне речення з різними видами зв'язку.
5. Охарактеризувати названий вид складного речення, засоби зв'язку в ньому:
 - якщо речення складносурядне, то визначити смислові відношення між предикативними частинами (єднальні — одночасність, послідовність, перелік, причиново-наслідкові тощо; зіставно-протиставні — протиставні, зіставні; розділові — взаємовиключення, перелік однаковою мірою можливих чи неможливих дій, подій, явищ і станів), вказати засоби зв'язку (єднальні, протиставні, розділові сполучники та ін.) між ними, закрита чи відкрита структура;
 - якщо речення складнопідрядне з одним підрядним, то вказати головне речення і вид підрядного, засоби зв'язку предикативних частин, нерозчленована чи розчленована структура;
 - якщо речення складнопідрядне з кількома підрядними, то, крім характеристики кожного підрядного, назвати вид підрядності: послідовна, однорідна, неоднорідна або змішаного типу, тобто поєднання цих видів;
 - якщо речення безсполучникове, то визначити: однорідні чи неоднорідні предикативні частини, смислові відношення між простими реченнями (єднальні, протиставні, часові, умовно-наслідкові, причинові та ін.), засоби зв'язку предикативних частин, закрита чи відкрита структура;
 - якщо речення складне з різними видами зв'язку, то назвати, які саме види зв'язку поєднані в ньому:
 - сполучниковий сурядний і підрядний,
 - сполучниковий сурядний і безсполучниковий,
 - сполучниковий підрядний і безсполучниковий,
 - сполучниковий сурядний і підрядний та безсполучниковий.
6. Накреслити лінійну чи вертикальну схему речення.
7. Пояснити розділові знаки.
8. Кожну предикативну частину розібрати окремо як просте речення (див. послідовність синтаксичного розбору простого речення).

Послідовність синтаксичного розбору речення з прямою мовою

1. Довести, що це речення з прямою мовою, назвавши слова автора і пряму мову.
2. Визначити, чим виражені слова автора і пряма мова (простими чи складними реченнями, текстом).
3. Зробити синтаксичний розбір кожного речення (див. порядок синтаксичного розбору простого і складного речення).

Зразки синтаксичного розбору сурядного та підрядного словосполучень

У реченні *Обсипався яблуневий цвіт: і стежки засіяв, і доріжки* (Л. Костенко) виділимо сурядне словосполучення *і стежки, і доріжки* та підрядне *яблуневий цвіт* і зробимо їх синтаксичний аналіз. Словосполучення *і стежки, і доріжки* сурядне; початкова форма – *і стежки, і доріжки*; за будовою – просте; відкритої структури; морфологічне вираження – іменники у знахідному відмінку множини; семантико-синтаксичні відношення між компонентами – єднально-перелічувальні; засоби синтаксичного зв'язку – єднальний повторюваний сполучник *і* та перелічувальна інтонація; синтаксична функція в реченні – однорідні додатки.

Словосполучення *яблуневий цвіт* підрядне; початкова форма – *яблуневий цвіт*; головне слово – *цвіт*, залежне – *яблуневий*; за структурою – просте; за ступенем зв'язку компонентів – синтаксично вільне; за морфологічним вираженням головного слова – іменникове; форма підрядного зв'язку – повне узгодження; семантико-синтаксичні відношення між компонентами – атрибутивні; засоби синтаксичного зв'язку – закінчення залежного слова; синтаксична функція в реченні: головне слово – простий підмет, залежне слово – узгоджене означення.

Зразок синтаксичного розбору простого ускладненого речення

Речення *Осіній день бухикав хрипко, укрившись хутром листяним* (П. Воронько) просте ускладнене (граматична основа – *день бухикав*); за метою висловлювання – розповідне; за емоційним забарвленням – неокличне; за характером граматичної основи – двоскладне; за наявністю чи відсутністю другорядних членів речення – поширене; за наявністю необхідних для розуміння змісту членів речення – повне; за наявністю чи відсутністю ускладнюючих засобів – ускладнене відокремленою поширеною обставиною, що виконує напівпредикативну функцію в реченні, виражається дієприслівниковим зворотом, перебуває у постпозиції стосовно опорного слова – присудка, за таких умов відокремлюється завжди; за характером предикативних відношень – стверджувальне. Підмет *день* – простий, виражений іменником у називному відмінку однини; присудок *бухикав* – простий дієслівний, виражений дієсловом минулого часу, дійсного способу; група підмета – узгоджене означення *осіній*, виражене прикметником у називному відмінку однини; група присудка – обставина способу дії *хрипко*, виражена прислівником, та відокремлена обставина *укрившись хутром листяним*, виражена дієприслівником із залежними від нього словами. Семантико-синтаксична структура речення: *бухикав* – предикатна синтаксема, *день* – суб'єктна синтаксема, *осіній* – атрибутивна синтаксема, *хрипко* та *укрившись хутром листяним* – адвербіальні синтаксеми. Комунікативна будова речення: *осіній день* – тема, *бухикав хрипко, укрившись хутром листяним* – рема). Обставина, виражена дієприслівниковим зворотом, завжди відокремлюється комами.

Зразок синтаксичного розбору складного речення

Якби мої думи німії та піснею стали без слова, тоді б вони більше сказали, ніж вся оця довга розмова (Леся Українка).

Речення складне, розповідне, неокличне, багатокomпонентне, сполучникове, складнопідрядне з кількома підрядними, з неоднорідною супідрядністю. Головна частина *тоді б вони більше сказали*; підрядна – *якби мої думи німії та піснею стали без слова* – розчленованої структури, відповідає на питання *з а к о ї умови?* (підрядне обставинне речення умови), поєднується з головним сполучником *якби*; підрядне речення *ніж вся оця довга розмова* розчленованої структури, відповідає на питання *н а с к і л ь к и ?* (підрядне міри і ступеня), поєднується з головною частиною сполучником *ніж*. Коми поставлено згідно з правописом на межі частин складнопідрядного речення.

Речення *тоді б вони більше сказали* двоскладне, поширене, повне, неускладнене, стверджувальне. Підмет *вони* виражений особовим займенником у називному відмінку, присудок *сказали б* – простий дієслівний, виражений дієсловом умовного способу. У групі присудка є другорядні члени – обставина часу *тоді*, виражена прислівником; обставина міри і ступеня *більше*, виражена якісно-означальним прислівником у формі вищого ступеня порівняння.

Речення *Якби мої думи німії та піснею стали без слова* двоскладне, поширене, повне, неускладнене, стверджувальне. Підмет *думи* простий, виражений іменником у називному відмінку, присудок *стали піснею* іменний складений, складається з іменної частини *піснею*, вираженої іменником в орудному відмінку, і дієслівної зв'язки *стали*. У групі підмета наявні два узгоджені означення *мої* і *німії*, виражені відповідно займенником і прикметником. У групі присудка наявний непрямий додаток *без слова*, виражений іменником у поєднанні з прийменником.

Речення *ніж вся оця довга розмова* двоскладне, поширене, неповне контекстуальне (пропущений присудок *сказала б*, що встановлюється з головного речення). Підмет *розмова* виражений іменником у називному відмінку. Від нього залежить узгоджене означення *довга*, виражене прикметником, і означення *вся оця*, виражене займенниками.

Навчально-методичне видання

Т. Є. Масицька

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА: СИНТАКСИС

Навчально-методичні матеріали

Друкується в авторській редакції

Формат 60×84^{1/16}. Обсяг 6,51 ум. друк. арк., 6,47 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам.11. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.